

Έκθεση 2013
Γραφείου Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων
Πρεσβείας της Ελλάδος στην Κύπρο
επί καταστάσεως κυπριακής οικονομίας και αναπτύξεως των
οικονομικών και εμπορικών σχέσεων Ελλάδος - Κύπρου

Συντάκτες:

Βασίλης Σκρόνιας, Σύμβουλος ΟΕΥ Α΄
Μιχάλης Χαροκόπος, Γραμματέας ΟΕΥ Α΄

Λευκωσία 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	3
1. Γεωγραφία	3
2. Πληθυσμός	3
3. Πολιτικό σύστημα – Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	4
4. Εξωτερικές σχέσεις, θεσμικό πλαίσιο διμερούς οικονομικής συνεργασίας Ελλάδος – Κύπρου και διεθνές οικονομικό περιβάλλον	4
B. ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	5
1. Γενική επισκόπηση της οικονομίας	5
2. Βασικά οικονομικά μεγέθη	8
3. Εξέλιξη και Ανάλυση Βασικών Οικονομικών Μεγεθών	9
3.1 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	9
3.2 Κατά κεφαλήν ΑΕΠ	9
3.3 Δημοσιονομικό ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	10
3.4 Δημόσιο χρέος	11
3.5 Πληθωρισμός	12
3.6 Ανεργία και Αγορά εργασίας	12
3.7 Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών	15
3.8 Εξωτερικό εμπόριο της Κύπρου	16
3.8.1 Επανεξαγωγές	18
3.9 Εσωτερικό εμπόριο	19
4. Κρατικός προϋπολογισμός	19
5. Διάρθρωση της κυπριακής οικονομίας και τομεακές πολιτικές	19
5.1 Πολιτική της Κύπρου στον τομέα των υπηρεσιών	20
5.1.1 Το Χρηματοπιστωτικό σύστημα	20
5.1.2 Χρηματιστήριο Κύπρου	25
5.1.3 Ναυτιλία	26
5.1.4 Τουρισμός	28
5.2 Βιομηχανική πολιτική	31
5.3 Αγροτική πολιτική	33
6. Ξένες επενδύσεις	36
6.1 Επενδυτικό Καθεστώς	36
6.2 Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ)	38
7. Υποδομές – Μεταφορές	40
8. Κανονιστικό πλαίσιο-Φορολόγηση-Νομικά χαρακτηριστικά κυπρ. εταιρειών	40
9. Επιχειρηματικό περιβάλλον - ενδεικτικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν εταιρείες στην κυπριακή αγορά	44
10. Εθνικό θέμα, διαχείριση οικονομικής κρίσης και οικονομικές επιπτώσεις	46
10.1 Πρόγραμμα Σταθερότητας 2012-2015	46
10.2 Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής	47
10.3 Οικονομικές επιπτώσεις του Εθνικού θέματος	49
Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΟΣ – ΚΥΠΡΟΥ	49
1. Γενική Επισκόπηση	49
2. Εξωτερικό εμπόριο Κύπρου – Ελλάδας	50
3. Επενδύσεις	51
3.1 Ελληνικές Επενδύσεις στην Κύπρο	51
3.2 Κυπριακές Επενδύσεις στην Ελλάδα	52
4. Τουρισμός	53
5. Έργα – Προκηρύξεις	54
6. Δράσεις οικονομικής διπλωματίας - εκδηλώσεις - απήχηση	54
7. Εικόνα της Χώρας μας.	55

Δ. Η ΚΥΠΡΟΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΥ ΓΙΓΝΕΣΘΑΙ	55
Ε. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΔΙΜΕΡΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΑΓΟΡΑ	63
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	69
Ισοζύγιο πληρωμών 2013	69
Επιτροπή Θεσμών Κυπριακής Βουλής Αντιπροσώπων-Περιγραφή διαδικασίας και όρων πώλησης ελληνικών εργασιών των κυπριακών τραπεζών	70
Χρήσιμα στοιχεία επικοινωνίας κυπριακών υπηρεσιών	75
Κατάλογος πινάκων	76
Κατάλογος διαγραμμάτων	77

A. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Γεωγραφία

Η Κυπριακή Δημοκρατία βρίσκεται στο βορειοανατολικό άκρο της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου, στη **διασταύρωση της Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής** και συγκεκριμένα, 71 χιλιόμετρα νοτίως της Τουρκίας, 105 χιλιόμετρα δυτικά της Συρίας και περίπου 800 χιλιόμετρα ανατολικά της Ελλάδος. Η Κύπρος με συνολική επιφάνεια **9.251 τετραγωνικά χιλιόμετρα** (από τα οποία τα 3.355 βρίσκονται από το 1974 υπό τουρκική κατοχή) αποτελεί το τρίτο μεγαλύτερο νησί της Μεσογείου μετά την Σικελία και την Σαρδηνία, με ακτογραμμή 648 χιλιομέτρων, με μέγιστο γεωγραφικό πλάτος 240 χιλιομέτρων και κάθετο διαμήκη 100 χιλιομέτρων. Σύμφωνα με γεωλόγους κλπ το ύψος του νησιού από την επιφάνεια της θάλασσας σημειώνει μια σταθερή ετήσια αύξηση μερικών εκατοστών του μέτρου.

Πρωτεύουσα της χώρας είναι η **Λευκωσία** (326.980 κατοίκους σε επίπεδο επαρχίας – στο τμήμα που ελέγχει η Δημοκρατία), με κυριότερο λιμάνι και τουριστικό, επιχειρηματικό κέντρο τη **Λεμεσό** (235.330 κατοίκους σε επίπεδο επαρχίας), ακολουθούμενη από τη **Λάρνακα** (143.192 κατοίκους σε επίπεδο επαρχίας) και την **Πάφο** (88.276 κατοίκους σε επίπεδο επαρχίας).

2. Πληθυσμός

Ο πληθυσμός της Κύπρου αποτελεί ποσοστό 0,17% του συνολικού πληθυσμού της Ευρώπης των 28. Η Κύπρος είναι η **τρίτη πιο μικρή σε πληθυσμό χώρα**, μετά την Μάλτα και το Λουξεμβούργο.

Ο συνολικός πληθυσμός στις περιοχές που ελέγχει η Κυπριακή Δημοκρατία, ανέρχεται σε **840.407**, ενώ σε δημογραφική έκθεση της Στατιστικής Υπηρεσίας της Κυπριακής Δημοκρατίας (ΥΣΤΑΤ), η οποία περιλαμβάνει και τους Τουρκοκυπρίους, ο συνολικός πληθυσμός ανέρχεται σε **952.100** (ήτοι 0,19% του συνολικού πληθυσμού της Ευρώπης των 28). Τα τελευταία χρόνια η αύξηση του πληθυσμού οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, στη μετανάστευση. Σύμφωνα με την ΥΣΤΑΤ, ο συνολικός **αριθμός των αλλοδαπών ανέρχεται σε 170.383** (106.270 από ΕΕ και 64.113 από τρίτες χώρες). Το ποσοστό γήρανσης του πληθυσμού για την Κύπρο, δηλαδή το ποσοστό πέραν των 65 ετών επί του συνόλου, ανέρχεται, συμφωνά με την τελευταία απογραφή του 2011 (ΥΣΤΑΤ) σε 13,3% - αλλά 17,8% σύμφωνα με τον οίκο αξιολόγησης Moody's- (από 11,0% το 1992) και αποτελεί ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά γήρανσης του πληθυσμού ανάμεσα στις χώρες μέλη της ΕΕ. Το έτος 2015, οι άνω των 65 ετών κάτοικοι της Κύπρου, θα αναλογούν στο 12,8% του πληθυσμού. Τα αντίστοιχα ποσοστά το 2020 θα είναι 14,3% και το 2025 σε 16,1% ακολουθώντας την ευρωπαϊκή και παγκόσμια τάση. Σε σχετικό πίνακα της Moody's με τις 44 πιο νεανικές χώρες του κόσμου το 2030 δεν περιλαμβάνεται ούτε μία ευρωπαϊκή χώρα. Επίσης, το ποσοστό των παιδιών κάτω των 15 ετών ανέρχεται σε 16,1% (από 25% το 1992), ενώ το τμήμα του πληθυσμού ηλικίας 45-64 ετών καταλαμβάνει ποσοστό 24,5% (από 19,3% το 1992). Τα τελευταία χρόνια η Κύπρος κατέχει τη δεύτερη θέση στην ΕΕ σε φυσική αύξηση πληθυσμού (4,9%) μετά την Ιρλανδία και την πρώτη σε ετήσια γενική αύξηση πληθυσμού (2,6%). Επίσης, η ηλικιακή δομή του πληθυσμού είναι σχετικά νεαρότερη από τον μέσο όρο της Ευρώπης. Σημαντική ποσοτική και ποιοτική αλλαγή σημειώνεται στα **νοικοκυριά**, καθώς, ενώ ο συνολικός αριθμός τους έχει αυξηθεί (από 220 χιλ. το 2001 σε 300 χιλ. το 2011), ο μέσος αριθμός ατόμων που περιλαμβάνουν έχει μειωθεί (από 3,1 το 2001 σε 2,7 το 2011). Παράλληλα, δύο στις τρεις γυναίκες, πλέον, εργάζονται (από μία στις δύο το 2001). Οι συγκεκριμένες μεταβολές στο χαρακτήρα των νοικοκυριών έχουν ως αποτέλεσμα η ευκολία, η **απλότητα και η ταχύτητα να κυριαρχούν ως κριτήρια για την αγορά καταναλωτικών αγαθών**.

Ο συνολικός αριθμός των αλλοδαπών είναι ιδιαίτερα υψηλός και δεν είναι δυνατόν να υπολογισθεί με ακρίβεια. Από τα στοιχεία της ΥΣΤΑΤ, προκύπτει ότι η συντριπτική πλειοψηφία προέρχεται από κράτη μέλη της ΕΕ (62,37%) και κυρίως, από την Ελλάδα (17,21%), το Ηνωμένο Βασίλειο (14,11%), τη Ρουμανία (13,91%) και τη Βουλγαρία (10,9%). Επίσης, σημαντικός αριθμός μεταναστών προέρχεται από τις Φιλιππίνες (5,52%), τη Ρωσία (4,79%) και τη Σρι Λάνκα (4,27%).

Σύμφωνα όμως με ενδελεχή ανάλυση των στοιχείων της δημογραφικής έκθεσης της Στατιστικής Υπηρεσίας (2010-2011) από το **Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης** της Κύπρου **οι Ελληνοκύπριοι αποτελούν μειονότητα** (μόνο 572.000 άτομα) μέσα σε **ολόκληρο το νησί** έναντι των ξένων (εποίκων και ξένων). Η φαινομενική αύξηση του πληθυσμού μεταξύ των ετών 1993 και 2003 (26,5%) οφείλεται στην μετανάστευση. Ταυτόχρονα από το έτος 1993 μέχρι το έτος 2013 παρατηρείται μια μείωση γεννήσεων των Ε/Κ κατά 33,9% και τάση γήρανσης από την αντίστοιχη αύξηση των θανάτων κατά 84,3%.

3. Πολιτικό σύστημα – Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Η Κύπρος, πρώην Βρετανική αποικία, απέκτησε την **ανεξαρτησία της το 1960** και αποτελεί μέλος της Βρετανικής Κοινοπολιτείας. Το πολίτευμα της είναι αυτό της **Προεδρικής Δημοκρατίας**. Η εκτελεστική εξουσία ασκείται από τον Πρόεδρο και ενδεκαμελές Υπουργικό Συμβούλιο που διορίζεται από τον Πρόεδρο. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέγεται με καθολική ψηφοφορία για περίοδο πέντε ετών. Η νομοθετική εξουσία ασκείται από τη **Βουλή των Αντιπροσώπων**. Τα Κοινοβουλευτικά Κόμματα, τα πλείστα των οποίων δημιουργήθηκαν με την ευκαιρία των πρώτων Προεδρικών εκλογών του 1968, είναι τα ακόλουθα: Δημοκρατικός Συναγερμός (ΔΗΣΥ), Ανορθωτικό Κόμμα Εργαζόμενου Λαού (ΑΚΕΛ), Δημοκρατικό Κόμμα (ΔΗΚΟ), Κίνημα Σοσιαλδημοκρατών (ΕΔΕΚ), Κίνημα Οικολόγων Περιβαλλοντιστών και Ευρωπαϊκό Κόμμα (ΕΥΡΩ.ΚΟ.). Το εκλογικό σύστημα είναι η **απλή αναλογική** και τα μέλη της Βουλής των Αντιπροσώπων εκλέγονται με καθολική ψηφοφορία για περίοδο πέντε ετών. Η **απονομή της δικαιοσύνης** ασκείται από το Ανώτατο Δικαστήριο της Δημοκρατίας, τα Κακουργιοδικεία και τα Επαρχιακά Δικαστήρια, τα οποία αποτελούν χωριστή και ανεξάρτητη εξουσία. Η χώρα απολαμβάνει πλήρους ελευθερίας έκφρασης και **ελευθεροτυπίας** με ένα πλουραλισμό πληροφοριών σε γραπτό και ηλεκτρονικό Τύπο ιδιαίτερος ευρύ εάν ληφθεί υπ' όψιν το μέγεθός της (για αναλυτικούς καταλόγους ηλεκτρονικών και έντυπων μέσων βλ. ιστοσελίδα Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών: www.moi.gov.cy).

4. Εξωτερικές σχέσεις, θεσμικό πλαίσιο διμερούς οικονομικής συνεργασίας Ελλάδος – Κύπρου και διεθνές οικονομικό περιβάλλον

Η Κύπρος είναι **μέλος πολλών διεθνών οργανισμών** μεταξύ των οποίων: ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (1960) και τα εξειδικευμένα σώματα, το Συμβούλιο της Ευρώπης (1961), η Κοινοπολιτεία (1961), ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη ΟΑΣΕ (1975) και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (1995). Δυστυχώς για την Κύπρο, η Τουρκία δεν της επιτρέπει να γίνει Κ-Μ στον Ο.Ο.Σ.Α. και το ίδιο προφανώς θα συνέβαινε αν η κυβέρνηση της Λευκωσίας υπέβαλε υποψηφιότητα να γίνει Κ-Μ του ΝΑΤΟ κλπ. Παρά την τουρκική εισβολή το 1974 και την έκτοτε παράνομη κατοχή του βορείου τμήματος της Κυπριακής Δημοκρατίας, η χώρα κατόρθωσε ν' αναπτυχθεί με ταχείς ρυθμούς και σε διάστημα τριάντα ετών, δηλαδή το έτος 2004, έγινε **μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης**. Το 2008 εντάχθηκε επίσης στην Ευρωζώνη, υιοθετώντας ως **νόμισμα το Ευρώ**.

Το **θεσμικό πλαίσιο της διμερούς οικονομικής συνεργασίας** περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα συμφωνιών που αφορούν μεταξύ άλλων στις εμπορικές και οικονομικές σχέσεις (1962) στην αποφυγή διπλής φορολογίας και στην αποτροπή της φοροδιαφυγής (1968), στην οικονομική, βιομηχανική και τεχνολογική συνεργασία (1984), στην τουριστική συνεργασία (1988), στην αμοιβαία συνδρομή των τελωνειακών διοικήσεων (1999) και στην αμοιβαία προώθηση και προστασία επενδύσεων (1992), στην εμπορική ναυτιλία (2003), στη διατήρηση αποθεμάτων αργού πετρελαίου και προϊόντων στην Ελληνική Δημοκρατία (2004) και στις στρατηγικές θαλάσσιες μεταφορές (2008).

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις διεθνών οικονομικών αναλυτών, από το έτος 2013 οι δυτικές χώρες ('G4' ήτοι Η.Π.Α., Ιαπωνία, Η.Β. και Γερμανία) «πήραν την σκυτάλη της ανάπτυξης» στηριζόμενες στην υψηλή τεχνολογία. Η Κίνα είναι πλέον χώρα μεσαίου εισοδήματος με χαμηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης, ενώ ως προς την ταχύτητα της οικονομικής ανάπτυξης διακρίνονται χώρες όπως το Νότιο Σουδάν και η Μογγολία. Βέβαια η ολοκλήρωση κατασκευής του ψηλότερου κτηρίου στον κόσμο, ύψους 839 μέτρων, προβλέφτηκε για το 2014

στη Κίνα ('Sky City' Σαγκάης). Όμως οι διεθνείς εστίες έντασης (πχ Μέση Ανατολή, Βόρεια Αφρική, Ουκρανία κλπ), η αναβίωση του «ψυχρού πολέμου» μεταξύ Ρωσίας και Δύσης, επιδημίες νέων ασθενειών (πχ 'ιός έμπολα' στην Αφρική) και οι κίνδυνοι του «χρέους» μεγάλων ευρωπαϊκών χωρών (πχ Γαλλίας, Ιταλίας) αποτελούν ισχυρούς παράγοντες αποσταθεροποίησης του διεθνούς πολιτικο-οικονομικού συστήματος και του διεθνούς εμπορίου.

B. ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

1. Γενική επισκόπηση της οικονομίας

Από την ανεξαρτησία της Κυπριακής Δημοκρατίας (1960) έως της τουρκική εισβολή και κατοχή του βορείου τμήματος της νήσου (1974), η τοπική οικονομία χαρακτηριζόταν από την εξαγωγή **πρώτων υλών** (π.χ. χαλκού, αμιάντου) και **γεωργικών προϊόντων** (εσπεριδοειδή). Το έδαφος που κατέλαβαν τα τουρκικά στρατεύματα, συνεισέφερε μέχρι το έτος 1974 στο 75% της τότε κυπριακής οικονομίας. Από τα τέλη της **δεκαετίας του '70 έως τις αρχές αυτής του '80**, η κυπριακή οικονομία (περιοριζόμενη στο νότιο πλέον τμήμα του νησιού) μετετράπη σε **μεταποιητική** εξάγοντας κυρίως ενδύματα και υποδήματα. Τέλος, τις **δεκαετίες του '80 και του '90** η Κύπρος, αξιοποιώντας το **καθεστώς "offshore"**, εξελίχθηκε σε ένα διεθνές χρηματοπιστωτικό κέντρο.

Τα φορολογικά πλεονεκτήματα για τις επιχειρήσεις σε συνδυασμό με την σύναψη πολλών διμερών διακρατικών συμφωνιών αποφυγής διπλής φορολογίας (49), προσέλκυσαν στη Κύπρο άνω των 230.000 εταιρών, συνοδευόμενων από ξένες επενδύσεις, κεφάλαια κλπ.. Το φαινόμενο αυτό δημιούργησε μια τοπική «βιομηχανία» μεγάλων διεθνών δικηγορικών, λογιστικών, ασφαλιστικών, ναυτιλιακών κ.α. γραφείων, καθώς και ενός τοπικού τραπεζικού συστήματος με συνολικό ενεργητικό επταπλάσιο ή οκταπλάσιο περίπου του ΑΕΠ της χώρας. Στο πλαίσιο αυτό, η Παγκόσμια Τράπεζα ενέταξε την Κύπρο στην κατηγορία των χωρών **υψηλού εισοδήματος** και το ΔΝΤ με τη σειρά του, την κατέταξε στις 33 πιο αναπτυγμένες οικονομίες διεθνώς (2010), παρά τα όποια προβλήματα παρουσιάστηκαν από το 2009.

Το έτος 2004 η Κυπριακή Δημοκρατία έγινε **μέλος της ΕΕ** (και το έτος 2008 της **Ευρωζώνης**) και συνεπώς αναγκάστηκε να καταργήσει το καθεστώς "offshore", εισάγοντας την «**Κυπριακή Εταιρεία Διεθνών Επιχειρήσεων (ΚΕΔΕ)**» που είναι συμβατή με το δίκαιο της ΕΕ. Οι ΚΕΔΕ είναι πλέον εγχώριες εταιρείες, μπορούν να δραστηριοποιούνται και εντός Κύπρου (αντίθετα με τις 'offshore'), να επωφελούνται της χαμηλής εταιρικής φορολογίας και με το κατάλληλο φορολογικό σχεδιασμό να εξασφαλίζουν περαιτέρω φορολογικές ελαφρύνσεις.

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της τρίτης μικρότερης οικονομίας της Ε.Ε. (το 2013) αποτελεί η **εξάρτησή της από τον τομέα των υπηρεσιών (80,1% του ΑΕΠ)**, όπως οι τράπεζες (π.χ. χρηματοοικονομικά, διαχείριση κεφαλαίων, εμπιστευμάτων ή 'trusts', σύσταση εταιρειών, ασφάλειες κλπ), η ναυτιλία, ο τουρισμός, τα κτηματομεσιτικά, η ιδιωτική ανώτατη εκπαίδευση και έρευνα, ο ιδιωτικός νοσοκομειακός τομέας και οι συμβουλευτικές υπηρεσίες. Οι τομείς των **κατασκευών, της βιομηχανίας, των ορυχείων/λατομείων και της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας** εκπροσωπούν το **9,7% του ΑΕΠ**, παρουσιάζοντας αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης ή στασιμότητα. Τέλος οι τομείς της **γεωργίας και αλιείας** αποτελούν πλέον πολύ μικρούς παραγωγικούς κλάδους με περιορισμένη επίδραση στην οικονομία (**2,1% του ΑΕΠ**).

Όπως συνέβη και στην περίπτωση της Ελλάδος, μετά το 1981, το κυπριακό **βιοτικό επίπεδο** γνώρισε ξαφνική άνοδο από το έτος 2004 λόγω της ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Μάλιστα, μετά την είσοδό της και στην Ευρωζώνη (2008), αυξήθηκε εντυπωσιακά και το **εργατικό κόστος** της Κύπρου (δηλ. το ονομαστικό μοναδιαίο εργατικό κόστος κατά 20 εκατοστιαίες μονάδες) με αντίστοιχη όμως **επιδείνωση της ανταγωνιστικότητάς** της και τελικό αποτέλεσμα την **σταδιακή παρακμή της μεταποιητικής βιομηχανίας**. Ως παράδειγμα αναφέρουμε ότι το **έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών** της χώρας γνώρισε μια ξαφνική άνοδο φθάνοντας στο -15,6% του ΑΕΠ (2008), για να υποχωρήσει τα επόμενα έτη (το 2013 διαμορφώθηκε στο -1,9%). Τα οφέλη από την υιοθέτηση του Ευρώ και η επί σειρά ετών αύξηση της **κατανάλωσης και των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου**, είχαν δημιουργήσει ένα θετικό κλίμα, συνοδευόμενο από καλή ψυχολογία και επέδρασαν θετικά

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2013

στην αποφυγή δυσμενέστερων εξελίξεων Τελικά, όμως, το έτος 2009, η συνεχής 30χρονη σταθερή οικονομική ανάπτυξη -ή «Κυπριακό οικονομικό θαύμα»- έλαβε τέλος από τη διεθνή οικονομική κρίση. Για πρώτη φορά μετά από τρεις δεκαετίες η Κύπρος γνώρισε, το 2009, ύφεση (-1,9% του ΑΕΠ). Το γεγονός αυτό είχε να συμβεί από την τουρκική εισβολή του 1974.

Μέχρι τουλάχιστον το έτος 2013 η ανάπτυξη της κυπριακής οικονομίας βασίστηκε κυρίως στον τομέα των υπηρεσιών, με το ενεργητικό των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων να είναι, όπως προαναφέρθηκε, περίπου οκταπλάσιο του κυπριακού ΑΕΠ. Η προσέλκυση **υπεράκτιων εταιρειών ή Εταιρειών Διεθνών Δραστηριοτήτων** (μετά το 2004) έδωσαν σημαντική ώθηση στην ανάπτυξη, με αποτέλεσμα να σημειωθούν, επί πέντε συνεχή έτη, **υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης** που κυμάνθηκαν από **3,7-5,1%**. Θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι την τελευταία δεκαετία ο **τουριστικός τομέας** δεν παρουσίασε σημαντική βελτίωση των μεγεθών του. Ο αριθμός των περιηγητών σημείωσε, μάλιστα, μείωση σε σχέση με τα επίπεδα του 2000 (από 2,7 εκ. το 2000 σε 2,4 εκ. το 2013).

Η άνθηση της **οικοδομικής δραστηριότητας** στην Κύπρο έλαβε επίσης τέλος. Οι πωλήσεις εξοχικών κατοικιών σε μη Κύπριους πολίτες σημείωσαν μεγάλη πτώση, η οποία σε ορισμένες Επαρχίες όπως π.χ. στην Πάφο έφθασε έως και το 75%. Μεγάλος αριθμός εξοχικών κατοικιών αναμένει αγοραστές που παρά τις μειώσεις των τιμών, έως και 20-30%, παραμένουν επιφυλακτικοί λόγω της διεθνούς οικονομικής κρίσης. Οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν **προβλήματα ρευστότητας**, τα επενδυτικά τους σχέδια τίθενται σε αναμονή και η **απασχόληση** είναι σε πολύ χαμηλά επίπεδα, αφού οι εγγεγραμμένοι άνεργοι του τομέα αποτελούν το **15,5%** του συνόλου (2013). Η πτώση στον κατασκευαστικό τομέα είχε σημαντικές επιπτώσεις στο ρυθμό ανάπτυξης, καθώς ο κλάδος αυτός διαθέτει διακλαδικές σχέσεις και επηρεάζει το εγχώριο παραγωγικό σύστημα και τη ζήτηση σε μια σειρά υπηρεσιών και προϊόντων, η οποία απευθύνεται, κατά μεγάλο τμήμα, στους εγχώριους παραγωγούς.

Το οικονομικό, λοιπόν, **μοντέλο ανάπτυξης** της Κύπρου διαφέρει από αυτό της Ελλάδος. Επί είκοσι τουλάχιστον χρόνια η Κύπρος υπήρξε ένα υπεράκτιο τραπεζικό και χρηματοπιστωτικό κέντρο, με πλειάδα ξένων εταιριών (κυρίως ρωσικών), καθώς και με σημαντικό τουριστικό, κατασκευαστικό και επιχειρηματικό τομέα. Μια οικονομία η οποία, εκ πρώτης όψεως, παρουσιάζει κοινά χαρακτηριστικά με τα δυτικοευρωπαϊκά κράτη-μέλη της ΕΕ που γειτνιάζουν στη λεκάνη της Μεσογείου και σημαντικότερους οικονομικούς εταίρους τη Ρωσία (χρηματοπιστωτικό και τουριστικό τομέα), το Ην. Βασίλειο (τουρισμός) και την Ελλάδα (διμερές εμπόριο).

Η διεθνής οικονομική κρίση έφερε στην επιφάνεια τα **διαρθρωτικά προβλήματα** της κυπριακής οικονομίας. Η **ανταγωνιστικότητα** της οικονομίας της σε διεθνές επίπεδο, γνωρίζει συνεχή επιδείνωση μετά το 2009 οπότε κατείχε την 34^η θέση. Έκτοτε υποβαθμίστηκε στην 40^η το 2010, απώλεσε άλλες 7 θέσεις το 2011 για να καταλήξει το 2012 στην 58^η θέση στη σχετική κλίμακα του World Economic Forum, θέση στην οποία διατηρήθηκε το 2013. Ένα σημαντικό πρόβλημα της κυπριακής οικονομίας είναι, επίσης, η μεγάλη αύξηση των απασχολούμενων, κατά την τελευταία εικοσαετία, στο δημόσιο τομέα, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για το κρατικό μισθολόγιο και τα **δημόσια ελλείμματα**.

Όπως γίνεται αντιληπτό, η αισιόδοξη εικόνα του κυπριακού οικονομικού μοντέλου, που διήρκεσε περισσότερο από μια εικοσαετία, άρχισε να αλλοιώνεται από το 2009. Το **2010 και το 2011** η οικονομία επανήλθε σε **τροχιά περιορισμένης ανάπτυξης** (1,3% και 0,5% αντιστοίχως), αλλά το **2012 η ύφεση ανήλθε σε 2,4%**, ενώ το **2013** η επιδείνωση της εικόνας της κυπριακής οικονομίας συνεχίστηκε και μάλιστα, με **εντονότερους ρυθμούς**, με την ύφεση να υπολογίζεται σε 5,4%. Από το δεύτερο τρίμηνο του έτους 2011 και συνεχώς επί 12 τουλάχιστον συνεχή τρίμηνα, η κυπριακή οικονομία συρρικνώνεται χωρίς άμεση προοπτική ανάπτυξης. Οι εκτιμήσεις της τρόικας των δανειστών της και της κυβέρνησης για το έτος 2014 προβλέπουν συρρίκνωση κατά 4,5% έναντι 5,4% το έτος 2013. Η ύφεση έχει προφανώς μεγαλύτερη διάρκεια ακόμα και από αυτή που ακολούθησε την τουρκική εισβολή του 1974. Πρόκειται για την χειρότερη επίδοση στο πλαίσιο της Ευρωζώνης. Υπενθυμίζονται, επίσης, οι διαδοχικές **υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας** της χώρας από το Νοέμβριο του 2010 και τα ιδιαίτερος υψηλά επιτόκια δανεισμού που έχουν αποκλείσει την Κύπρο από τις διεθνείς αγορές χρήματος από τον Μάιο 2011.

Η κυπριακή οικονομία βρίσκεται, σύμφωνα με τις εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σε **ευαίσθητη ισορροπία λόγω του δημογραφικού προβλήματος** και των επιβαρύνσεων που επιφέρει στα ασφαλιστικά ταμεία η συνεχιζόμενη γήρανση του πληθυσμού, δια της καταβολής των συντάξεων και της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Άλλωστε, η ΕΕ έχει ήδη επισημάνει από την υιοθέτηση του προγράμματος σύγκλισης 2007-2010 ότι η Κύπρος βρίσκεται μεταξύ των 6 κρατών-μελών της ΕΕ, που χαρακτηρίζονται ως χώρες «υψηλού κινδύνου», καθώς θα βρίσκεται μέχρι το 2050 στη θέση κατά την οποία θα υποχρεούται να καταβάλει το 11,5% του ΑΕΠ για πληρωμή συντάξεων.

Μετά την απόφαση της συνόδου του **‘Eurogroup’ της 25 Μαρτίου 2013** για την εξυγίανση του κυπριακού τραπεζικού συστήματος, τη διάσωση με ίδια μέσα των δύο μεγάλων τραπεζών της χώρας (Λαϊκή Τράπεζα και Τράπεζα Κύπρου) που στοίχησε στους καταθέτες τους το ποσό των 5,8 δισ. ευρώ, το κλείσιμο της Λαϊκής Τράπεζας, την εφαρμογή των περιοριστικών μέτρων στην κίνηση κεφαλαίων και την υπογραφή του Μνημονίου δανεισμού της χώρας με την τρόικα των πιστωτών της (ΕΕ/ΔΝΤ/ΕΚΤ), η ύφεση εκτοξεύθηκε στο 5,4% και η αγοραστική δύναμη των Κυπρίων καταναλωτών γνώρισε ραγδαία μείωση, ενώ η κυπριακή οικονομία αναμένεται να παραμείνει σε βαθιά ύφεση και το 2014 και ενδεχομένως το 2015. Όλοι οι οικονομικοί τομείς (π.χ. βιομηχανία, κατασκευές, τράπεζες, μεταφορές, λοιπές υπηρεσίες κλπ) παρουσίασαν αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης κατά το έτος 2013, οι οποίοι συνεχίστηκαν και το 2014. Μοναδική εξαίρεση αποτέλεσαν οι τομείς του τουρισμού και του εμπορίου.

Το 2013 θεωρείται από τους κυπριακούς οικονομικούς παράγοντες ως «φρικτό έτος», ενώ η Κύπρος έφθασε στο κατώφλι της πλήρους χρεοκοπίας. Ήδη από την Άνοιξη του 2011 η κυπριακή οικονομία και τράπεζες είχαν αποκλειστεί από τις διεθνείς χρηματαγορές. Ωστόσο, από το Μάρτιο του έτους 2013 οι επιπτώσεις του «κουρέματος» καταθέσεων, η βίαιη συρρίκνωση του τραπεζικού τομέα, η αναστολή όλων των τραπεζικών εργασιών για δύο εβδομάδες, οι αυστηροί περιορισμοί στις συναλλαγές για τουλάχιστον 12 μήνες κλπ. μεγέθυναν το ήδη τότε υπαρκτό πρόβλημα ρευστότητας. Το πλήγμα ήταν άμεσο για πολυάριθμες επιχειρήσεις που βρέθηκαν σε κατάσταση πτώχευσης. Το κλείσιμο ή η μαζική συρρίκνωση επιχειρήσεων και τραπεζών με την συνακόλουθη απώλεια θέσεων εργασίας, αποτέλεσαν την καθημερινότητα της κυπριακής οικονομίας, καθ’ όλη τη διάρκεια του έτους 2013. Από τότε και κατά τη διάρκεια του έτους 2014, η Κύπρος βρίσκεται στη πρώτη θέση μεταξύ των 28 χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς το ρυθμό αύξησης της ανεργίας.

Παρά το γεγονός ότι η εισροή εισοδημάτων από την πώληση υδρογονανθράκων δεν αναμένεται πριν το έτος 2022, τα μεταρρυθμιστικά κλπ. μέτρα του κυπριακού Μνημονίου άρχισαν ν’ αποδίδουν κατά τη διάρκεια του 2014. Κάποια πρώτα θετικά δείγματα ήρθαν από τις διεθνείς αγορές, μετά την αναβάθμιση του αξιόχρεου της χώρας από ‘Fitch’ και ‘S&P’, ενώ θα πρέπει να σημειωθούν και οι θετικές αξιολογήσεις για την εφαρμογή του προγράμματος προσαρμογής της κυπριακής οικονομίας από την τρόικα.

Εντός του πλαισίου αυτού, καταγράφεται η **αλληλεξάρτηση κυπριακής και ελλαδικής οικονομίας** (π.χ. τραπεζικός τομέας, εμπόριο αγαθών, ναυτιλία), η οποία είναι διαχρονικά εξαιρετικά επωφελής για τις δύο οικονομίες στις «καλές εποχές» (π.χ. δεκαετίες ‘90 και ‘2000) αλλά πολύ αρνητική σε «καιρούς χαλεπούς» (π.χ. μετά την διεθνή οικονομική κρίση του έτους 2008). Συγκριμένα, όταν κατέρρευσε το Χρηματιστήριο Αξιών της Αθήνας (ΧΑΚ) την περίοδο 1999/2000, το ίδιο ακριβώς φαινόμενο συνέβη και στο Χρηματιστήριο Αξιών Κύπρου (ΧΑΚ) το έτος 2000. Οι **διαχρονικές διαθρωτικές στρεβλώσεις της κυπριακής οικονομίας**, όπως επταπλάσιο ή οκταπλάσιο του ΑΕΠ ενεργητικό τραπεζικού τομέα, τριπλάσιος του ΑΕΠ υπερδανεισμός επιχειρήσεων και νοικοκυριών, εξαπλασιασμός σε περίοδο 10 ετών των υπεραξιών ακινήτων, καθώς και υπερκατανάλωση, τεράστιο και σταθερά αυξανόμενο εμπορικό έλλειμμα (μείωση των εξαγωγών κατά 20% την περίοδο 2005/2011) κλπ. φαίνεται ότι αποτελούσαν «συνταγή αυτοκτονίας». Συνεπώς, όταν το έτος 2010 η Ελλάδα εντάχθηκε στο πρώτο Μνημόνιο και βρέθηκε, σχεδόν άμεσα, σε βαθιά οικονομική ύφεση που εντός τριετίας επέφερε συνολική μείωση του ΑΕΠ της κατά 25%, οι ανωτέρω κυπριακές διαθρωτικές στρεβλώσεις ενήργησαν, αντίστοιχα, καταλυτικά για την κυπριακή οικονομία

(π.χ. τραπεζικό σύστημα) και την οδήγησαν σε βαθειά οικονομική κρίση από τον Μάρτιο του 2013 (κυπριακό Μνημόνιο).

Για το 2014, προβλέπεται ότι η οικονομία θα παραμείνει σε βαθειά ύφεση. Οι θετικές αξιολογήσεις για την εφαρμογή του προγράμματος οικονομικής προσαρμογής καταδεικνύουν τη σημαντική προσπάθεια που οδηγεί σε βελτίωση των δημοσιονομικών μεγεθών της χώρας. Ωστόσο, το πρόβλημα το οποίο αναμένεται να επιδεινωθεί έτι περαιτέρω το 2014 είναι το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs), το οποίο υπολογίζεται ότι ξεπερνά το 50% των χορηγηθέντων δανείων από κυπριακές τράπεζες.

2. Βασικά Οικονομικά Μεγέθη

Όπως προαναφέρθηκε, η οικονομία της Κύπρου μετά από ανοδική πορεία μερικών δεκαετιών, που είχε ως επιστέγασμα την ένταξη της χώρας στην ΕΕ και την Ευρωζώνη, εισήλθε σε ύφεση το 2009, η οποία μετά την περιορισμένη ανάπτυξη των ετών 2010 και 2011, επανήλθε το 2012 και επιδεινώθηκε το 2013.

Η μεγάλη εμπιστοσύνη στις δυνατότητες της οικονομίας και στο υγιές τραπεζικό σύστημα, δημιούργησαν, σε πρώτη φάση, προσδοκίες ότι η Κύπρος θα ξεπερνούσε την διεθνή οικονομική κρίση. Η υπερεκτίμηση αυτή χαρακτηρίζε μεγάλη μερίδα πολιτών και κυβερνητικών αξιωματούχων, με αποτέλεσμα να μην ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα για την αντιμετώπιση της κρίσης, παρά τις έγκαιρες και έντονες προειδοποιήσεις των παραγωγικών φορέων, όπως του Κυπριακού Εμπορικού & Βιομηχανικού Επιμελητηρίου (ΚΕΒΕ) και της Ομοσπονδίας Εργοδοτών & Βιομηχάνων (ΟΕΒ).

ΕΞΕΛΙΞΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ

(Εκατομύρια ευρώ)

	2009	2010	2011	2012**	2013**
Α.Ε.Π. (τρέχουσες τιμές)	16.853,5	17.406,0	17.878,0	17.720,2	16.503,7
<i>Μεταβολή %*</i>	- 1,9	1,3	0,4	-2,4	-5,4
ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ Α.Ε.Π.	20.900	21.000	21.100	20.500	19.000
<i>Μεταβολή %</i>	-4,1	0,5	0,5	-2,8	-7,3
ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΟΝ. ΑΓΟΡ. ΑΞΙΑΣ (PPS) - (ΕΕ27=100)	100	97	93,1	91,1	85,8
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΓΕΝ. ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ (δαπάνες)	8.131,6	8.626,8	8.271,7	8.108,6	7.552,7
<i>Μεταβολή %</i>	8,3	6,1	2,7	-2,0	-6,9
ΔΗΜ. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΓΕΝ. ΚΥΒ. (% ΑΕΠ)	-6,1	-5,3	-6,3	-6,4	-5,4
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ	9.864,5	10.674,5	12.778,4	15.349,5	18.442,2
<i>% επί ΑΕΠ</i>	58,5	61,3	71,5	86,6	111,7
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ	3.984,5	5.273,8	6.774,3	7.752,2	11.207,3
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ	92,3	200,0	42,7	58,6	29,8
ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ %	0,33	2,43	3,29	2,39	-0,40
ΑΝΕΡΓΙΑ % επί του οικ. εν. πληθ.	5,4	6,3	7,9	11,8	16,0
ΕΞΑΓΩΓΕΣ	970,4	1.136,8	1.404	1.420,5	4.810,5
ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	5.691,8	6.517,4	6.310,5	5.740,5	1.611,9
ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ	-4.721,4	-5.380,6	-4.906,5	-4.320	3.198,6
ΑΞΕ ΣΤΗ ΧΩΡΑ (STOCKS)	12.779	13.084	15.972	15.952	15.359
ΑΞΕ ΧΩΡΑΣ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ (STOCKS)	8.213	8.980	9.711	5.582	6.019
ΙΣΟΖ. ΠΛΗΡΩΜΩΝ % ΑΕΠ	- 10,7	-9,8	-3,4	-6,9	-1,9

Πηγές: Κεντρική Τράπεζα Κύπρου - Υπουργείο Οικονομικών – Κυπριακή στατιστική Υπηρεσία - EUROSTAT

(*) σε σταθερές τιμές 2005

(**) προκαταρκτικά στοιχεία

3. Εξέλιξη και Ανάλυση Βασικών Οικονομικών Μεγεθών

3.1 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Η οικονομία της Κύπρου σημειώνει πριν το 2009 σημαντικούς ρυθμούς ανάπτυξης, υψηλότερους από αυτούς της ευρωζώνης που πλησίαζαν κατά πολύ τους ρυθμούς ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας. Όπως προαναφέρθηκε, το 2009 το ΑΕΠ συρρικνώθηκε κατά 1,9%, για πρώτη φορά μετά από 35 χρόνια. Την ύφεση διαδέχθηκαν χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης το 2010 (1,3%) και το 2011 (0,5%), ενώ **το 2012 η οικονομία επανήλθε σε ύφεση της τάξης του 2,4%**, λόγω της γενικότερης δυσμενούς οικονομικής συγκυρίας, που εμφανίζεται εντονότερη στους τομείς των κατασκευών και του εμπορίου. Αυτή η δυσμενής τάση επιδεινώθηκε ακόμα περισσότερο το 2013, με την ύφεση να αγγίζει το 5,4%.

Συγκεκριμένα, **το 2013, το πραγματικό ΑΕΠ μειώθηκε κατά 5,4%**. Αυτή η απότομη πτώση οφείλεται ιδίως στην άμεση αναδιάρθρωση του τραπεζικού τομέα, η οποία επηρεάζει την καθαρή αύξηση των πιστώσεων, τη δημοσιονομική εξυγίανση και τον υψηλό βαθμό οικονομικής αβεβαιότητας, που επηρεάζουν, με τη σειρά τους, την εγχώρια ζήτηση και τις επενδύσεις. Επιπλέον, η προσωρινή επιβολή ελέγχων στα κεφάλαια και περιορισμών στις αναλήψεις παρεμπόδισε τις διεθνείς ροές κεφαλαίων και μείωσε τον όγκο επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε εταιρείες τόσο με εγχώριο όσο και με διεθνή προσανατολισμό.

Αναλυτικότερα, η αξία του κυπριακού ΑΕΠ **ανήλθε στο ποσό των 16,5 δισ. ευρώ**. Η μεγαλύτερη συνεισφορά στο ΑΕΠ προέρχεται παραδοσιακά από τις **υπηρεσίες (80,1%)** και ειδικότερα, από τους τομείς των **χρηματοπιστωτικών - ασφαλιστικών δραστηριοτήτων** και της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας (**21,8%**). Σημαντική συνεισφορά έχουν, επίσης, το **χονδρικό και λιανικό εμπόριο (11,9%)**, η **δημόσια διοίκηση (10,6%)**, οι υπηρεσίες παροχής καταλύματος και εστίασης (7,4%) και η εκπαίδευση (7,2%). Ο **δευτερογενής τομέας εκπροσωπεί το 9,7% του ΑΕΠ** και εξακολουθεί να παρουσιάζει αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης. Τέλος οι τομείς της **γεωργίας και της αλιείας** αποτελούν πλέον πολύ μικρούς παραγωγικούς κλάδους με περιορισμένη επίδραση στην οικονομία (**2,1% του ΑΕΠ**).

3.2 Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ

Η ανάπτυξη της κυπριακής οικονομίας, κατά τα προηγούμενα έτη, αντικατοπτρίζεται, ως είναι φυσικό και στην αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Κατά το 2009 το κατά κεφαλήν εισόδημα συρρικνώθηκε, για πρώτη φορά, κατά 4,1%, ενώ τόσο 2010, όσο και το 2011

αυξήθηκε κατά 0,5 %. Το 2012 σημείωσε, εκ νέου, **μείωση της τάξης του 2,8%, ενώ το 2013 μειώθηκε έτι περαιτέρω κατά 7,3%**. Σημειώνεται ότι το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Κύπρου σε μονάδες αγοραστικής αξίας (PPS) μειώθηκε από 100 σε 85,8 μονάδες από το 2009 έως το 2013. Εξακολουθεί, ωστόσο να παραμένει **υψηλότερο αυτού της Ελλάδος (75)** και των περισσότερων νέων κρατών - μελών της ΕΕ.

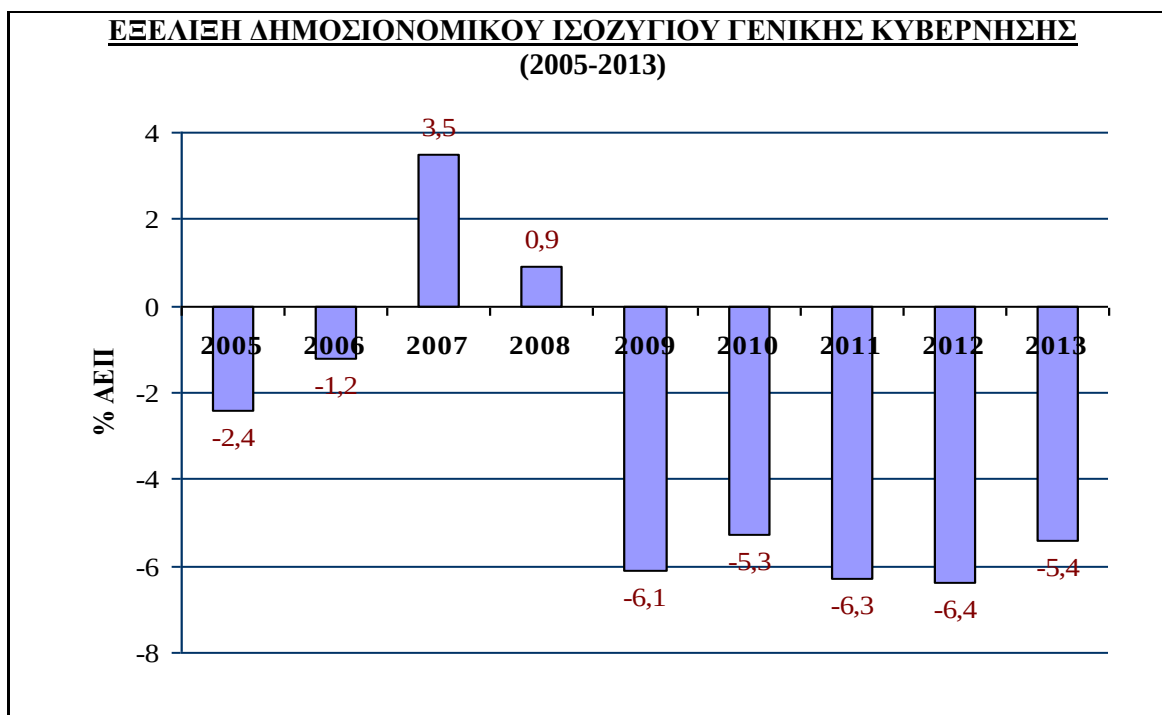
ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΑΕΠ 2013
(ΣΕ ΟΡΟΥΣ ΑΓΟΡΑΣΤΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ - PPS)

Λουξεμβούργο	264	Μάλτα	87
Αυστρία	129	Σλοβενία	83
Ολλανδία	127	Τσεχία	80
Σουηδία	127	Σλοβακία	76
Ιρλανδία	126	Ελλάδα	75
Δανία	125	Πορτογαλία	75
Γερμανία	124	Λιθουανία	74
Βέλγιο	119	Εσθονία	72
Φινλανδία	112	Πολωνία	68
Ευρωζώνη	108	Ουγγαρία	67
Γαλλία	108	Λετονία	67
Ην. Βασίλειο	106	Κροατία	61
Ιταλία	98	Ρουμανία	54
Ισπανία	95	Βουλγαρία	47
Κύπρος	86		

Πηγή: Eurostat

3.3 Δημοσιονομικό Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης

Το δημοσιονομικό ισοζύγιο της Κύπρου ήταν **για πολλά χρόνια ελλειμματικό**, αλλά η ασκηθείσα οικονομική πολιτική, πριν την ένταξη στην ΟΝΕ είχε θετικά αποτελέσματα και το έλλειμμα μειώθηκε από 4,1% του ΑΕΠ που ήταν το 2004, σε 1,2% το 2006. Τα αποτελέσματα της πολιτικής αυτής ξεπέρασαν κάθε προσδοκία, αφού το 2007 το έλλειμμα του δημοσιονομικού ισοζυγίου όχι μόνον εξαλείφθηκε, αλλά μετετράπη σε πλεόνασμα 3,5% και 0,9% επί του ΑΕΠ το 2007 και το 2008, αντιστοίχως.

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Κύπρου

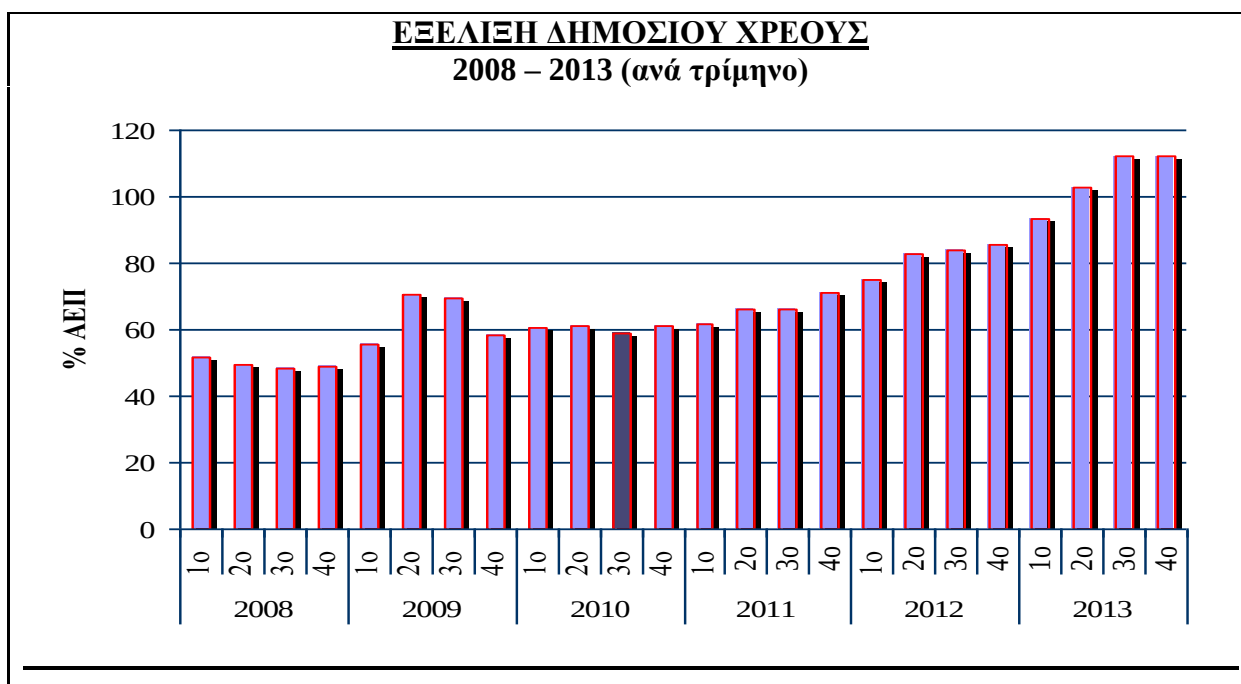
Ωστόσο, το 2009 το δημοσιονομικό ισοζύγιο παρουσίασε έλλειμμα της τάξης του 6,1%, καθώς οι δημόσιες δαπάνες αυξήθηκαν κατά 4,5% εκ. ευρώ. Οι δαπάνες για την καταβολή συντάξεων και μισθών σε υπαλλήλους του δημόσιου τομέα αποτέλεσαν το 29,4% των συνολικών δαπανών. Έκτοτε οι **δημόσιες δαπάνες** εξακολουθούν να λειτουργούν ανασταλτικά για την εξυγίανση των δημοσίων οικονομικών, κάτι που έχει επισημανθεί από τους διεθνείς οργανισμούς (ΔΝΤ, Παγκόσμια Τράπεζα).

Το 2010, το **έλλειμμα** περιορίστηκε στο 5,3% (ήτοι -920,1 εκ. ευρώ), αλλά το 2011 παρουσίασε πάλι ανοδικές τάσεις ανερχόμενο σε **6,3%** (ήτοι -1.132,4 εκ. ευρώ). Το 2012 το έλλειμμα ανήλθε στο 6,4%, ενώ στο πλαίσιο της πολιτικής περιορισμού των δημοσίων δαπανών, το **2013**, περιορίστηκε **στο 5,4%** (ήτοι -896,9 εκ. ευρώ).

Σημειώνεται ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα στην Ευρωζώνη μειώθηκε από 3,9% (το 2012) σε 3,3%, ενώ στην Ελλάδα ανήλθε σε 12,7% από 8,9% του ΑΕΠ το 2012 (στοιχεία Eurostat).

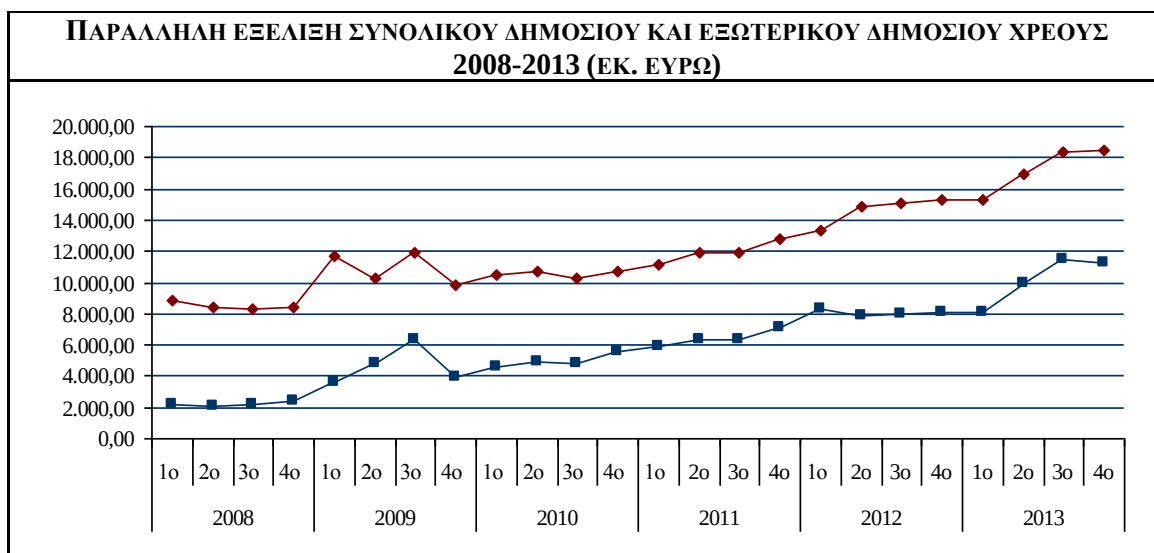
3.4 Δημόσιο Χρέος

Το Δημόσιο Χρέος σημειώνει **συνεχή άνοδο** από το 2008. Το 2012 ξεπέρασε τα 15 δισ. ευρώ, ήτοι 86,6% του ΑΕΠ, ενώ **το 2013 σημείωσε αλματώδη αύξηση ανερχόμενο σε 18,4 δισ. ευρώ και αντιστοιχώντας στο 111,7% του ΑΕΠ**. Η ραγδαία αύξηση του χρέους αναμένεται να συνεχιστεί και το 2014, δεδομένων των οικονομικών συνθηκών. Σημειώνεται ότι ο μέσος όρος στην Ευρωζώνη άγγιξε, το 2013, το 92,6% (έναντι 90,7% το 2012), ενώ στην Ελλάδα ανήλθε σε 175,1% του ΑΕΠ από 157,2% (2012).

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών

Το εξωτερικό δημόσιο χρέος ξεπερνά το ήμισυ του συνολικού δημόσιου χρέους (11,2 δισ. ευρώ, ήτοι 60%). Από το συνολικό εξωτερικό χρέος το μεγαλύτερο μέρος αφορά **ευρωπαϊκά μεσομακροπρόθεσμα γραμμάτια**.

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Κύπρου

Υπενθυμίζεται ότι η Κύπρος, το Δεκέμβριο του 2007, ως επικείμενο τότε μέλος της ζώνης του Ευρώ, κατέθεσε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το **πρώτο Πρόγραμμα Σταθερότητας (ΠΣ) για τα έτη 2007-2011**. Κύριοι άξονες της οικονομικής πολιτικής που περιλαμβάνονταν στο ΠΣ ήταν η διατήρηση πλεονάσματος ή εμφάνιση ελάχιστου ελλείμματος στο δημοσιονομικό ισοζύγιο και σημαντική μείωση του δημοσίου χρέους. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζήτησε τότε την αξιοποίηση των εκτάκτων εσόδων για περαιτέρω μείωση του δημοσίου χρέους και όχι για δαπάνες και παράλληλα κάλεσε την Κύπρο να προβεί σε μεταρρυθμίσεις στα ταμεία κοινωνικών ασφαλίσεων και στον τομέα υγείας, ούτως ώστε να διασφαλισθεί η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών. Το Δημόσιο χρέος μειώθηκε αρχικά, το 2008, στο 48,9% του ΑΕΠ από το 58,8% που ήταν το 2007. Ωστόσο, το 2009, αυξήθηκε για πρώτη φορά μετά την ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (58,5% του ΑΕΠ), για να συνεχίσει έκτοτε την ανοδική του πορεία.

3.5 Πληθωρισμός

Ο πληθωρισμός **μειώθηκε το 2013 σε -0,40%** (από 2,39% το 2011), λόγω της εντεινόμενης ύφεσης. Σημειώνεται ότι ως προς τον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (HICP) η Κύπρος με 121,91 βρίσκεται **υψηλότερα από τον μέσο όρο ΕΕ** (121,31) και Ευρωζώνης (118,31), καθώς και από την Ελλάδα (121,25) (στοιχεία Eurostat Ιουνίου 2014). Το ετήσιο ποσοστό μεταβολής για το 2013 περιορίσθηκε, πάντως, σε 0,38% από 3,1% το 2012, ενώ σε ΕΕ, Ευρωζώνη και Ελλάδα ήταν 1,5%, 1,3% και -0,9%, αντιστοίχως.

ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Έτος	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ποσοστό	2,56	2,50	2,37	4,67	0,33	2,43	3,29	2,39	-0,40

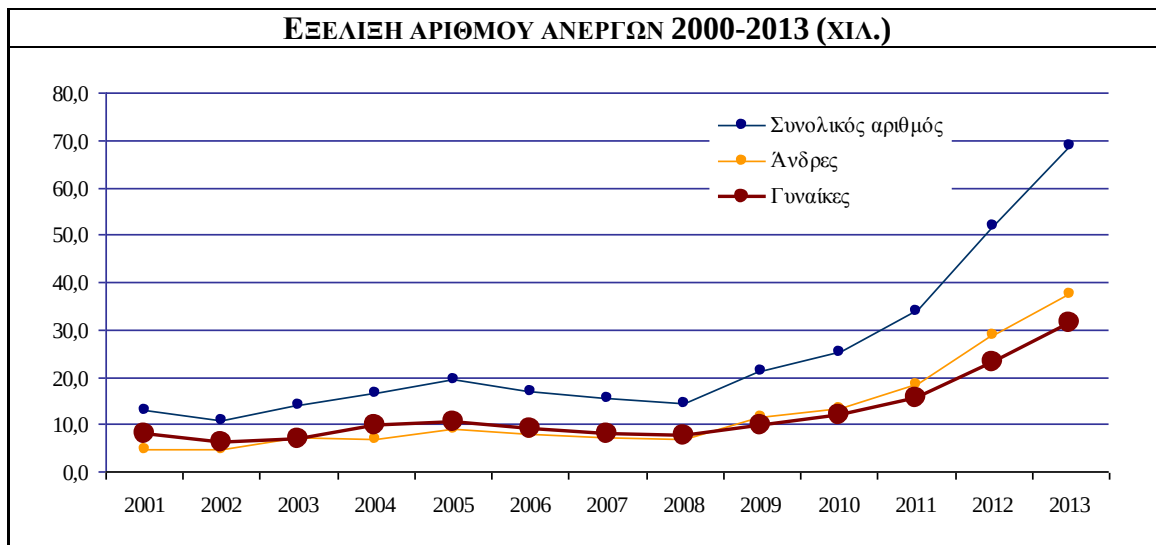
Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Κύπρου

3.6 Ανεργία και Αγορά Εργασίας

Η ανεργία σημειώνει στην Κύπρο **σταθερή αύξηση** από το 2009, ενώ την τελευταία διετία **επιδεινώνεται με ταχείς ρυθμούς**, με το ποσοστό της να διαμορφώνεται το **2013 σε 16% από 11,8% το 2012** και 7,9% το 2011. Ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων, το Δεκέμβριο του 2013, ανήλθε, σύμφωνα με την ΥΣΤΑΤ, σε 50.467 πρόσωπα από 41.625 τον ίδιο μήνα πέρυσι, σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 21,2%.

Η αύξηση του αριθμού των ανέργων αποδίδεται, κατά κύριο λόγο, στους τομείς του **εμπορίου** (αύξηση 2.241), των **κατασκευών** (αύξηση 1.086), της **μεταποίησης** (αύξηση 991) και των **υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης** (αύξηση 947). Σε επίπεδο ηλικιών, η

αύξηση της ανεργίας αφορά, καταρχάς, στην **ηλικιακή ομάδα από 50-59 ετών** (αύξηση 2.661), ενώ ακολουθούν οι ομάδες **30-39 ετών** (αύξηση 2.336), **25-29** (αύξηση 1.856) και **40-49 ετών** (αύξηση 1.633).

Πηγή: ΥΣΤΑΤ

Ο **οικονομικά ενεργός πληθυσμός** υπολογίζεται στα **433, 9 χιλ. άτομα**, ήτοι 52,44% του συνολικού πληθυσμού. Το ποσοστό συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό των ηλικιών 15-64 υπολογίζεται σε 73,6% του συνολικού πληθυσμού των ηλικιών αυτών. Ο αριθμός των απασχολούμενων εκτιμάται σε 365,1 χιλ. άτομα (52,1% άνδρες και 47,9% γυναίκες) και το ποσοστό απασχόλησης των ηλικιών 15-64 σε 61,7%. Οι **απόφοιτοι της τριτοβάθμιας** εκπαίδευσης στην ηλικιακή ομάδα 25-64 αποτελούν το **37,3%** του συνόλου του εργατικού δυναμικού και οι απόφοιτοι Λυκείου το 41,8%.

Μεταξύ 2005 και 2013 παρατηρείται μείωση των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα (με εξαίρεση κάποιες περιορισμένες αυξήσεις το 2009, 2010 και 2012), με ανάλογη μετακίνηση του εργατικού δυναμικού στους άλλους τομείς. Ο **τριτογενής τομέας** αποδεικνύεται ιδιαίτερα παραγωγικός και είναι σημαντικός για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας, αφού συγκεντρώνοντας **άνω των ¾ των απασχολούμενων**, συμμετέχει στην διαμόρφωση του ΑΕΠ με 80,1%. Ο **μέσος όρος των κανονικών ωρών εργασίας την εβδομάδα** στην κύρια εργασία για τους εργαζόμενους με πλήρη απασχόληση είναι **41,3 ώρες** και για τους εργαζόμενους με μερική απασχόληση 20,7 ώρες.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ (% επί του συνόλου)

Τομέας	2013	2012*	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
Πρωτογενής	3,1	7,3	7,1	7,2	7,1	6,8	7,3	7,9	8,4
Δευτερογενής	17,6	17,1	18,4	19,3	20,2	20,7	20,8	20,6	20,5
Τριτογενής	79,3	75,6	74,5	73,5	72,8	72,5	71,9	71,5	71,0

Πηγή: ΥΣΤΑΤ

*Προσωρινά στοιχεία

Ο **κατώτατος κυπριακός μισθός (περί τα 850 Ευρώ)** για νεοπροσλαμβανόμενους ή για όσους συμπλήρωσαν συνεχή εργασία έξι μηνών στον ίδιο εργοδότη, είναι υψηλότερος από τους αντίστοιχους πολλών κρατών μελών της Ε.Ε. (Ισπανία, Ελλάδα, Μάλτα, Πορτογαλία, κλπ). Οι διατάξεις περί κατώτατου μισθού ή ωρομισθίου καλύπτουν μόνον **οκτώ επαγγέλματα**, ήτοι πωλητές, γραφείς, νοσηλευτικούς βοηθούς, βοηθούς παιδοκόμους, βοηθούς βρεφοκόμους, σχολικούς βοηθούς, φρουρούς και φροντιστές. Για τις λοιπές κατηγορίες

επαγγελματιών δεν υπάρχει νομοθετική ρύθμιση, εκτός εκείνων που καλύπτονται από τις **συλλογικές συμβάσεις**. Για όσους δεν καλύπτονται από τα ανωτέρω, ισχύει μόνον η όποια ιδιωτική συμφωνία μεταξύ εργοδότη και εργαζόμενου, χωρίς να υπάρχει θεσμοθετημένο κατώτατο όριο. Οι **μισθοί των δημοσίων υπαλλήλων είναι ιδιαίτερα υψηλοί** και για λόγους απλής σύγκρισης, θα μπορούσε να λεχθεί ότι σε γενικές γραμμές είναι σχεδόν διπλάσιοι των μισθών των Ελλήνων δημοσίων υπαλλήλων.

Οι εργαζόμενοι του ιδιωτικού τομέα απασχολούνται, κατά κανόνα, σε **μικρές επιχειρήσεις, οι οποίες αποτελούν το 99,9% του συνόλου**. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat το 40% των εργαζομένων απασχολείται σε επιχειρήσεις που έχουν 1-9 εργαζόμενους, το 44% σε επιχειρήσεις που έχουν κάτω των 250 εργαζομένων και τέλος μόνον το 15% απασχολείται στις μεγάλες επιχειρήσεις, δηλαδή αυτές που διαθέτουν περισσότερους από 250 εργαζόμενους, που ως ποσοστό είναι το χαμηλότερο στην ΕΕ των 27, όπου ο μέσος όρος ανέρχεται σε 33%.

Όσον αφορά στους **συντελεστές εισφορών κοινωνικής ασφάλισης**, η συνοπτική τους κατάσταση είναι η ακόλουθη:

- Ο συντελεστής εισφορών κοινωνικής ασφάλισης για τους ελεύθερους επαγγελματίες για το διάστημα 2014-2018 είναι 14,6%
 - Για τους υπαλλήλους ο ανωτέρω συντελεστής ανέρχεται 7,8%
 - Για τους εργοδότες ανέρχεται σε 7,8%
 - Η συνεισφορά των εργοδοτών στο Ταμείο Πλεονάζοντος Προσωπικού ανέρχεται στο 1,2%
 - Η συνεισφορά των εργοδοτών στο Ταμείο Βιομηχανικής Κατάρτισης ανέρχεται στο 0,5%
 - Η συνεισφορά των εργοδοτών στο Ταμείο Κοινωνικής Συνοχής ανέρχεται στο 2%.
- Το ποσοστό εισφοράς εργοδοτών και μισθωτών αυξάνεται κατά 0,5% ανά πενταετία.

**ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
(ΑΕΠ ΑΝΑ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟ)**

Βάση: ΕΕ-27=100			
Λουξεμβούργο	163,9	Μάλτα	91,6
Ιρλανδία	135,5	Σλοβακία	82,6
Βέλγιο	127,3	Σλοβενία	81,1
Γαλλία	116	Κροατία	80,1
Σουηδία	114,5	Πορτογαλία	76,7
Αυστρία	113,3	Λιθουανία	74,6
Ισπανία	111,2	Πολωνία	74,3
Ισπανία	111,2	Τσεχία	71,9
Δανία	110,8	Ουγγαρία	70,6
Ολλανδία	108,8	Εσθονία	69,3
Ιταλία	108,8	Λετονία	66,9
Φινλανδία	107,1	Ρουμανία	51,7
Γερμανία	107,0	Βουλγαρία	43,4
Ην. Βασίλειο	99,4	Ευρωζώνη	108,6
Ελλάδα	92,7	ΕΕ	99,9
Κύπρος	91,8		

Πηγή: Eurostat (τελευταία ενημέρωση 06.08.2014)

Η συνεχιζόμενη αύξηση του ποσοστού **ανεργίας** στην Κύπρο, η οποία έχει αποκτήσει πλέον **δομικό χαρακτήρα**, έχει αναχθεί σε ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα της κυπριακής οικονομίας, συνδεδεμένο άμεσα με την **απορρύθμιση της κυπριακής αγοράς εργασίας**. Δεδομένος, δε, της εντεινόμενης ύφεσης στην κυπριακή οικονομία, η κυπριακή κυβέρνηση έχει προσανατολιστεί στη λήψη συγκεκριμένων μέτρων/σχεδίων για την αντιμετώπιση του φαινομένου (σχέδια επιδότησης της απασχόλησης, παροχής κινήτρων για πρόσληψη ανέργων και απόκτησης εργασιακής εμπειρίας για άνεργους πτυχιούχους Πανεπιστημίου).

Κύρια αιτία της απορρύθμισης της κυπριακής αγοράς εργασίας, πέραν της οικονομικής συγκυρίας και της, εν γένει, απορρύθμισης των εργασιακών σχέσεων, αποτελεί η μαζική έλευση **εργαζομένων από κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης**. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Υπηρεσίας Κοινωνικών Ασφαλίσεων της Κυπριακής Δημοκρατίας, ο συνολικός αριθμός των ασφαλισμένων απασχολούμενων αλλοδαπών στην Κύπρο, το 2013, ανέρχεται σε 98.763 και ειδικότερα των προερχόμενων από την ΕΕ σε 58.944. Το 27,0% εξ αυτών προέρχεται από τη Ρουμανία, το 21,2% από τη Βουλγαρία, το 20,3% από την Ελλάδα και το 7,2% από το Ην. Βασίλειο. Το μεγαλύτερο ποσοστό των **εξ Ελλάδος απασχολούμενων** συγκεντρώνεται στο λιανικό/ χονδρικό εμπόριο και τις επισκευές (20,6%), ενώ ακολουθούν οι κατασκευές (12,3%), τα ξενοδοχεία (11,5%) και η εστίαση (11,2%).

Σημαντικός αριθμός Ελλήνων υποβάλλει αιτήσεις στις σχετικές εξετάσεις για διάφορες κρατικές θέσεις. Αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου, όπου για τον διορισμό των εκπαιδευτικών ισχύει η επετηρίδα, το 20% περίπου των εγγεγραμμένων εκπαιδευτικών μέσης εκπαίδευσης και το 10% εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι Έλληνες πολίτες. Τέλος ο τομέας της υγείας, δημόσιος και ιδιωτικός, προσελκύει επίσης τους Έλληνες επιστήμονες, όπως εντατικολόγους, αναισθησιολόγους, ακτινολόγους, ορθοπεδικούς κλπ και βοηθητικό ή παραϊατρικό προσωπικό.

Σημειώνεται ότι μεγάλος αριθμός «Κοινοτικών» είτε έρχεται στην Κύπρο, χωρίς να έχει, εκ των προτέρων, εξασφαλίσει εργασία, είτε χάνει την εργασία του κατά την παραμονή του στη χώρα. Επιπλέον, σύμφωνα με εκτιμήσεις, το 1/3 των «κοινοτικών» εργαζομένων δεν έχει δηλωθεί, επισήμως, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατόν να ελεγχθούν οι συνθήκες εργασίας τους και οι μισθολογικές τους απολαβές και να εντείνεται η απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων.

Αναφορικά με το **πρόβλημα της αδήλωτης εργασίας**, ως πιθανές λύσεις εξετάζονται η καθιέρωση της άμεσης εγγραφής στο αρμόδιο Υπουργείο του ξένου εργαζομένου από τον εργοδότη του και η υποχρεωτική τήρηση των συλλογικών συμβάσεων εργασίας από τις κατασκευαστικές εταιρείες που αναλαμβάνουν δημόσια έργα, ακόμα και εάν δεν τις έχουν υπογράψει. Επιπλέον, καθώς το **κόστος των επιδομάτων ανεργίας για τους «κοινοτικούς» ανέργους** είναι, ήδη, ιδιαιτέρως υψηλό (υπολογίζεται σε 20 εκ. ευρώ) και ελλοχεύει ο κίνδυνος εξάπλωσης του φαινομένου του “welfare shopping” και στην Κύπρο, διερευνώνται οι δυνατότητες θέσεως ελαχίστου ορίου ετών παραμονής στη χώρα για την καταβολή προνομιακών επιδομάτων.

3.7 Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών παρέμενε υπό έλεγχο για αρκετά χρόνια, αλλά **από το 2004 και εντεύθεν άρχισε να επιδεινώνεται επικίνδυνα**. Το 2005 το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών ανήλθε σε 5,9% του ΑΕΠ και εκτοξεύθηκε στο 15,6% του ΑΕΠ το 2008. Ακολούθησε πτωτική πορεία έως το 2011, αλλά **το 2012 σημείωσε άνοδο από 3,4% σε 6,9%, για να μειωθεί σημαντικά το 2013 σε 1,9%**.

ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

Έτος	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (εκ. ευρώ)	-461,1	-1.005,3	-1.865	-2.679,0	-1.808,0	-1.711,9	-601,8	-1.217,1	-310,1
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών / % ΑΕΠ	- 5,9	-7,0	-11,8	-15,6	- 10,7	-9,8	-3,4	-6,9	-1,9

*Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Κύπρου

Οι δυσμενείς εξελίξεις στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών οφείλονταν στο παρελθόν, κυρίως, στη **διεύρυνση του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου** και στη **μικρότερη αύξηση του πλεονάσματος στο ισοζύγιο των υπηρεσιών**. Μετά την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ οι εισαγωγές συνέχισαν να αυξάνονται με υψηλούς ρυθμούς, ενώ οι μικρές αυξήσεις που σημειώνονταν στις εξαγωγές αγαθών δεν ήταν δυνατόν να αντισταθμίσουν το συνολικό αποτέλεσμα. Η **άνοδος των τιμών στα πετρελαιοειδή και οι αυξημένες εισαγωγές αυτοκινήτων και άλλων ενδιάμεσων αγαθών και πρώτων υλών**, λόγω μειωμένων δασμών,

επιβάρυναν σημαντικά το εμπορικό ισοζύγιο της χώρας. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι την τελευταία τριετία το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο σημειώνει σημαντική μείωση, περιοριζόμενο κατά 8,8% το 2011, 12% το 2012 και 25,9% το 2013, με τον όγκο εμπορίου να μειώνεται κατά 10,3% το 2013.

Η κυπριακή οικονομία στηρίζεται παραδοσιακά στο **πλεόνασμα του λογαριασμού υπηρεσιών** για την μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Ως συνήθως, η **χρηματοδότηση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών προέρχεται από τις άμεσες επενδύσεις και τον εξωτερικό δανεισμό** του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (Βλ. αναλυτικό ισοζύγιο πληρωμών 2013 σε στατιστικό παράρτημα).

3.8 Το Εξωτερικό εμπόριο της Κύπρου

Το εξωτερικό εμπόριο της Κύπρου χαρακτηρίζεται από **χρόνια ελλειμματικότητα** αφού η κυπριακή οικονομία βασίζεται, σε ποσοστό 80,1%, στις υπηρεσίες. Αναλυτικότερα, το 2013, συνεχίστηκε η αύξηση στις εξαγωγές αγαθών (13,3%) και μάλιστα με πολύ ταχύτερο ρυθμό από το 2012 (1,2%). Αξιοσημείωτη είναι, παράλληλα, η συνεχιζόμενη μείωση στις εισαγωγές αγαθών, κατά 16,23%, μετά από μείωση της τάξεως του 9,9%, το 2012. Ως αποτέλεσμα των εν λόγω εξελίξεων, το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο της χώρας μειώθηκε, για τρίτη συνεχή χρονιά και μάλιστα, με το υψηλό ποσοστό του 25,9% (από 12% το 2012).

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΥΠΡΟΥ 2007-2013 (ΕΚΑΤ. €)								
Έτος	Εξαγωγές		Εισαγωγές		Εμπορικό ισοζύγιο		Όγκος Εμπορίου	
	Αξία	% μεταβολής	Αξία	% μεταβολής	Αξία	% μεταβολής	Αξία	% μεταβολής
2007	1.082,7	-2,7	6.353,4	15,2	-5.270,7	19,7	7.436,1	12,2
2008	1.190,4	9,9	7.366,7	15,9	-6.176,3	17,1	8.557,1	15,0
2009	970,4	-18,5	5.691,8	-22,7	-4.721,4	-23,5	6.662,2	-22,1
2010	1.136,8	17,1	6.517,4	14,5	-5.380,6	13,9	7.654,2	14,9
2011	1.404	23,5	6.310,5	-3,2	-4.906,5	-8,8	7.714,5	0,8
2012	1.420,5	1,2	5.740,5	-9	-4.320	-12	7.161	-7,2
2013	1.611,6	13,3	4.810,5	-9,9	-3.198,9	-25,9	6.422,1	-10,32

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κυπριακής Δημοκρατίας – επεξεργασία Γραφείου ΟΕΥ Πρεσβείας Λευκωσίας

Σχεδόν τα δύο τρίτα του εξωτερικού εμπορίου της χώρας (63%) διενεργούνται με άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τις κυριότερες χώρες - εισαγωγείς κυπριακών προϊόντων να είναι η Ελλάδα, το Ηνωμένο Βασίλειο, το Ισραήλ, οι ΗΠΑ, η Γερμανία και η Αίγυπτος. Οι κυπριακές εξαγωγές (με εξαίρεση τα πετρελαιοειδή) περιλαμβάνουν, κυρίως, φαρμακευτικά προϊόντα (€232,2 εκ.), ηλεκτρικά μηχανήματα και ανταλλακτικά αυτών (€119 εκ.), οργανικά χημικά (€87,8 εκ.), γαλακτοκομικά προϊόντα (€80,4 εκ.), καθώς και φρούτα και λαχανικά (€60,6 εκ.). Παρά τις ικανοποιητικές επιδόσεις εξαγωγών προϊόντων υψηλής τεχνολογίας και περιβάλλοντος, συνολικά το εμφανές **συγκριτικό πλεονέκτημα** της Κύπρου είναι συγκεντρωμένο **σε χαμηλούς τομείς της τεχνολογίας**, όπως τρόφιμα, ποτά και καπνός. Τέλος, μετά την λήψη εμπορικών μέτρων αντιποίνων από την Ρωσία κατά των κρατών μελών της Ε.Ε. (Αύγουστος 2014), εκτιμήθηκε ότι οι επιπτώσεις θα αφορούσαν το 59% των κυπριακών εξαγωγών προς την χώρα αυτή (π.χ. εσπεριδοειδή και αλιεύματα) και η συνολική απώλεια εσόδων θα ανερχόταν σε 13 εκ. ευρώ ή μόνον το 0,2% των συνολικών κυπριακών εξαγωγών.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ 2013 (€000)								
Περιοχή	Εισαγωγές		Εξαγωγές		Εμπορικό Ισοζύγιο		Όγκος Εμπορίου	
	Αξία	%	Αξία	%	Αξία	%	Αξία	%
Κράτη μέλη ΕΕ	3.343.711	69,51	1.611.591	43,61	-1.732.120	82,56	4.955.302	63,01
Χώρες Εγγύς-Μέσης Ανατολής	716.544	14,90	193.557	12,01	-522.987	16,35	910.101	14,17
Ασία	401.762	8,35	157.863	9,80	-243.899	7,62	559.625	3,66
Λοιπή Ευρώπη	165.051	3,43	70.194	4,36	-94.857	2,97	235.245	3,66
Β. Αμερική	56.833	1,18	59.916	3,72	3.083	-0,10	116.749	1,82
Κ. Αμερική/ Καραϊβική	37.410	0,78	40.496	2,51	3.086	-0,10	77.906	1,21
Β. Αφρική	32.284	0,67	74.209	4,60	41.925	-1,31	106.493	1,66
Ν. Αμερική	29.530	0,61	6.464	0,40	-23.066	0,72	35.994	0,56
Λοιπή Αφρική	11.415	0,24	37.857	2,35	26.442	-0,83	49.272	0,77
Αυστραλία & Ν. Ζηλανδία	11.177	0,23	12.583	0,78	1.406	-0,04	23.760	0,37
Λοιπές χώρες/ περιοχές	4.765	0,10	11.099	0,69	6.334	-0,20	15.864	0,25

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κυπριακής Δημοκρατίας – επεξεργασία Γραφείου ΟΕΥ Πρεσβείας Λευκωσίας

Οι κυριότερες χώρες προέλευσης των κυπριακών εισαγωγών είναι η Ελλάδα, το Ισραήλ, η Ιταλία, η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ στα εισαγόμενα προϊόντα περιλαμβάνονται, κατά κύριο λόγο, πετρελαιοειδή (€1,34 δισ.), ηλεκτρικά μηχανήματα και ανταλλακτικά αυτών (€259,7 εκ.), μηχανές (€223,6 εκ.), φαρμακευτικά προϊόντα (€197 εκ.), οχήματα και ανταλλακτικά αυτών (€183,1 εκ.), και πλαστικά (€148 εκ.).

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΕΜΠΟΡΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ ΚΥΠΡΟΥ 2013 (€000)								
Χώρα	Εισαγωγές		Εξαγωγές		Εμπορικό Ισοζύγιο		Όγκος Εμπορίου	
	Αξία	%	Αξία	%	Αξία	%	Αξία	%
Ελλάδα	1.120.368	23,29	268.514	16,66	-851.854	26,63	1.388.882	21,63
Ισραήλ	651.211	13,54	61.977	3,85	-589.234	18,42	713.188	11,11
Ιταλία	334.778	6,96	29.201	1,81	-305.577	9,55	363.979	5,67
Γερμανία	315.874	6,57	40.832	2,53	-275.042	8,60	356.706	5,55
Ηνωμένο Βασίλειο	309.371	6,43	209.300	12,99	-100.071	3,13	518.671	8,08
Γαλλία	299.401	6,22	11.646	0,72	-287.755	9,00	311.047	4,84
Ολλανδία	295.835	6,15	18.478	1,15	-277.357	8,67	314.313	4,89
Ισπανία	207.962	4,32	5.392	0,33	-202.570	6,33	213.354	3,32
Κίνα	206.333	4,29	32.866	2,04	-173.467	5,42	239.199	3,72
Βέλγιο	175.295	3,64	12.594	0,78	-162.701	5,09	187.889	2,93
Βραζιλία	86.914	1,81	869	0,05	-86.045	2,69	87.783	1,37
Ρωσία	55.470	1,15	25.666	1,59	-29.804	0,93	81.136	1,26
Η.Π.Α.	52.433	1,09	57.723	3,58	5.290	-0,17	110.156	1,72
Ινδία	42.756	0,89	11.030	0,68	-31.726	0,99	53.786	0,84
Βουλγαρία	42.745	0,89	8.434	0,52	-34.311	1,07	51.179	0,80
Ελβετία	42.021	0,87	15.794	0,98	-26.227	0,82	57.815	0,90

Ρουμανία	35.515	0,74	12.288	0,51	-23.227	0,73	47.803	0,74
Αυστρία	34.365	0,71	8.281	0,51	-26.084	0,82	42.646	0,66
Κούβα	33.566	0,70	-	-	33.566	-1,05	33.566	0,52
Αίγυπτος	30.895	0,64	36.647	2,27	5.752	-0,18	67.542	1,05
Νορβηγία	30.291	0,63	7.907	0,49	-22.384	0,70	38.198	0,59

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κυπριακής Δημοκρατίας – επεξεργασία Γραφείου ΟΕΥ Πρεσβείας Λευκωσίας

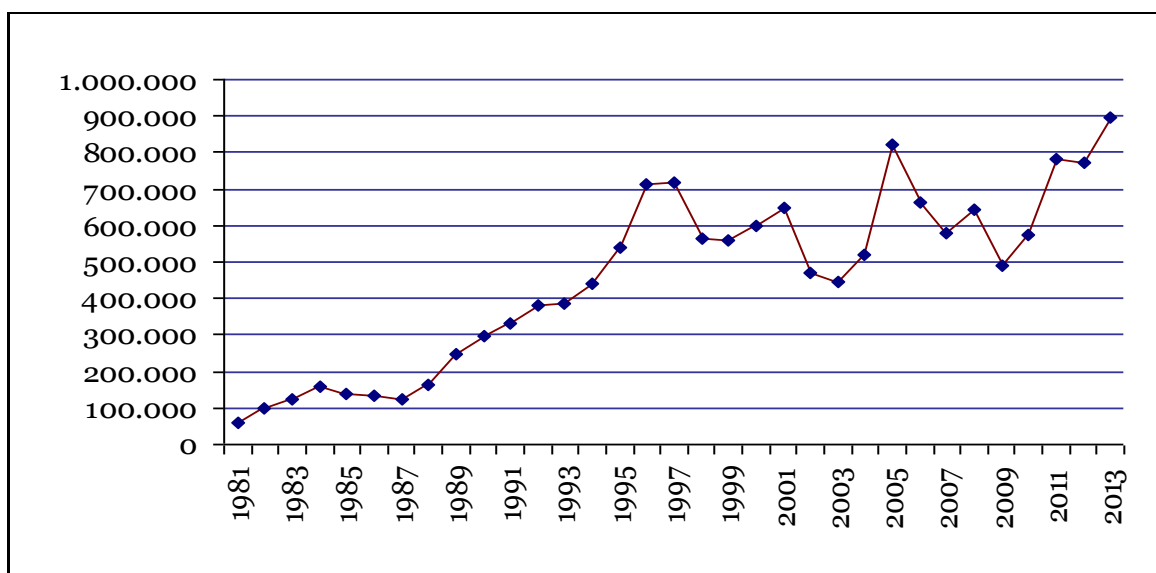
Το αρμόδιο **Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού** της Κύπρου, **βοηθάει τις ΜΜΕ** να αυξήσουν την φήμη τους **παρέχοντας τους ανάλογη οικονομική βοήθεια** για συμμετοχή σε **διεθνείς κλαδικές εκθέσεις**, για **πραγματοποίηση ερευνών αγοράς** και γενικότερης υποστήριξης μέσω των αντίστοιχων με τα Γραφεία ΟΕΥ, «Εμπορικών Κέντρων» Πρεσβειών της Κύπρου, στα οποία συνήθως **απασχολούνται** και **επιτόπια**, μέσω μακροχρόνιων συμβάσεων εργασίας, **πεπειραμένα στελέχη-γνώστες των τοπικών αγορών**.

3.8.1 Επανεξαγωγές

Κρίνεται σκόπιμο να σημειωθεί ότι **μεγάλο μέρος των κυπριακών εξαγωγών (55,6%) αφορά σε επανεξαγωγές προϊόντων**. Το γεγονός αυτό εξηγείται από τη λειτουργία της Κύπρου ως κέντρου **διεθνών «τριγωνικών» εμπορευματικών συναλλαγών**¹, λόγω του ευνοϊκού φορολογικού συστήματος και της ύπαρξης μεγάλου αριθμού διμερών συμφωνιών αποφυγής διπλής φορολογίας μεταξύ της Κύπρου και άλλων χωρών.

Μετά από μία περίοδο μείωσης, οι κυπριακές επανεξαγωγές εμφάνισαν **ανοδικές τάσεις κατά τη διετία 2010-2011**, για να σημειώσουν μικρή πτώση το **2012** και να **αυξηθούν εκ νέου σημαντικά το 2013**. Διαπιστώνεται, πάντως, ότι η αύξηση κατά **13,3%** των κυπριακών εξαγωγών, το 2013, οφείλεται σε μεγάλο βαθμό και στη σημαντική αύξηση των **επανεξαγωγών (13,5%)**, οι οποίες ξεπερνούν τις εγχώριες εξαγωγές (55,6% επί του συνόλου των εξαγωγών), ανερχόμενες, το 2013, σε 895,4 εκ. ευρώ (έναντι εγχώριων εξαγωγών 716,2 εκ. ευρώ).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΕΠΑΝΕΞΑΓΩΓΩΝ 1981-2013 (€000)

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κυπριακής Δημοκρατίας

¹ Εταιρεία που έχει την έδρα της στη χώρα Α εξάγει στη χώρα Γ, μέσω εταιρείας με έδρα στη χώρα Β, λόγω ευνοϊκών φορολογικών συνθηκών στην τελευταία.
ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2013

Ο σημαντικότερος εισαγωγέας των κυπριακών επανεξαγωγών είναι η Ελλάδα (28,0%), ενώ ακολουθούν με μεγάλη διαφορά οι Ηνωμένες Πολιτείες (5,2%), το Ηνωμένο Βασίλειο (4,9%), ο Λίβανος (3,2%), τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (3,0%) και το Χονγκ Κονγκ (1,8%). Εξαιρουμένων των προμηθειών καυσίμων, οι κυπριακές επανεξαγωγές αφορούν, κυρίως, σε **χημικά, ηλεκτρικό εξοπλισμό και ανταλλακτικά, βασικά μέταλλα, τσιγάρα και είδη καπνού, τρόφιμα και ποτά.**

3.9 Εσωτερικό εμπόριο

Καταθλιπτικές υπήρξαν οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στο εμπόριο, χονδρικό και λιανικό. Ο όγκος των εμπορικών συναλλαγών μειώθηκε σημαντικά με συνεχές κλείσιμο καταστημάτων, μικρών και μεγάλων σε όλους τους εμπορικούς τομείς.

Τα περιοριστικά μέτρα στις τραπεζικές συναλλαγές, η αμφισβήτηση της επιταγής ως μέσου πληρωμής, άφησαν μεγάλο αριθμό εμπορευόμενων σοβαρά εκτεθειμένους, διαφοροποίησαν άρδην πρακτικές δεκαετιών, οδήγησαν σε αντιπαράθεσεις ανάμεσα σε λιανέμπορους και χονδρέμπορους, όπως και σε ένα φαύλο κύκλο χρεών από όλους προς όλους. Η απαγόρευση εξαργύρωσης επιταγών και η αναστολή λειτουργίας του Κεντρικού Αρχείου Πληροφοριών (ΚΑΠ), σε συνδυασμό με το οξύ πρόβλημα ρευστότητας, οδήγησαν πολλούς εκδότες επιταγών να βρεθούν, άθελα τους, σοβαρά εκτεθειμένοι.

Όπως και στην Ελλάδα, το φαινόμενο των ενεχυροδανειστηρίων, καταστημάτων αγοράς χρυσού, ακόμη και πρατηρίων ανταλλαγής επιταγών με μετρητά εμφανίστηκε και στη Κύπρο αμέσως μετά τα γεγονότα του Μαρτίου 2013.

Η κυβέρνηση προέβη σε πλήρη φιλελευθεροποίηση του ωραρίου λειτουργίας των καταστημάτων στο πλαίσιο αντιμετώπισης του αθέμιτου ανταγωνισμού που υπήρχε από τον διαχωρισμό της Κύπρου σε τουριστικές και μη περιοχές. Όμως δεν υπήρξε ανάλογη φιλελευθεροποίηση στα προς διάθεση είδη από το κάθε κατάστημα με επακόλουθο να υπάρχει δυσμενής διάκριση σε βάρος των μικρών καταστημάτων και στρεβλώσεις στην αγορά.

4. Κρατικός Προϋπολογισμός

Ο εγκεκριμένος προϋπολογισμός ανήλθε σε **9.487,8 εκ. ευρώ το 2013** από 8.802,3 εκ. ευρώ το 2012. Το έλλειμμα (εξαιρουμένων δανείων και αποπληρωμών αυτών) ανήλθε, το 2013, σε 1.183,5 εκ. ευρώ. Τα Υπουργεία Οικονομικών, Παιδείας και Πολιτισμού και Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων είχαν τις υψηλότερες προϋπολογιζόμενες δαπάνες το 2013.

Τα **δημόσια έσοδα το 2013** παρουσιάζουν αύξηση σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο, ανερχόμενα σε **5.860,1 εκ. ευρώ** από 5.768,3 εκ. ευρώ (το 2012). Κατά το **2013, οι δημόσιες δαπάνες (εξαιρουμένων των αποπληρωμών δανείων) μειώθηκαν κατά 5,4%**, μετά από μία μακρά περίοδο συνεχών αυξήσεων.

Όσον αφορά, ειδικότερα, στο δημόσιο τομέα, σύμφωνα με τη στατιστική υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας, ο συνολικός αριθμός των υπαλλήλων σε κεντρική κυβέρνηση, τοπικές αρχές και εταιρείες ελεγχόμενες από την κυβέρνηση (**ευρύς δημόσιος τομέας**) ανερχόταν, το τελευταίο τέταρτο του 2013, σε **67.666** σημειώνοντας μείωση 3,3% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2012 (69.954). Ως προς τις **δαπάνες προσωπικού**, σύμφωνα με τον προϋπολογισμό της Κυπριακής Δημοκρατίας, το 2013, ανήλθαν σε 2.603 εκ. ευρώ σημειώνοντας **μείωση της τάξης του 5,3%** σε σχέση με το 2012 οπότε ανήλθαν σε 2.749 εκ. ευρώ.

5. Διάρθρωση της κυπριακής οικονομίας και τομεακές πολιτικές

Ο τομέας των υπηρεσιών αποτελεί τη «σπονδυλική στήλη» της κυπριακής οικονομίας. Εδώ και αρκετά χρόνια συμμετέχει κατά τρία τέταρτα και άνω στη διαμόρφωση του ΑΕΠ. Για το 2013, η συμμετοχή των τομέων στη σύνθεση του ΑΕΠ είχε ως ακολούθως: πρωτογενής 2,1%, δευτερογενής 9,7% και τριτογενής 80,1%.

ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΑΕΠ ΚΑΤΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ
(% Τρέχουσες τιμές)

Τομέας	2013*	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
Πρωτογενής	2,3	2,0	2,1	2,2	2,1	2,1	2,0	2,2	2,6
Δευτερογενής	9,7	13,1	14,5	15,9	17,2	19,3	19,5	19,1	19,2
Τριτογενής	80,1	75,9	74,2	72,0	70,6	67,0	67,3	68,3	68,1
Δασμοί/ ΦΠΑ	7,9	9,0	9,2	9,9	10,1	11,7	11,2	10,4	10,1

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

(*) προκαταρκτικά στοιχεία

5.1. Η πολιτική της Κύπρου στον τομέα των υπηρεσιών

Διαχρονικά οι κυπριακές κυβερνήσεις ακολουθούσαν μέχρι τον Μάρτιο του 2013 μια σταθερή πολιτική στον τομέα αυτό που στόχευε στη μετεξέλιξη και ανάδειξη της Κύπρου σε **διεθνές επιχειρηματικό κέντρο παροχής υπηρεσιών**. Με κορωνίδα τον μέχρι τότε διεθνοποιημένο και τεράστιο για το μέγεθος της χώρας (7-8 φορές το ΑΕΠ) χρηματοπιστωτικό υποτομέα, ο τριτογενής τομέας περιλαμβάνει, επίσης, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, τη διαχείριση ακίνητης περιουσίας, τα ξενοδοχεία και μονάδες εστίασης, τις μεταφορές και επικοινωνίες και τέλος τις κρατικές υπηρεσίες Δημόσιας Διοίκησης, Παιδείας, Υγείας, Άμυνας και Κοινωνικής Μέριμνας (βλ. Ετήσια Έκθεση μας έτους 2012- σελ. 18).

Από τους υποτομείς των υπηρεσιών, λόγω της σπουδαιότητάς τους, αξίζει να εξετάσει κάποιος διεξοδικότερα, τον τραπεζικό τομέα, μαζί με το μικρό, αντίθετα, υποτονικό Χρηματιστήριο, την ανταγωνιστική ναυτιλία και τον τουρισμό.

5.1.1 Το Χρηματοπιστωτικό σύστημα

Την τελευταία δεκαετία η ευημερία της Κύπρου αυξήθηκε χάρις στην ταχεία επέκταση του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ενδεικτικά, το συνολικό ενεργητικό όλων των τραπεζών αντιπροσώπευε, πριν την κρίση το **896% του ΑΕΠ της Κύπρου**, το υψηλότερο ποσοστό στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ευρωζώνη.

Όμως σε συνέχεια των αποφάσεων του **Eurogroup του Μαρτίου 2013** και των διατάξεων του προαναφερθέντος «Μνημονίου» της «τρόικα», ο τραπεζικός τομέας συρρικνώθηκε και εκτιμάται ότι εκπροσωπεί σε μέγεθος το **τριπλάσιο του κυπριακού ΑΕΠ**. Η αρχική απόφαση του Eurogroup προέβλεπε κούρεμα έως 10% για καταθέσεις ύψους από 100.000 Ευρώ και άνω για κάθε τραπεζικό λογαριασμό (και 6,75% για τις λοιπές καταθέσεις), με απεριόριστη ρευστότητα για το κυπριακό σύστημα. Η εν λόγω πρόταση απορρίφθηκε από τη Βουλή των Αντιπροσώπων, σύμφωνα με μεταγενέστερες εκμυστηρεύσεις και άτυπες δηλώσεις στα ΜΜΕ κάποιων ιθυνόντων (περί τα τέλη του έτους 2014), για να μην δυσανεστηθούν οι Ρώσοι μεγαλο-καταθέτες. Η δεύτερη απόφαση του Eurogroup παρότι πολύ πιο επώδυνη της πρώτης, υιοθετήθηκε από τη Βουλή των Αντιπροσώπων. Προέβλεπε δε την άμεση εκκαθάριση της Λαϊκής Τράπεζας και την μεταφορά στην Τράπεζα Κύπρου των οφειλών της Λαϊκής Τράπεζας προς τον ΕΛΑ (δηλαδή της έκτακτης ρευστότητας των 9,5 δις ευρώ που είχαν χορηγηθεί στην Λαϊκή Τράπεζα μεταξύ του έτους 2012 και αρχών 2013), εφόσον το κυπριακό κράτος δεν ήταν σε θέση να το αποπληρώσει. Ταυτόχρονα, σχεδόν μηδενίστηκε η αξία των μετοχών των παλαιών ιδιοκτητών (99% μείωση) που στην πραγματικότητα «εκπαραθυρώθηκαν» χωρίς ιδιαίτερο λόγο και δεν ερωτήθηκαν σε κάποια Γενική Συνέλευση μετόχων, αφού η εναλλακτική λύση ή «χάος», θα ήταν ακόμα χειρότερη. Το δε κούρεμα καταθέσεων υπολογίζεται στο 50% περίπου. Η ταυτόχρονη αναδιάρθρωση της Τράπεζας Κύπρου, η επιβληθείσα πώληση στη Τράπεζα Πειραιώς των εργασιών των καταστημάτων στην Ελλάδα των δύο αυτών κυπριακών τραπεζών για να καταστεί βιώσιμο το κυπριακό χρέος αφενός και να μην βρεθεί σε κίνδυνο το ευαίσθητο ελλαδικό τραπεζικό σύστημα αφετέρου, η αναγκαστική επίσης συρρίκνωση του αριθμού των συνεργατικών τραπεζών μέσω συγχωνεύσεων και κρατικοποίησης τους, ο πολύμηνος έλεγχος της κίνησης κεφαλαίων που έπληξε την αξιοπιστία του πιστωτικού συστήματος κλπ., μετέβαλαν δραστικά το μέχρι τότε τραπεζικό τοπίο.

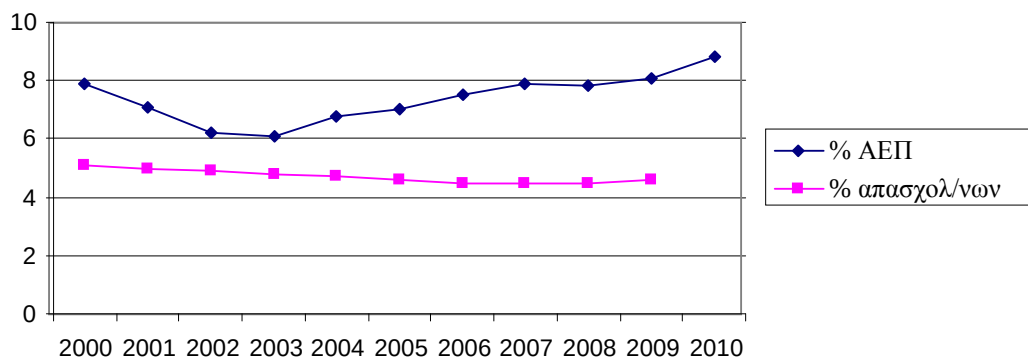
Παρότι το 50% περίπου των σημαντικών ρωσικών κεφαλαίων-εισροών στο κυπριακό τραπεζικό σύστημα δεν είναι παρά λογιστικές εγγραφές και όχι πραγματικά κεφάλαια που αποτελούν καταθέσεις ή επενδύσεις, μία από τις πολλές παράπλευρες συνέπειες των «ιστορικών» και βεβαιωμένων αποφάσεων του Eurogroup του Μαρτίου 2013, ήταν η αύξηση της **επιρροής Ρώσων** καταθετών στις Γενικές Συνελεύσεις μετόχων της Τράπεζας Κύπρου. Οι τελευταίοι, επωφελούμενοι του υποχρεωτικού συνδυασμού ‘‘κουρέματος’’ των καταθέσεων τους έναντι μετοχών της εν λόγω Τράπεζας, παρά την θέληση τους, από καταθέτες μετατράπηκαν σε μεγαλομετόχους της.

Θα πρέπει να τονιστεί το γεγονός ότι η Κύπρος, αντίθετα με την τοπική φημολογία των κυπριακών ΜΜΕ, δεν αποτέλεσε **ποτέ χρηματοοικονομικό κέντρο** όπως το Λονδίνο ή η Φρανκφούρτη, **αλλά περιφερειακό επιχειρηματικό κέντρο** προσφέροντας υψηλού επιπέδου νομικές, συμβουλευτικές ή λογιστικές υπηρεσίες σε ξένων κυρίως συμφερόντων επιχειρήσεις (‘‘international business’’). Με την εξαίρεση δύο σχετικά μικρών διεθνών τραπεζών που τερμάτισαν τις δραστηριότητες τους στη Κύπρο κατά την διάρκεια του 2013, η παραμονή στην Κύπρο μετά τις εξελίξεις του Μαρτίου 2013 της συντριπτικής πλειοψηφίας των ξένων εταιρειών, επωφελούμενων των παραδοσιακών κινήτρων (διεθνώς ανταγωνιστικός χαμηλός εταιρικός φόρος-12,5%-, δεκάδες διμερείς συμφωνίες αποφυγής διπλής φορολογίας, ‘‘τριγωνικές συναλλαγές’’, σχετική υψηλή τεχνογνωσία κλπ), αποδεικνύουν ότι ο τομέας των διεθνών υπηρεσιών αποτελεί μέρος του οικονομικού μοντέλου της.

Ως γνωστόν οι **συνολικές καταθέσεις** του κυπριακού τραπεζικού συστήματος το έτος 2012, δηλαδή λίγο πριν τον Μάρτιο του 2013, ανέρχονταν σε 70,1 δισ. Ευρώ, από τα οποία το ποσό των 21,5 δισ. ανήκε σε κατοίκους τρίτων χωρών (πχ πρώην Σοβιετικής Ένωσης κλπ) και τα 5,3 δισ. Ευρώ σε κατοίκους λοιπών χωρών Ευρωζώνης. Τα υπόλοιπα 43,3 δισ. Ευρώ ήταν κεφάλαια Κυπρίων πολιτών. Μετά όμως τα γεγονότα του Μαρτίου 2013, η έξοδος καταθετών από την Κύπρο άγγιξε όλες σχεδόν τις κατηγορίες καταθετών και κυρίως των τραπεζών της Ευρωζώνης (-84%).

Η συρρίκνωση του κυπριακού τραπεζικού συστήματος θα επιφέρει **ριζικές αλλαγές στην πιστωτική αγορά** και σε πολυάριθμες πτυχές της Κυπριακής οικονομίας.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ (2000-10)

Πηγή: Cystat

Υπενθυμίζεται ότι ο τραπεζικός κλάδος αποτέλεσε τον **μοναδικό τομέα που συνέχισε να αυξάνει τη συνεισφορά του στο ΑΕΠ αδιάλειπτα**, από 6,2% το 2003 σε 8,6% το 2009, ενώ η διεθνής ανταγωνιστικότητα του ήταν αξιόλογη. Ο κλάδος αυτός **συνέβαλε κατά 26% στην οικονομική ανάπτυξη της τελευταίας δεκαετίας (2000-2010)**. Χωρίς την συνεισφορά του αυτή, η οικονομική ανάπτυξη της Κύπρου θα ήταν υποτονική, ενώ τα τελευταία χρόνια η οικονομία θα είχε βυθιστεί στην ύφεση.

Η Κεντρική Τράπεζα της Ρωσίας κατονόμαζε την **Κύπρο ως τη μεγαλύτερη πηγή άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) στη Ρωσική Ομοσπονδία με σύνολο 41,7 δισ. δολάρια ΗΠΑ** των εισερχόμενων άμεσων επενδύσεων. Το ύψος των ξένων επενδύσεων από την Κύπρο ήταν 2,7 φορές μεγαλύτερο από τις αντίστοιχες επενδύσεις από τη Γερμανία (βλ. Ετήσια Έκθεση μας έτους 2012-σελ. 20). Επίσης η **ροή σημαντικών κεφαλαίων από τη ρωσική**

αγορά ήταν αξιοσημείωτη. Το άμεσο αποτέλεσμα τους ήταν να προκληθεί η «φούσκα» των ακινήτων στο εσωτερικό της Κύπρου και οι κυπριακές τράπεζες να επεκταθούν υπερβολικά σε αγορές του εξωτερικού. Η δε **δομή των επιτοκίων** που πρόσφεραν οι κυπριακές τράπεζες **ενίσχυε μόνο τους καταθέτες**.

Το **μεγαλύτερο μέρος των εξασφαλίσεων που έχουν οι τράπεζες είναι ακίνητα** των οποίων όμως, οι αξίες υπέστησαν μειώσεις τη τελευταία **τρίετία**. Εν μέσω διεθνούς οικονομικής κρίσης, γνωστής ως “sub primes”, οι κυπριακές τράπεζες χορήγησαν, μόνο στην κυπριακή αγορά, δάνεια συνολικούς αξίας μεγαλύτερης των 17 δις. Ευρώ, δηλαδή τριπλάσιο ποσό των καταθέσεων τους. Ταυτόχρονα ο **τραπεζικός δανεισμός σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά είναι εξαιρετικά υψηλός για τα ευρωπαϊκά δεδομένα**. Σύμφωνα με έρευνα της Ε.Κ.Τ., δημοσιευθείσα το έτος 2013, το ποσοστό των νοικοκυριών στην Κύπρο με χρέος ανερχόταν το έτος 2010 στο 65,3% και ήταν το δεύτερο υψηλότερο στην Ευρωζώνη (43,7%) μετά την Ολλανδία (65,7%), ενώ στην Ελλάδα περιοριζόταν περίπου στο ήμισυ (36,6%). Η Κύπρος κατατάχθηκε πρώτη στην Ευρωζώνη στις ακόλουθες δύο κατηγορίες: Στο ποσοστό των κυπριακών νοικοκυριών με χρέος για αγορά ακινήτων που ανερχόταν σε 44,8% καθώς και για μη ενυπόθηκα χρέη (47,9%), όπως καταναλωτικά δάνεια, -πχ αγοράς αυτοκινήτων-, πιστώσεις ή λογαριασμούς με δυνατότητα υπερανάλληψης, δάνεια για δόσεις πληρωμής, ιδιωτικά δάνεια από τρίτα πρόσωπα κλπ. Τέλος ο δείκτης χρέους προς εισόδημα ανήρθε στο 157% και ήταν ο δεύτερος υψηλότερος μετά την Ολλανδία (194%), ενώ στην Ευρωζώνη περιοριζόταν στο 62% και στην Ελλάδα στο 47,2%. Όμως ο κυπριακός δείκτης εξυπηρέτησης χρέους ενυπόθηκων δανείων προς εισοδήματα (25,3%) ήταν ο υψηλότερος της Ευρωζώνης (15,9%), ήτοι τα κυπριακά νοικοκυριά χρησιμοποιούσαν το ¼ των εισοδημάτων τους για εξυπηρέτηση των ενυπόθηκων δανείων τους αντίθετα με τα αντίστοιχα γερμανικά (12,8%), ελληνικά (16,4%) κλπ. Στο πλαίσιο αυτό, μετά τις ιστορικές ανατροπές του έτους 2013, εκτιμάται ότι κατά το πρώτο εξάμηνο του 2014, το 40% των κυπριακών νοικοκυριών με στεγαστικά δάνεια δεν εξυπηρετούν τα χρέη τους.

Βέβαια σύμφωνα με την ίδια έρευνα της Ε.Κ.Τ., τα περιουσιακά στοιχεία των κυπριακών χρεωμένων νοικοκυριών υπερκάλυπταν τις δανειακές τους υποχρεώσεις. Ο δείκτης χρέους επί του ενεργητικού των κυπριακών νοικοκυριών ανερχόταν μόλις στο 17%, λόγω της πρακτικής των τραπεζών να δανειζουν στη βάση εξασφαλίσεων, αντί εισοδημάτων. Αντίθετα ο ίδιος δείκτης ήταν πολύ υψηλότερος σε άλλες χώρες της Ευρωζώνης (21,8%), όπως την Ολλανδία (41,3%), την Φιλανδία (34,6%), την Γερμανία (28,4%) και Πορτογαλία (25,7%). Συγκριτικά η Ελλάδα (14,8%) κατατάχθηκε σε καλύτερη θέση από τις προαναφερθείσες χώρες, όπως και από την Κύπρο.

Τα προαναφερθέντα στοιχεία της εν λόγω έρευνας της Ε.Κ.Τ. αναδεικνύουν τις στρεβλώσεις που χαρακτηρίζουν τις πρακτικές δανεισμού των κυπριακών τραπεζών κατά τα προηγούμενα χρόνια.

Κατά συνέπεια το άμεσο μεγάλο πρόβλημα του κυπριακού πιστωτικού συστήματος που προέκυψε εν μέσω βαθιάς οικονομικής κρίσης, αποτελεί η **μη ικανοποίηση των ενυπόθηκων δανείων** αφού λόγω κυπριακών γραφειοκρατικών ιδιαιτεροτήτων και πρακτικών, είναι εξαιρετικά προβληματική η εκτίμηση της αξίας των ακινήτων, των πλειστηριασμών κλπ. Το πρόβλημα αυτό θέτει σε κίνδυνο ακόμα και την ίδια την βιωσιμότητα του τραπεζικού συστήματος.

Η δε **μαζική αγορά ελληνικών ομολόγων**, υψηλού κινδύνου και συνεπώς μεγάλης απόδοσης, κυρίως από την **Λαϊκή Τράπεζα (πρώην Marfin) και την Τράπεζα Κύπρου**, υπολειπόταν κατά πολύ της **μεγάλης έκθεσης των στην ελληνική αγορά**. Η μαζική αυτή αγορά πραγματοποιούνταν και εν μέσω της ιστορικής ελληνικής οικονομικής κρίσης (π.χ. ετών 2010-2011), χωρίς εφαρμογή των βασικών αρχών τραπεζικής διαχείρισης κλπ. (π.χ. ‘διασπορά κινδύνου’ κ.ά.), ενώ ταυτόχρονα οι μεγάλες ευρωπαϊκές τράπεζες (π.χ. Γερμανίας, Γαλλίας κλπ.) επεδίωκαν να απαλλαχθούν από τα ελληνικά κρατικά ομόλογα. Οι δύο αυτές τράπεζες πλήρωσαν τελικά ακριβώς την ανάληψη των δύο αυτών κινδύνων, σε αντίθεση με άλλες τράπεζες όπως πχ την Ελληνική Τράπεζα που ακολούθησε μια πιο συνετή πολιτική στο θέμα αυτό. Το κυπριακό τραπεζικό σύστημα άρχισε να λαμβάνει από την Ε.Κ.Τ. έκτακτη ρευστότητα (ELA) το Σεπτέμβριο του 2011. Το Μάρτιο του 2013 η έκτακτη ρευστότητα στο σύστημα είχε ανέλθει στο ποσό των 11,4 δις Ευρώ και από τον Αύγουστο μειώθηκε σε επίπεδα

κατώτερα των 10 δις. ευρώ., λόγω της αποδοχής κυπριακών ομολόγων για πράξεις νομισματικής πολιτικής από την Ε.Κ.Τ..

Το **τραπεζικό σύστημα της Κύπρου** αποτελείται από: 3 Κυπριακές τράπεζες (μετά την απορρόφηση το 2013 της Λαϊκής Τράπεζας από την Τράπεζα Κύπρου απέμειναν οι Τράπεζα Κύπρου, Ελληνική Τράπεζα & USB) που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Κύπρου, 4 Κυπριακές τράπεζες ειδικών δραστηριοτήτων, 8 θυγατρικές ξένων τραπεζών μεταξύ των οποίων 4 ελληνικές, 8 υποκαταστήματα τραπεζών από χώρες της Ε.Ε., 17 υποκαταστήματα τραπεζών από χώρες εκτός της Ε.Ε. και 2 τράπεζες που εκπροσωπούνται με γραφεία αντιπροσωπείας.

Οι αρνητικές διεθνείς και εθνικές οικονομικές συγκυρίες καθώς και τα υψηλά επιτόκια επηρέασαν και την **πιστωτική επέκταση**. Μετά από μια έντονη ανοδική πορεία που διήρκεσε μέχρι τα μέσα του 2008, έκτοτε ο ρυθμός της πιστωτικής επέκτασης επιβραδύνεται σταθερά και έντονα. Η μείωση του ρυθμού αύξησης της πιστωτικής επέκτασης, η οποία πλέον βρίσκεται στο χαμηλότερο επίπεδο των τελευταίων ετών και η μεγάλη αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, ωθούν τα τραπεζικά ιδρύματα να επανεξετάσουν την πολιτική τους στο θέμα των επιτοκίων και στο ζήτημα των δανειοληπτών που αντιμετωπίζουν ανησυχητικά προβλήματα εξυπηρέτησης των υποχρεώσεών τους έναντι των τραπεζών. Σύμφωνα με τα «τεστ» της Ε.Κ.Τ. για το έτος 2013 (ανακοινωθέντα αποτελέσματα της 26ης.10.2014), Συνεργατισμός και Τράπεζα Κύπρου δεν έχουν ανάγκη για περαιτέρω κεφάλαια, ενώ το έλλειμμα στην Ελληνική είναι διαχειρίσιμο αφού οι νέοι μέτοχοι είναι έτοιμοι να βελτιώσουν τα κεφάλαια της τράπεζας με πολλαπλάσιο ποσό από το απαιτούμενο. Πρόβλημα δεν αντιμετώπισε ούτε η RCB η οποία πρόσφατα προχώρησε σε κινήσεις αύξησης κεφαλαίου.

Αναλυτικά τα αποτελέσματα για κάθε ίδρυμα:

Συνεργατισμός: Το τεστ με ενδεικτική ημερομηνία 31/12/2013 έδειξε κεφαλαιακές ανάγκες 1169εκ.. Υπολογίζοντας το 1.5δισ που έλαβε τον Απρίλιο, ο Συνεργατισμός παρουσιάζει κεφαλαιακό πλεόνασμα 331εκ..

Τράπεζα Κύπρου: Το τεστ με ενδεικτική ημερομηνία 31/12/2013 έδειξε κεφαλαιακές ανάγκες 919εκ. Υπολογίζοντας το 1δισ που έλαβε τον Αύγουστο, η τράπεζα παρουσιάζει κεφαλαιακό πλεόνασμα 81εκ.

Ελληνική: Το τεστ με ενδεικτική ημερομηνία 31/12/2013 έδειξε κεφαλαιακές ανάγκες 276εκ. Υπολογίζοντας διάφορες κινήσεις που έγιναν το 2014, η Ελληνική παρουσιάζει κεφαλαιακό έλλειμμα 105εκ..

RCB: Το τεστ με ενδεικτική ημερομηνία 31/12/2013 κατέδειξε πως δεν υπάρχουν κεφαλαιακές ανάγκες αντίθετα υπάρχει πλεόνασμα 112εκ..

Όνομα Τράπεζας	CET1 μετά τον έλεγχο ποιότητας στοιχείων (AQR) %	CET1 μετά το βασικό σενάριο της άσκησης προσομοίωσης %	CET1 μετά το ακραίο σενάριο της άσκησης προσομοίωσης %	Πλεόνασμα / Έλλειμμα κεφαλαίων €εκ
Τράπεζα Κύπρου	11,5	11,6	5,8	81
Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα	13,6	14,1	9,3	331
Ελληνική Τράπεζα	7,4	8,4	1,7	(176)
RCB (Cyprus)	16,7	15,7	11,6	112

Για την Ελληνική Τράπεζα, οι ανάγκες περιορίζονται στα 105 εκ. ευρώ λόγω κάποιων ενεργειών που έγιναν αργότερα, κάτι που επιβεβαιώνει και η Κεντρική Τράπεζα.

Η κυπριακή αγορά, παρά το μικρό της μέγεθος, προσέφερε στους **ελληνικούς τραπεζικούς ομίλους** κέρδη μέχρι και το έτος 2012, βελτιώνοντας την κερδοφορία τους, σε μια περίοδο που η δραστηριότητα τους στην Ελλάδα ήταν σε σοβαρή υποχώρηση. Ταυτόχρονα, το ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς της Κύπρου, συνεχίζει ν' αποτελεί για την Eurobank και την Εθνική Τράπεζα, εφελτήριο για να επεκτείνουν τη δραστηριότητα τους στη ρωσική αγορά.

Οι **θυγατρικές των ελληνικών τραπεζών** λειτουργούν ως κυπριακές τράπεζες, δηλαδή έχουν την εταιρική μορφή που προβλέπεται από τη νομοθεσία της Κύπρου και διαθέτουν ένα ικανοποιητικό δίκτυο καταστημάτων στην Κυπριακή αγορά. Τα περισσότερα καταστήματα διαθέτει η ALPHA BANK (36) που εντός του έτους 2013 συγχωνεύτηκε με την ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ (12) και ακολουθούν: ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (22), ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (15), και η EUROBANK με πέντε (5) τραπεζικά κέντρα. Μεταξύ των ελληνικών τραπεζών, η ALPHA BANK με 12 χρόνια παρουσίας στην κυπριακή αγορά, βρίσκεται στην πρώτη θέση τόσο στις καταθέσεις όσο και στις χορηγήσεις.

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ 2006 – 2013 (€ ΕΚΑΤ.)

Προέλευση καταθετών	Δεκέμβριος 2006	Δεκέμβριος 2012	Οκτώβριος 2013
Κάτοικοι Κύπρου	27.400,7	43.316,8	32.513,9
Κάτοικοι λοιπών κρατών μελών ΕΕ	1.147,8	5.322,6	2.682,0
Κάτοικοι τρίτων χωρών	14.550,6	21.518,0	12.116,3
Σύνολο	43.099,0	70.157,4	47.312,2

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Κύπρου

Τα τελευταία χρόνια οι ελληνικών συμφερόντων τράπεζες αντιπροσωπεύουν το 10% περίπου των καταθέσεων ύψους 7 δισ. ευρώ και καλύπτουν το 14% των χορηγήσεων του κυπριακού τραπεζικού συστήματος. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η περίπτωση της EUROBANK, η οποία δραστηριοποιείται στο “Wholesale Banking”, κυρίως, στην παροχή υπηρεσιών ιδιωτικής τραπεζικής (private-corporate banking, international business banking, treasury κλπ) και με παρουσία μόλις πέντε ετών, δείχνει ότι έχει ένα πολύ σημαντικό ρόλο στην εγχώρια τραπεζική αγορά. Ήδη, στο σύντομο διάστημα της λειτουργίας της, βρίσκεται μεταξύ των πρώτων έξι τραπεζών ως προς τις καταθέσεις και τις χορηγήσεις (3% περίπου).

Οι **ακάλυπτες επιταγές** αποτελούν το νέο πρόβλημα για τις τράπεζες της Κύπρου. Η οικονομική κρίση έχει φέρει σε δύσκολη θέση πολλές επιχειρήσεις, που αντιμετωπίζουν πρόβλημα ρευστότητας, με φυσική συνέπεια την έκρηξη των ακάλυπτων επιταγών στην Κυπριακή αγορά. Παρά ταύτα, σύμφωνα με τα στοιχεία του Κεντρικού Αρχείου Πληροφοριών (ΚΑΠ), την ευθύνη τήρησης του οποίου έχει η Κεντρική Τράπεζα Κύπρου, σημειώθηκε μείωση κατά 32% στον μέσο όρο του αριθμού μηνιαίων καταχωρήσεων ακάλυπτων επιταγών το 2013, σε σχέση με το 2012. Μικρότερη μείωση κατά 24% σημειώθηκε στον μέσο όρο της αξίας μηνιαίων καταχωρήσεων ακάλυπτων επιταγών. Σημειώνεται ότι στο Κεντρικό Αρχείο Πληροφοριών (ΚΑΠ) καταχωρούνται μόνο οι ακάλυπτες επιταγές που υπερβαίνουν τα 2.000 ευρώ. Σύμφωνα με σχετική οδηγία της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, όταν επιστρέφουν μια ακάλυπτη επιταγή, υποχρεούνται να ενημερώνουν αυθημερόν, με ηλεκτρονικό ή άλλο πρόσφορο μέσο, το ΚΑΠ.

Η έκδοση ακάλυπτης επιταγής αποτελεί **ποινικό αδίκημα** στην Κύπρο, αλλά μία άλλη σοβαρή επίπτωση της καταχώρησης ενός εκδότη ακάλυπτων επιταγών στο ΚΑΠ, είναι το πάγωμα όλων των τρεχούμενων λογαριασμών του. Συνέπεια αυτού, όσες επιταγές παρουσιασθούν μετά την καταχώρηση, επιστρέφονται απλήρωτες και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα επιφορτίζονται με την ευθύνη να ζητούν από τα καταχωρημένα πρόσωπα, οι οποίοι είναι πελάτες τους, την επιστροφή των μη χρησιμοποιηθέντων επιταγών που είναι στην κατοχή τους.

5.1.2 Χρηματιστήριο Κύπρου

Το Χρηματιστήριο Αξιών Κύπρου (ΧΑΚ) δραστηριοποιήθηκε για πρώτη φορά ως νομική οντότητα, με τη μορφή δημόσιας επιχείρησης, στις 29/3/1996. Το ΧΑΚ είναι ένα **ρυθμιζόμενο χρηματιστήριο**, στο οποίο πραγματοποιούνται συναλλαγές για εταιρικές και δημόσιες αξίες, όπως μετοχές, ομόλογα και δικαιώματα αγοράς μετοχών (ΔΑΜ). Σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία το Διοικητικό Συμβούλιο του ΧΑΚ διορίζεται από την κυβέρνηση, οι δε εισηγμένες εταιρείες ανέρχονται στις 105. Οι Κύπριοι και ξένοι επενδυτές υποχρεούνται να προβαίνουν σε αγοραπωλησίες μετοχών μόνον μέσω των χρηματιστηριακών εταιρειών που διαθέτουν την απαιτούμενη άδεια.

Από τον Ιανουάριο του 2000, η κυβέρνηση διέυρνε τους κανονισμούς που αφορούν επενδύσεις χαρτοφυλακίου από πολίτες της ΕΕ, με αποτέλεσμα οι επενδυτές που είναι πολίτες κράτους - μέλους της ΕΕ να έχουν πλέον το δικαίωμα να αποκτούν μέχρι και το 100% του μετοχικού κεφαλαίου Κυπριακών εταιρειών. Από αυτή τη ρύθμιση εξαιρούνται οι τράπεζες. Ο νόμος δεν επιτρέπει σε Κύπριο ή ξένο επενδυτή να κατέχει, άμεσα ή έμμεσα, ποσοστό μεγαλύτερο του 10% του μετοχικού κεφαλαίου μιας τράπεζας ή ποσοστό μεγαλύτερο του 10% των μετοχών που διαθέτουν ψήφο, χωρίς την εκ των προτέρων έγκριση της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου. Επίσης, οι τράπεζες υποχρεούνται να ζητούν έγκριση από την Κεντρική Τράπεζα πριν τη μεταβίβαση μετοχών σε μη Κύπριους πολίτες, στην περίπτωση που με τη συγκεκριμένη πράξη, το μετοχικό κεφάλαιο που θα περιέλθει στην κατοχή ξένων επενδυτών θα υπερβεί το 50% του συνόλου.

Από τις 30 Οκτωβρίου 2006, το ΧΑΚ λειτουργεί σε κοινή πλατφόρμα με ΧΑΑ, πράγμα που αποτελούσε τον σημαντικότερο στόχο από πλευράς στρατηγικού σχεδιασμού του ΧΑΚ. Η λειτουργία της κοινής πλατφόρμας απέφερε οφέλη για τους επενδυτές και τους συντελεστές της αγοράς γενικότερα, έως την κρίση του 2009.

Το ΧΑΚ αποτελεί μια **μικρή αγορά**, η συνολική κεφαλαιοποίηση της οποίας ανέρχεται (09.12.2013) στα 1,61 δισ. ευρώ. Το ΧΑΚ, κατά την τελευταία δεκαετία, ήταν ένα μικρό χρηματιστήριο, που σε αντίθεση με τα περισσότερα χρηματιστήρια διεθνώς, δεν αντανάκλασε το μέγεθος ή τις δυνατότητες της οικονομίας της χώρας όπου λειτουργούσε. Το ΧΑΚ θα μπορούσε να αποτελέσει μια κρίσιμη βάση στην κυπριακή αγορά για ευρύτερα επενδυτικά σχέδια. Ως γνωστόν στην Κύπρο εδρεύουν οι περισσότερες εποπτευόμενες εταιρείες παροχής επενδυτικών υπηρεσιών από κάθε άλλη χώρα της Ευρώπης. Υπό όρους και προϋποθέσεις, οι εταιρείες αυτές, κυρίως ρωσικών συμφερόντων, θα μπορούσαν να γίνουν διάυλος για την αξιοποίηση επενδυτικών κεφαλαίων. Όμως το ΧΑΚ συνέχισε να καταγράφει μεγάλη, συνεχόμενη πτώση, γεγονός που κατατάσσει την κυπριακή αγορά στη χειρότερη θέση από όλα τα άλλα χρηματιστήρια των χωρών της Ευρωζώνης. Αρκετοί εντόπιοι αναλυτές θεωρούν ότι το **ο δημόσιος χαρακτήρας του ΧΑΚ** αποτελεί τη κυριότερη τροχοπέδη για την ανάπτυξη του. Οι κυπριακές Αρχές, από καιρού εις καιρόν, αναφέρουν ότι θα κινήσουν στο μέλλον τη διαδικασία ιδιωτικοποίησης του Κυπριακού Χρηματιστηρίου.

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Κύπρου (ΕΚΚ) συστάθηκε το 2001 ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου και αποτελεί μια από τις πέντε Εποπτικές Αρχές του χρηματοπιστωτικού τομέα της Κύπρου. Η Επιτροπή είναι επιφορτισμένη με τη γενική εποπτεία της κεφαλαιαγοράς, τη παρακολούθηση των συναλλαγών κινητών αξιών, τη μελέτη και εισήγηση μέτρων στις αρμόδιες αρχές, την τήρηση του Νόμου της διαφάνειας για όλες τις εισηγμένες εταιρείες στο ΧΑΚ, συμπεριλαμβανομένων και των τραπεζών, αλλά και τη λήψη μέτρων από την ίδια για την κανονική λειτουργία της κεφαλαιαγοράς. Ειδικότερα η ΕΚΚ εποπτεύει περισσότερους από 400 οργανισμούς, 170 κυπριακές επιχειρήσεις παροχής επενδυτικών υπηρεσιών (ΚΕΠΕΥ), 86 επιχειρήσεις παροχής διοικητικών υπηρεσιών (ΕΠΔΥ), το ΧΑΚ και εταιρείες διαχείρισης συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες (ΟΣΕΚΑ) ή “αμοιβαίων κεφαλαίων”. Οι περισσότερες ΚΕΠΕΥ είναι κατηγορίας FOREX (ηλεκτρονικές συναλλαγές σε συνάλλαγμα) και BINARY (δυναδικά δικαιώματα προαίρεσης). Επιπλέον αυτών, η ΕΚΚ είναι υπεύθυνη για την εποπτεία 103 εκδοτών μετοχών εισηγμένων στο ΧΑΚ ως προς την συμμόρφωση τους με την περί διαφάνεια νομοθεσία και ανέλαβε το έτος 2014 από την Ε.Κ.Τ. την εποπτεία 90 περίπου διεθνών επενδυτικών σχεδίων.

Πολύ πριν τα γεγονότα του Μαρτίου 2013, τα ευρωπαϊκά κυρίως MME, αλλά και έκθεση του αμερικανικού Υπουργείου Οικονομικών (FinCEN) του 2014, αναφέρθηκαν στην

Κύπρο ως προς το «ξέπλυμα μαύρου χρήματος». Εκτός των ανάλογων αναφορών για την τράπεζα FBME, συμπεριλαμβάνονται και άλλες περιπτώσεις όπως ποσά ύψους 40 εκατομμυρίων δολαρίων από δικτατορικά καθεστάτα χωρών (πχ. Ισημερινής Γουινέας). Επίσης τον Νοέμβριο του 2013, το Παγκόσμιο Forum για την Διαφάνεια και την Ανταλλαγή Πληροφοριών για Φορολογικούς Σκοπούς που ορίστηκε από την ομάδα των πλέον βιομηχανικών κρατών (''G20'') και περιλαμβάνει 121 χώρες, ενώ υπάγεται και στον Ο.Ο.Σ.Α., δημοσιοποίησε τα αποτελέσματα 50 χωρών ως προς την συμμόρφωση τους με το ενιαίο παγκόσμιο πρότυπο αυτόματης ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ φορολογικών αρχών (ΟΟΣΑ-13.02.2014). Η Ελλάδα χαρακτηρίστηκε κατά κύριο λόγο συμμορφούμενη χώρα (2^η βαθμίδα αξιολόγησης) αλλά η Κύπρος μαζί με το Λουξεμβούργο, τις Βρετανικές Παρθένους Νήσους και τις Σεϋχέλλες κατετάγη στις μη συμμορφούμενες χώρες (4^η και τελευταία βαθμίδα αξιολόγησης).

Στο πλαίσιο της αποκατάστασης της φήμης του χρηματοπιστωτικού τομέα της Κύπρου, η ΕΚΚ σχεδιάζει ένα ολοκληρωμένο σχέδιο αυστηρότερης εποπτείας για το έτος 2015 που θα βασίζεται στη διαχείριση των κινδύνων των εποπτευόμενων οργανισμών (Risk Based Supervision Framework). Επίσης η ΕΚΚ προετοιμάζει από τις αρχές του 2014 το νομοθετικό πλαίσιο κατά των «επενδυτικών πυραμίδων» που υπόσχονται τεράστιες αποδόσεις (πχ 20%), καθώς και για τη ρύθμιση-περιορισμό των επενδυτικών δανείων, δηλαδή των πιστώσεων με περιθώριο (margin accounts) που παρέχονται από τις ΚΕΠΕΥ στους επενδυτές για τη διενέργεια χρηματιστηριακών συναλλαγών. Όσον αφορά το θέμα της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, οι αρμόδιες κυπριακές εποπτικές Αρχές του χρηματοοικονομικού τομέα, όσιο και η Μονάδα Καταπολέμησης Αδικημάτων Συγκάλυψης (ΜΟΚΑΣ) διατείνονται ότι προβαίνουν σε σχετικούς ελέγχους, εφαρμόζοντας το Νόμο για την πρόληψη και καταστολή της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας. Το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο και οι προαναφερθείσες ενέργειες των κυπριακών Αρχών τις κάνουν να ευελπιστούν ότι, η επόμενη αξιολόγηση της Κύπρου από το Παγκόσμιο Forum για την Διαφάνεια και την Ανταλλαγή Πληροφοριών για Φορολογικούς Σκοπούς, θα την κατατάξει τουλάχιστον μεταξύ των «κατά κύριο λόγο συμμορφούμενων χωρών».

Μια τέτοια εξέλιξη θα είχε περαιτέρω θετικές επιπτώσεις για την Κύπρο. Συγκεκριμένα, χώρες που την έχουν συμπεριλάβει στον εθνικό κατάλογο τους περί «προνομιακών φορολογικών προορισμών», όπως η Ελλάδα (Ν. 4172/2013), πιθανώς να επανεξέταζαν την αξιολόγηση τους έναντι της Κύπρου.

5.1.3 Ναυτιλία

Η ανάπτυξη της κυπριακής εμπορικής ναυτιλίας άρχισε ουσιαστικά με την ίδρυση του κυπριακού νηολογίου το 1963, ενώ οι προσπάθειες της Κύπρου για αναβάθμιση της εμπορικής της ναυτιλίας έγιναν πιο έντονες μετά την τουρκική εισβολή του 1974. Το αποτέλεσμα ήταν πολύ ικανοποιητικό ιδίως μετά το 2004. Η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση λειτούργησε καταλυτικά στην αναβάθμιση του Κυπριακού Νηολογίου, καθώς επίσης και στην είσοδο της κυπριακής σημαίας στην Λευκή Λίστα του Μνημονίου των Παρισίων και του Τόκιο, με αποτέλεσμα την εξέλιξη της Κύπρου σε πλήρες **ναυτιλιακό κέντρο**. Η Κύπρος αποτελεί σήμερα τη δέκατη ναυτιλιακή δύναμη στον κόσμο με εμπορικό στόλο 1.857 εγγεγραμμένων πλοίων που ξεπερνούν τους 21 εκατ. κόρους (στοιχεία νηολογίου 2013) και την **τρίτη μεγαλύτερη ναυτιλιακή δύναμη στην Ευρ. Ένωση**, κατέχοντας το 16% περίπου του στόλου των 27 Κρατών-Μελών της. Οι 150 ιδιοκτήτριες ή διαχειρίστριες εταιρείες πλοίων που δραστηριοποιούνται στη Κύπρο περιλαμβάνουν 240 φορτηγά χύμα, 200 γενικού φορτίου, 116 εμπορευματοκιβωτίων, 88 ακτοπλοϊκά, 59 πετρελαιοφόρα και 7 δεξαμενόπλοια.

Κατά το διάστημα Ιαν. – Σεπ. 2014 η **κίνηση των εμπορικών πλοίων** που κατέπλευσαν στην Κύπρο παρουσίασε μείωση της τάξης του 5,2%, περιοριζόμενος σε 3.211.

ΑΦΙΞΕΙΣ ΠΛΟΙΩΝ ΣΕ ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΛΙΜΑΝΙΑ 2006- ΣΕΠ. 2014

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	ΙΑΝ.- ΣΕΠ. 2013	ΙΑΝ.- ΣΕΠ. 2014
5.254	5.466	4.574	4.811	4.433	4.286	4.143	4.534	3.387	3.211

Η **συνεισφορά της ναυτιλίας** (πλοιοκτησίας και πλοιοδιαχείρισης) στη διαμόρφωση του **ΑΕΠ**, ανέρχεται ακόμη και εν μέσω οικονομικής κρίσης στο **7%** ένα από τα υψηλότερα ποσοστά στην Ε.Ε. Τα κρατικά έσοδα από τέλη εγγραφής, φόρους, κλπ., που καταβάλλουν οι ναυτιλιακές εταιρείες υπερβαίνουν τα 8 εκ. ευρώ ετησίως και οι άμεσα απασχολούμενοι στις χερσαίες εγκαταστάσεις των ναυτιλιακών εταιρειών ανέρχονται σε 4.500, ενώ πολλές άλλες θέσεις εργασίας έχουν δημιουργηθεί σε παράλληλες, με την ναυτιλία, δραστηριότητες (ναυτασφαλιστές, ναυλομεσίτες, νηογνώμονες κλπ).

Το 95% των **εσόδων της κυπριακής ναυτιλιακής βιομηχανίας** προέρχεται από τη διαχείριση πλοίων υπό ξένη σημαία και μόνο το 5% από πλοία υπό κυπριακή σημαία (βλ. Ετήσια Έκθεση μας έτους 2012-σελ.23). Η πλειοψηφία των εσόδων προέρχονται από τη Γερμανία (63%). Από τα συνολικά έσοδα της πλοιοδιαχείρισης, το 75% αφορά την διαχείριση, το 18% τα ναύλα (freight), το 4% τις ναυλώσεις (charter) και το 3% άλλες δραστηριότητες. Η διαχείριση πληρωμάτων αποτελεί τον πιο σημαντικό τύπο υπηρεσίας πλοιοδιαχείρισης που παρέχεται στην Κύπρο, αφού καλύπτει το 48% της συνολικούς πλοιοδιαχείρισης. Το 49% των εταιριών πλοιοδιαχείρισης συνεργάζεται με πλοιοδιαχειρίστριες εταιρείες στην Κύπρο. Τα **έξοδα** που καταβλήθηκαν από τη κυπριακή ναυτιλιακή βιομηχανία αφορούσαν κατά 45% έξοδα πληρωμάτων, εκ των οποίων το 30% καταβλήθηκε σε μη Ευρωπαίους πολίτες, έπονται τα έξοδα πλοιοδιαχείρισης (28%) και τα διοικητικά έξοδα.(27%).

Η Κύπρος έχει καταστεί, πλέον, **το μεγαλύτερο, σε επίπεδο ΕΕ και ένα από τα τρία μεγαλύτερα, σε παγκόσμια κλίμακα, κέντρα διαχείρισης πλοίων**, ενώ όπως προαναφέρθηκε, περίπου 150 ναυτιλιακές εταιρείες διατηρούν μονάδες πλήρους δραστηριότητας. Τα μέλη του Κυπριακού Ναυτικού Επιμελητηρίου έχουν στην ιδιοκτησία τους ή διαχειρίζονται περισσότερα από 2.300 ποντοπόρα πλοία. Η πλειοψηφία των εταιριών αυτών έχει εγκατασταθεί στην πόλη της Λεμεσού όπου αρκετές από τις μεγαλύτερες, παγκοσμίως, ναυτιλιακές εταιρείες έχουν μεταφέρει τα Κεντρικά Γραφεία τους στην πόλη αυτή. Εκτιμάται ότι οι εγκατεστημένες στην Κύπρο ναυτιλιακές εταιρείες διαχειρίζονται σήμερα το 4% του παγκόσμιου στόλου, πράγμα που έχει πολλά οφέλη για την Κυπριακή οικονομία. Αξίζει να σημειωθεί ότι από το σύνολο των ναυτιλιακών εταιριών που δραστηριοποιούνται στην Κύπρο, δηλαδή εταιρείες πλοιοκτησίας και διαχείρισης πλοίων, το 87% προέρχεται από τις χώρες της Ε.Ε.

Τα γεγονότα του Μαρτίου του 2013 επηρέασαν και τις ναυτιλιακές εταιρείες στη Κύπρο, αφού υπήρξαν θύματα του «κουρέματος». Παρόλα αυτά η κυπριακή ναυτιλία πέρασε με επιτυχία δύο αξιολογήσεις από την «τρίκα», τον Ιούλιο και τον Νοέμβριο του 2013, με προτροπή μάλιστα για περαιτέρω ανάπτυξη του τομέα.

Το 2009 αφαιρέθηκε η «Κυπριακή Σημαία» από την αποκαλούμενη “Target List” της Αμερικανικής Ακτοφυλακής (USCG), πράγμα που βελτιώνει την **εικόνα της «Κυπριακής Σημαίας» στην ποντοπόρο ναυτιλία**. Επίσης, η κυπριακή σημαία βρίσκεται, όπως προαναφέρθηκε, στη λευκή λίστα τόσο του Μνημονίου των Παρισίων για τον έλεγχο των πλοίων (Paris MOU) όσο και του Μνημονίου του Τόκυο (Tokyo MOU).

Το έτος 2010, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε το αναθεωρημένο **Κυπριακό Ναυτιλιακό Φορολογικό Σύστημα**. Σύμφωνα με το εν λόγω φορολογικό σύστημα, η φορολόγηση των ναυτιλιακών εταιριών, που έχουν έδρα τους την Κύπρο, γίνεται πλέον με βάση την **χωρητικότητα** του στόλου τους και όχι με βάση τα έσοδά τους. Αυτό σημαίνει φορολογική ελάφρυνση των ναυτιλιακών εταιριών, πράγμα που προσελκύει και άλλες ναυτιλιακές εταιρείες στην Μεγαλόνησο, ώστε να επωφεληθούν των πλεονεκτημάτων αυτής της φορολογικής ρύθμισης, η οποία είναι συμβατή με το Ευρωπαϊκό Κεκτημένο.

Το **τουρκικό εμπάργκο** στα υπό κυπριακή σημαία πλοία αποτελεί το μεγαλύτερο εμπόδιο για τις προοπτικές της κυπριακής ναυτιλίας, καθώς οι ναυλωτές που συνήθως ναυλώνουν για μεγάλο χρονικό διάστημα, ενίοτε μεγαλύτερο των δύο δεκαετιών, δεν επιθυμούν να έχουν περιορισμούς στη διακίνηση των πλοίων τους. Το κόστος για την κυπριακή

οικονομία του τουρκικού εμπόργκο ανέρχεται στο 1,3% του ΑΕΠ. Οι επιπτώσεις του αφορούν ολόκληρη τη κυπριακή ναυτιλιακή βιομηχανία, όπως το νηολόγιο, τη λιμενική βιομηχανία, τον τομέα πλοιο-διαχείρισης και πλοιοκτησίας.

Είναι προφανές, ότι για ένα νησί, όπως η Κύπρος, οι θαλάσσιες μεταφορές είναι ζωτικής σημασίας καθώς αποτελούν τη μοναδική λύση διεξαγωγής του μεγαλύτερου όγκου του εισαγωγικού και εξαγωγικού εμπορίου. Για το λόγο αυτό, οι κυπριακές Αρχές επιδιώκουν τη βελτίωση της αποδοτικότητας της λειτουργίας των λιμανιών, τη μείωση του κόστους χειρισμού φορτίων και την ένταξη των λιμενικών υπηρεσιών σε ένα ολοκληρωμένο παγκόσμιο δίκτυο διανομής.

Μετά την σημαντική σμίκρυνση του όγκου του τραπεζικού τομέα της Κύπρου, η διαχρονικά ανερχόμενη κυπριακή ναυτιλία, μαζί με τον υπό δημιουργία ενεργειακό τομέα και την αναμενόμενη διατήρηση του ρόλου της ως διεθνούς επιχειρηματικού κέντρου, αποτελεί έναν από τους πλώνες όπου θα δομηθεί το **αναμορφωμένο οικονομικό μοντέλο** του νησιού.

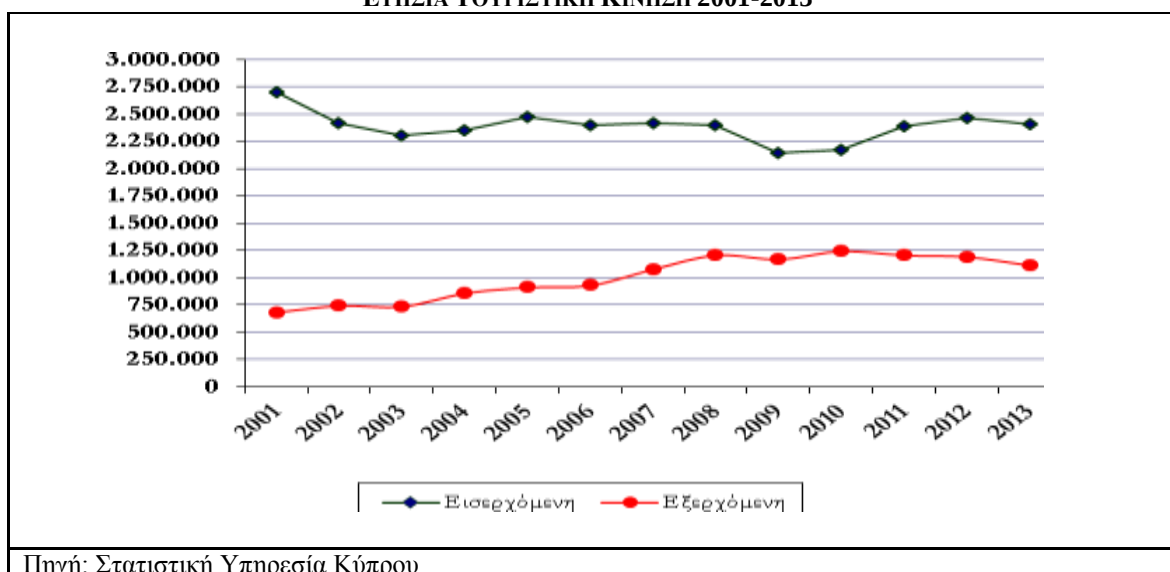
5.1.4 Τουρισμός

Στην Κύπρο ο τουρισμός αποτελεί επί τρεις δεκαετίες ένα από τα κυριότερα στηρίγματα της οικονομίας. Το έτος 2001, όταν ο τουρισμός μεσουρανούσε στην Κύπρο, αντιπροσώπευε το 20% του ΑΕΠ. Τα τελευταία χρόνια η άμεση συνεισφορά του στο κυπριακό ΑΕΠ υπολογίζεται περίπου στο 6% αφού τα ετήσια έσοδά του κυμαίνονται, διαχρονικά, στα 2,3 δις ευρώ. Κατά την παρελθούσα δεκαετία, ο τουριστικός τομέας υπερκεράστηκε από την άνθιση της αγοράς ακινήτων και το χρηματοοικονομικό τομέα, με αποτέλεσμα οι τουριστικές συναλλαγματικές εισροές να περιορίζονται πλέον στο **12% του ΑΕΠ**. Όπως προαναφέρθηκε, τα ποσοστά των αφίξεων ξένων τουριστών στη Κύπρο είναι καθηλωμένα στα ίδια επίπεδα την τελευταία δεκαετία σε αντίθεση με την κατά 250% αύξηση τους στην Τουρκία και 100% στην Ελλάδα.

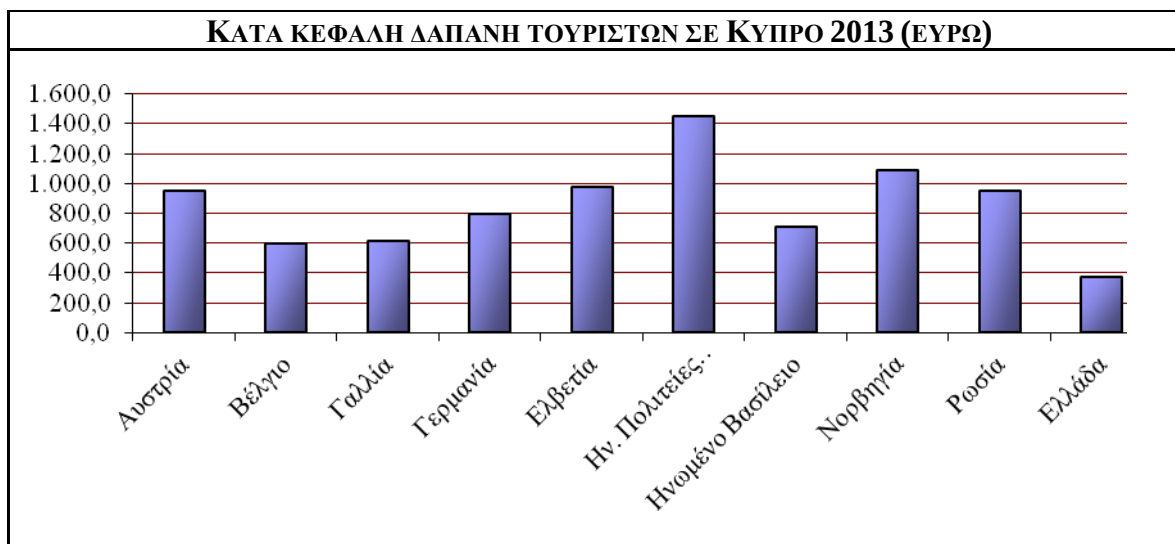
Λαμβάνοντας υπόψη τις έμμεσες θέσεις εργασίας που δημιουργούνται σε άλλους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας λόγω της τουριστικής βιομηχανίας, το σύνολο των θέσεων εργασίας από τον τουρισμό ανέρχεται στο 19% του συνολικού εργατικού δυναμικού.

Τα γεγονότα του Μαρτίου 2013 επηρέασαν και τον κυπριακό τουρισμό. Οι **αφίξεις τουριστών το έτος 2013 ήσαν 2,41 εκ.** (το 2012 ανήλθαν σε 2,46 εκ.), σημειώνοντας μείωση κατά 2,4% (έναντι αύξησης κατά 3% το 2012). Η ποσοστιαία σύνθεση της γεωγραφικής προέλευσης των τουριστών ήταν η συνήθης (βλ. Ετήσια Έκθεση 2012 Γραφείου Ο.Ε.Υ. Λευκωσίας-σελ. 24) με πρωταγωνιστές το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Ρωσία, τη Γερμανία, την Ελλάδα στους οποίους προστέθηκε πλέον και το Ισραήλ. Τα **έσοδα** από τον τουρισμό το **2013** περιορίστηκαν στο 8% (έναντι 10,2% κατά το 2012). Οι αφίξεις από το Ηνωμένο Βασίλειο αποτελούν το βαρόμετρο για τις εξελίξεις στην τουριστική βιομηχανία της Κύπρου. Η δέ κίνηση από την Ρωσία και την Ουκρανία αυξάνεται σταθερά τα τελευταία χρόνια.

ΕΤΗΣΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ 2001-2013

Η μέση διάρκεια παραμονής στην Κύπρο είναι 9,8 μέρες, ενώ η κατά κεφαλήν δαπάνη ανέρχεται κατά μέσον όρο στα 731,2 ευρώ, εκ των οποίων 367,8 ευρώ για διαμονή. Η υψηλότερη κατά κεφαλή δαπάνη προέρχεται από τουρίστες με χώρα προέλευσης τις ΗΠΑ, ενώ ακολουθούν η Νορβηγία και η Ελβετία.

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

Ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού (ΚΟΤ) δημοσίευσε τη **Στρατηγική Τουρισμού 2014-2016**, για τις δράσεις που επιβάλλεται να αναπτύξει. Η διεύρυνση της τουριστικής οικονομίας της Κύπρου, αναμένεται να επιτευχθεί, κυρίως, μέσα από τη διείσδυση και καθιέρωση της Κύπρου σε στοχευμένες τουριστικές αγορές (Ηνωμένου Βασιλείου, Σκανδιναβίας, Ρωσίας, Γερμανίας, Καζακστάν, Κίνας), την υλοποίηση έργων τουριστικής υποδομής, όπως και τη βελτίωση της τουριστικής εμπειρίας. Μεταξύ άλλων, ο ΚΟΤ προσβλέπει σε τριετείς συμφωνίες με γνωστούς "Tours Operators" (Thomas Cook, TUI κλπ) και συνεργασία με αεροπορικές εταιρείες (πχ British Airways, Ryanair, Easy Jet, Norwegian, Air Baltic κλπ).

Βέβαια η βελτίωση του εισροών τουριστών στην Κύπρο προϋποθέτει την **βελτίωση της εποχικότητας** με επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και την βελτίωση της **ανταγωνιστικότητας** του κυπριακού τουριστικού προϊόντος. Σε γενικές γραμμές, η Κύπρος αποτελεί έναν ακριβό προορισμό, αφού οι τιμές της είναι υψηλότερες άλλων ανταγωνιστριών χωρών, χωρίς να ανταποκρίνονται στην ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών. Η ακρίβεια του κυπριακού τουριστικού προϊόντος δεν αφορά μόνο την διαμονή αλλά και τα τέλη αεροδρομίων που είναι τα ακριβότερα στην Ευρώπη. Τα τέλη αεροδρομίων ανά τουρίστα ανέρχονται σε 24 ευρώ στην Κύπρο, σε 17 ευρώ στο Παρίσι, σε 11 ευρώ στο Βερολίνο, στα 6 ευρώ στη Ρόδο κλπ. Το κύριο ανυπέρβλητο πρόβλημα του κόστους για τα ξενοδοχεία αποτελεί η υψηλή τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος.

Σύμφωνα με τον Παγκύπριο Σύνδεσμο Ξενοδόχων (ΠΑΣΥΞΕ) θα πρέπει **να αναπτυχθούν όλες οι μορφές τουρισμού**, όπως του εναλλακτικού, του εκθεσιακού, του συνεδριακού, του περιπατητικού, του ποδηλατικού, γκολφ (ύπαρξη τεσσάρων γηπέδων και υπό κατασκευή άλλα δύο), του αθλητικού (πχ αγώνες αυτοκινήτου IRC, διεθνής μααραθώνιος Λεμεσού, παγκόσμιοι αγώνες σκοποβολής, ή άρσης βαρών κάτω των 21, ποδηλατικός αγώνας Sun Sunny Cup, προετοιμασία ποδοσφαιρικών ομάδων βόρειας Ευρώπης), του ιατρικού, του πολιτιστικού-θρησκευτικού, τέλεσης γάμων (πχ με το Ισραήλ σαν κύρια αγορά στόχευσης κλπ), ώστε να επιτευχθεί η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου σε 12 μήνες το χρόνο. Θα έπρεπε να υπάρχει **στρατηγική ανάπτυξης του τουριστικού προϊόντος για όλη την Κύπρο**, σύμφωνα με το επιτυχημένο παράδειγμα των Αρχών της Λεμεσού. Συγκεκριμένα στη **Λεμεσό** έγινε εξορθολογισμός του τοπικού τουριστικού προϊόντος μέσω κλεισίματος ξενοδοχείων χαμηλούς ποιότητας, προσφοράς πολλών πλεονεκτημάτων, πραγματοποίησης έργων (πχ το

έτος 2014 εγκαινιάστηκε η νέα σύγχρονη μαρίνα με καταστήματα, εστιατόρια κλπ), δράσεων "marketing" (πχ "Limassol Branding"), εκδηλώσεων κλπ. Αναμένεται ότι η κυβερνητική απόφαση για ύπαρξη ενός, αλλά μεγάλου **καζίνο**, θα εμπλουτίσει το τουριστικό προϊόν.

Οι Αρχές ανακοίνωσαν κατά την τελευταία τριετία σειρά **συγχρηματοδοτούμενων έργων** για να εκσυγχρονιστούν οι τουριστικές επιχειρήσεις, την ανάπτυξη του ναυτικού τουρισμού μέσω της ανέγερσης τόσο της Μαρίνας Λεμεσού που ολοκληρώθηκε το έτος 2014 και της Μαρίνας Λάρνακας, όσο και των λιμανιών Λάρνακας, Αγίας Νάπας και Πάφου. Επιπλέον ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού (ΚΟΤ) ανακοίνωσε τα σχέδια του σχετικά με την ανάπτυξη των «Δρόμων Κρασιού» στα Κρασοχώρια, νέα γήπεδα ποδοσφαίρου στη Λεμεσό για προπόνηση ξένων ομάδων τους χειμερινούς μήνες, νέο αθλητικό κέντρο στη Λάρνακα, κέντρο αντισφαίρισης και νέο Ολυμπιακό Σκοπευτικό Κέντρο στην επαρχία Αμμοχώστου, νέο χιονοδρομικό κέντρο στο Τρόδος, σχέδιο ανέγερσης πολλών γηπέδων γκολφ κλπ..

Μία άλλη προϋπόθεση για την αύξηση του τουριστικού ρεύματος στην Κύπρο, παραμένει η **αναβάθμιση των ξενοδοχείων**, τα οποία χαρακτηρίζονται «γερασμένα», σε συνδυασμό με την αναβάθμιση των παρεχομένων υπηρεσιών. Η απασχόληση φθηνού **εργατικού δυναμικού** από τρίτες χώρες, που δεν διαθέτουν κατάλληλη εκπαίδευση, σε ξενοδοχεία και μονάδες εστίασης είναι ένας, επιπρόσθετος, ανασταλτικός παράγων για την αναβάθμιση των παρεχομένων υπηρεσιών. Το πρόβλημα αυτό, επιχειρείται να αντιμετωπιστεί μέσω προσωπικού από την Ελλάδα που αναζητεί εργασία στην Κύπρο κατά την τελευταία τριετία.

Ένας άλλος τομέας που θα μπορούσε να ενισχύσει τις οικογενειακού τύπου μικρομεσαίες τουριστικές επιχειρήσεις της Κύπρου είναι ο **αγροτουρισμός**. Ο εν λόγω τομέας που διαθέτει μια ιδιαίτερη ταυτότητα, μεταξύ διαφόρων άλλων εμπειριών της κυπριακής υπαίθρου, θα μπορούσε να προωθηθεί διεθνώς μέσω του «ηλεκτρονικού τουρισμού» (πχ "social media", ηλεκτρονικό εμπόριο, εφαρμογές εντοπισμού θέσης και κινητών τηλεφώνων). Υπενθυμίζεται ότι ο «ηλεκτρονικός τουρισμός», στον οποίο επιδίδονται επιτυχώς η Ινδία και Κίνα, προωθεί νέους τουριστικούς προορισμούς, δίνοντας έμφαση στην ιδιαίτερη ταυτότητα και εμπειρίες που προσφέρει ένας προορισμός και όχι στο παραδοσιακό μοντέλο «ήλιος, θάλασσα, αλκοόλ» που έχει πλέον κορεστεί.

Η οικονομική κρίση επηρέασε αρνητικά την **εξερχόμενη τουριστική κίνηση**, η οποία περιορίστηκε κατά 1,2% (2012) σε σχέση με το 2011. Η συντριπτική πλειοψηφία (άνω του 60%) Κυπρίων τουριστών επισκέπτεται ευρωπαϊκούς προορισμούς και κυρίως την Ελλάδα, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Ρωσία. Τα τελευταία χρόνια, πριν το ξέσπασμα της σημερινής οικονομικής κρίσης, ο εξερχόμενος τουρισμός είχε υπερβεί τον συνολικό πληθυσμό της Κυπριακής Δημοκρατίας, γεγονός που αποδίδεται τόσο στο υψηλό κατά κεφαλήν εισόδημα όσο και στον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της χώρας.

Συμπερασματικά, η διαχρονικά **δυναμική συνεισφορά του τριτογενούς τομέα στο ΑΕΠ** συνεχίστηκε και το 2012/13 και το ποσοστό του στην διαμόρφωση του ΑΕΠ ανήλθε στο 80%. Όπως είναι φυσικό, ο τριτογενής τομέας δοκιμάστηκε ιδιαίτερα σκληρά από την οικονομική κρίση (πχ τραπεζικός τομέας) αλλά και από την πτώση του τουρισμού μετά τον Μάρτιο του 2013. Η θερινή τουριστική περίοδος της χρονιάς αυτής αποτέλεσε μια χαμένη ευκαιρία για την Κύπρο (-4%) σε αντίθεση με την Ελλάδα που επωφελήθηκε της κοινωνικής αστάθειας στη Τουρκία, στην Αίγυπτο κλπ με αποτέλεσμα ο τουρισμός της να γνωρίσει μια εντυπωσιακή ανάκαμψη.

Ο προβληματισμός που αναπτύσσεται μετά τον Μάρτιο του 2013 είναι εάν το μέχρι τώρα **οικονομικό μοντέλο έφθασε στα όρια του**. Μετά τις προαναφερθείσες άμεσες ριζικές αλλαγές στο κυπριακό τραπεζικό σύστημα, καθίσταται προφανής η ανάγκη καθορισμού των ορίων της Κύπρου σαν **διεθνούς επιχειρηματικού κέντρου**. Η **ναυτιλία** και ο τομέας της **ενέργειας**, φαίνεται να δίνουν αρκετές υποσχέσεις για να συμβάλουν, μαζί με τον τομέα διεθνών υπηρεσιών, στη δημιουργία ενός αναθεωρημένου κυπριακού οικονομικού μοντέλου στο μέλλον.

Τέλος οι λοιποί, παραδοσιακοί πυλώνες του παλαιού «κυπριακού οικονομικού θαύματος» (τουριστικός και κατασκευαστικός τομέας), βρίσκονται σε βαθιά κρίση και δεν

αποτελούν πλέον εγγύηση ότι θα είναι σε θέση να στηρίξουν σύντομα την κυπριακή οικονομία όπως στο παρελθόν.

5.2 Βιομηχανική πολιτική

Ο δευτερογενής τομέας παρουσιάζει μια σχετική σταθερότητα και συμμετέχει, κατά την τελευταία επταετία, στη διαμόρφωση του ΑΕΠ με ποσοστό 10-15%. Ο εν λόγω κλάδος πρόσφερε απασχόληση, το 2013, στο 17,6% του εργατικού δυναμικού. Ο τομέας της **μεταποίησης** γνώρισε αύξηση των εξαγωγών μεταποιημένων προϊόντων βιομηχανικής προέλευσης, αλλά και μειωμένη εσωτερική ζήτηση. Οι σημαντικότεροι κλάδοι του τομέα της μεταποίησης είναι κυρίως αυτοί των **τροφίμων και ποτών**, της **τυπογραφίας**, των **επίπλων**, των **μεταλλικών**, των **καπνικών**, των **πλαστικών**, των **χημικών** και των **φαρμακευτικών** προϊόντων.

Μετά την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ, οι κυπριακές επιχειρήσεις επιβαρύνθηκαν με το **κόστος της εναρμόνισης με το ευρωπαϊκό κεκτημένο**, ενώ οι κλάδοι εντάσεως εργασίας αντιμετωπίζουν σοβαρότερα **προβλήματα ανταγωνιστικότητας**, όχι μόνο στις αγορές του εξωτερικού, αλλά και στη κυπριακή αγορά. Ο διεθνής ανταγωνισμός εντείνεται τόσο από τις αναπτυσσόμενες χώρες χαμηλού εργατικού κόστους, όσο και από τις αναπτυγμένες χώρες που συνδυάζουν σχέδιο, ποιότητα, απαιτήσεις του καταναλωτή, νέους τρόπους ευέλικτης παραγωγής για ενισχυμένη παραγωγικότητα, εργασία και απόδοση κεφαλαίου.

Η κορύφωση της οικονομικής κρίσης μετά το Μάρτιο του 2013, με τον εκτροχιασμό του τραπεζικού συστήματος και τα παρεπόμενα του, αύξησε σε υπερθετικό βαθμό τα προβλήματα του δευτερογενή τομέα. Η συρρίκνωση ή το κλείσιμο βιοτεχνιών/βιομηχανιών υπήρξε το φυσιολογικό επακόλουθο με αποτέλεσμα την περαιτέρω πτώση του δείκτη βιομηχανικής παραγωγής, κατά 14,5% σύμφωνα με το Τμήμα Στατικής και Ερευνών. Τα κύρια προβλήματα του παρέμειναν και πάλι η ακριβότερη τιμή ρεύματος πανευρωπαϊκά παρότι μειώθηκε το 2013, η ανύπαρκτη ρευστότητα, ο αθέμιτος ανταγωνισμός από την απασχόληση φτηνών, συχνά ανασφάλιστων, ανειδίκευτων εργατικών χεριών κλπ.

Ως συνέπεια των ανωτέρω, η **συνεισφορά του δευτερογενούς τομέα στο ΑΕΠ** συνέχισε να υποχωρεί και ανήλθε κατά το έτος **2013 στο 9,7%** (έναντι 13,1% το 2012 και 14,5% το 2011). Από τους υποτομείς του δευτερογενούς τομέα διεσώθη εκείνος της παραγωγής **χαλουμενίου** (βιομηχανία τροφίμων). Ο σημαντικός υποτομέας της **φαρμακοβιομηχανίας** διατηρήθηκε σε αξιόλογα επίπεδα παρά τη κρίση. Τα κυριότερα βιομηχανικά προϊόντα της Κύπρου είναι τα φαρμακευτικά, οι φωτοευαίσθητες ημι-αγώγιμες συσκευές, τα τρόφιμα, τα ποτά και ο επεξεργασμένος καπνός.

Η κυπριακή **βιομηχανική πολιτική** της τελευταίας δεκαετίας χαρακτηρίζεται από τη δημιουργία Βιομηχανικών Περιοχών που επιτρέπουν την άμεση εγκαθίδρυση βιομηχανικών μονάδων με το χαμηλότερο δυνατό κεφαλαιουχικό κόστος. Στην ελεύθερη Κύπρο λειτουργούν 12 **Βιομηχανικές Περιοχές** που καλύπτουν όλες τις επαρχίες. Οι Βιομηχανικές Περιοχές συμπληρώνονται από 100 περίπου Βιομηχανικές/Βιοτεχνικές Ζώνες. Οι χρήστες των εν λόγω περιοχών υπογραμμίζουν ορισμένα προβλήματα όπως το επίπεδο των υποδομών, της προσβασιμότητας, της ασφάλειας, της επιβολής φόρου επί των βιομηχανικών οικοπέδων που δεν ανήκουν στους βιομήχανους κλπ.

Σε γενικές γραμμές, η κυπριακή μεταποιητική βιομηχανία, συγκρινόμενη με το μέσο όρο των λοιπών χωρών της Ε.Ε., παρουσιάζει τη τελευταία δεκαετία **χαμηλή παραγωγικότητα, υψηλό εργατικό κόστος** αλλά και **υψηλή προστιθέμενη αξία**.

Τα βασικά **πλεονεκτήματα** της θα μπορούσαν να συνοψιστούν ως ακολούθως:

Η καλλιέργεια **καταναλωτικής πίστης (brand loyalty) στα εγχώρια προϊόντα** καθιστά εξασφαλισμένη την τοπική αγορά στις κυπριακές παραγωγικές επιχειρήσεις (πχ στους κλάδους ποτοποιίας, ζυθοποιίας, γαλακτοκομικών-λευκό γιαούρτι, χαλούμι-, κρεάτων, φαρμακευτικών). Το **ευνοϊκό θεσμικό πλαίσιο για προσέλκυση επενδύσεων** (χαμηλός συντελεστής φορολόγησης επιχειρηματικών κερδών, ευέλικτες διαδικασίες σύστασης και έναρξης λειτουργίας εταιρίας) αυξάνει το βαθμό ελκυστικότητας της Κύπρου. Η τάση προσανατολισμού στην **ποιότητα** οδηγεί στην ικανοποιητική προστιθέμενη αξία της Κυπριακής μεταποίησης (πχ φαρμακευτικά προϊόντα, παρασιτοκτόνα, χρώματα και βερνίκια, θερμοσίφωνες κλπ). Η επιτυχημένη εφαρμογή από τις επιχειρήσεις **σειράς μεθόδων**

στήριξης της ζήτησης των παραγόμενων προϊόντων εξασφαλίζει την απορρόφηση όλης σχεδόν της παραγωγής (πχ παραγωγή με συμβόλαιο και επανασυσκευασίες- repackaging- για λογαριασμό ξένων εταιρειών που εμπορεύονται παρασιτογενή προϊόντα, κατασκευές σύμφωνα με ατομικές απαιτήσεις-tailor made- στα έπιπλα, σύστημα επιστρεφόμενων φιαλών στη ποτοποιεία/ζυθοπαραγωγή κλπ).

Θα πρέπει να τονιστεί ότι στον πίνακα επιδόσεων στην **καινοτομία** της Ε.Ε., η Κύπρος τοποθετείται **μεταξύ των «οπαδών της καινοτομίας»** με επιδόσεις που πλησιάζουν τον μέσο όρο της ΕΕ. Βέβαια η Κύπρος έχει χαμηλό επίπεδο δαπανών στον τομέα της Έρευνας και Ανάπτυξης (Ε & Α) ως ποσοστού του ΑΕΠ (0,49%), ποσοστό που απέχει πολύ από τον μέσο όρο της ΕΕ (2,0%), αλλά το επίπεδο της είναι σύμφωνο με τις δεσμεύσεις της στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 20.20». Επίσης, παρά το γεγονός ότι οι συνεισφορές των επιχειρήσεων στις επενδύσεις του τομέα Ε & Α συγκαταλέγονται στις χαμηλότερες στην ΕΕ (0,1% του ΑΕΠ έναντι του μέσου όρου της ΕΕ που είναι 1,25%) λόγω έλλειψης φορολογικών κινήτρων, το επίπεδο συμμετοχής των κυπριακών επιχειρήσεων σε ευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα είναι το δεύτερο υψηλότερο στην ΕΕ και στην 27^η θέση του παγκόσμιου δείκτη καινοτομίας (INSEAD).

Οι σημαντικότερες **αδυναμίες** της κυπριακής μεταποίησης, είναι με τη σειρά τους οι εξής:

Η **χαμηλή παραγωγικότητα** (πχ κλάδοι πλαστικών, φαρμακευτικών, ποτοποιίας, κρεάτων, χρωμάτων και θερμοσιφώνων) και το **υψηλό λειτουργικό κόστος/κόστος παραγωγής** λόγω χαμηλούς παραγωγικότητας, υψηλού εργατικού κόστους-ΑΤΑ-, ακριβών πρώτων υλών, ηλεκτρικής ενέργειας, υπο-απασχόλησης των μηχανημάτων (κλπ) αποτελούν τις κυριότερες αδυναμίες της Κυπριακής βιομηχανίας. Οι λοιποί αρνητικοί παράγοντες που την επηρεάζουν δυσμενώς είναι η **έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού**, η μεγάλη ευαισθησία των επιχειρήσεων στις **μεταβολές τιμών των πρώτων υλών**, το **μικρό μέγεθος** των εταιριών αλλά και της τοπικής αγοράς, η **γραφειοκρατία**, η **έλλειψη προϊόντικής διαφοροποίησης** και η περιορισμένη προσφορά **προϊοντικού χαρτοφυλακίου**.

Ο κλάδος των **κατασκευών** στην Κύπρο έχει συμπληρώσει, πλέον, μία πενταετία κρίσης, καθώς έχει εισέλθει σε ύφεση από το τελευταίο τετράμηνο του 2008. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας Κύπρου (ΥΣΤΑΤ), το ενδεκάμηνο 2013 εκδόθηκαν συνολικά 4.974 άδειες οικοδομής, σημειώνοντας μείωση της τάξης του 26,2% σε σχέση με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους (6.701 άδειες). Ακόμα μεγαλύτερη ήταν η μείωση τόσο της αξίας, όσο και του αριθμού των νέων οικιστικών μονάδων, ανεχόμενη σε 28,9% και 41,3%, αντιστοίχως. Τη μεγαλύτερη ύφεση (βάσει του αριθμού αδειών) σημείωσε η επαρχία Πάφου με -32,7%, ενώ ακολουθούν οι επαρχίες Λάρνακας (-25,56%), Λεμεσού (-25%), Λευκωσίας (-24,8%) και Αμμοχώστου (-19,7%). Οι βασικές αιτίες για τη μείωση της οικοδομικής δραστηριότητας θα πρέπει να αναζητηθούν στην οικονομική κρίση που έχει θίξει την κυπριακή οικονομία, στην παρατεταμένη και έντονη ύφεση (για ένατο συνεχόμενο τρίμηνο), στο γενικότερο αίσθημα ανασφάλειας στην αγορά, στην έλλειψη ρευστότητας και στην περιοριστική πιστωτική πολιτική των κυπριακών τραπεζών μετά το 'bail in' (το κούρεμα των καταθέσεων άνω των 100.000 ευρώ) στη Λαϊκή Τράπεζα και στην Τράπεζα Κύπρου, το Μάρτιο του 2013.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΑΝΑ ΕΠΑΡΧΙΑ								
	Ιαν. – Νοεμ. 2013				Ιαν. – Νοεμ. 2012			
	Αρ. Αδειών	Εμβαδόν (μ ²)	Αξία (€000)	Αρ. οικιστ. μονάδων	Αρ. Αδειών	Εμβαδόν (μ ²)	Αξία (€000)	Αρ. οικιστ. μονάδων
ΛΕΥΚΩΣΙΑ	1.697	309.306	320.169	1.044	2.257	505.707	508.750	1.773
ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ	305	77.472	74.876	488	380	101.373	114.486	451
ΛΑΡΝΑΚΑ	760	172.180	219.694	502	1.021	256.119	273.392	1.087
ΛΕΜΕΣΟΣ	1.338	263.583	292.814	1.001	1.784	360.338	388.532	1.388
ΠΑΦΟΣ	847	155.098	164.060	839	1.259	185.842	222.230	776
ΣΥΝΟΛΟ	4.947	977.639	1.071.613	3.874	6.701	1.409.429	1.507.390	5.475

Πηγή: Κυπριακή Στατιστική Υπηρεσία

Η αξία της ετήσιας παραγωγής από τα **ορυχεία και τα λατομεία** σημειώνει συνεχή πτώση κατά την τελευταία εξαετία (από 62,1 εκ. ευρώ το 2008 σε 15,9 εκ ευρώ το 2013). Η μοναδική μεταλλευτική δραστηριότητα που υπάρχει σήμερα στην χώρα είναι το μεταλλείο χαλκού της Σκουριώτισσας. Η λατομική βιομηχανία είναι έντονα δραστηριοποιημένη και σήμερα λειτουργούν 167 λατομεία που παράγουν διάφορα πετρώματα και βιομηχανικά ορυκτά.

ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΤΗΣΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΑΠΟ ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ 2001 – 2013 (ΕΚ. ΕΥΡΩ)

2013*	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002
15,9	23,5	42,1	46,6	46,7	62,1	49,6	45,0	43,4	40,7	34,3	29,4

*Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Κυπριακή Στατιστική Υπηρεσία

Τέλος τα επόμενα χρόνια αναμένεται η ανάπτυξη του **ενεργειακού τομέα** (φυσικού αερίου, πετροχημικών κλπ) σε συνάρτηση με τα αποτελέσματα των ερευνών για τα συνολικά αποθέματα φυσικού αερίου και πετρελαίου στην κυπριακή ΑΟΖ.

5.3 Αγροτική πολιτική

Το 17% της ολικής έκτασης της Κύπρου καλύπτεται από δάση. Η φυσική βλάστηση της νήσου περιλαμβάνει δάση, φυλλοβόλα δέντρα, θάμνους και άνθη, περίπου 1800 γηγενή είδη, υποείδη και ποικιλίες από τα οποία τα 140 (7%) είναι ενδημικά. Στην πανίδα της Κύπρου περιλαμβάνονται 365 είδη πουλιών, από τα οποία τα 115 αναπαράγονται στη νήσο. Δύο είδη και πέντε υποείδη είναι ενδημικά. Ένα από αυτά, το κυπριακό αγρινό, ανήκει στην οικογένεια των προβάτων και αποτελεί μοναδικό είδος παγκοσμίως.

Ο πρωτογενής τομέας βρίσκεται, ακόμη, σε μια **μεταβατική φάση** που οφείλεται στο οικονομικό περιβάλλον που δημιουργήθηκε ως αποτέλεσμα της πλήρους ένταξης της Κύπρου στην ΕΕ. Η συνεισφορά του πρωτογενούς τομέα στη διαμόρφωση του ΑΕΠ παρουσιάζει, εδώ και αρκετά χρόνια, μια **σταθερά πτωτική τάση**. Από το 16% του ΑΕΠ που καταλάμβανε το 1960, μειώθηκε διαχρονικά στο 3,4% το 2004, σε 2,3% το 2009, στο 2,0 % το 2012 και 2,3% το 2013.

Σύμφωνα με το Δίκτυο Γεωργικής Λογιστικής Πληροφόρησης (ΔΙΓΕΛΠ) της Ευρ. Επιτροπής, δηλαδή το ετήσιο ολοκληρωμένο σύστημα συλλογής λογιστικών πληροφοριών για όλες τις γεωργικές δραστηριότητες των γεωργικών εκμεταλλεύσεων των Κ.-Μ. της Ε.Ε., ξεχωριστά για το κάθε ένα από τα 27 Κ.-Μ., η κυπριακή γεωργία εμφανίζει χαρακτηριστικά έντασης εργασίας και κεφαλαίου. Επίσης, ο κυπριακός πρωτογενής τομέας παρουσιάζει υψηλότερα έσοδα και έξοδα παραγωγής ανά εκτάριο γης σε σύγκριση με τα λοιπά Κ.-Μ. Αρνητικό του στοιχείο αποτελεί το μικρό μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων που καθιστά δύσκολη την επίτευξη οικονομιών κλίμακας. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα, ενδεικτικά στατιστικά στοιχεία του ΔΙΓΕΛΠ, το μέσο οικονομικό μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων του αντιπροσωπευτικού δείγματος του αυξήθηκε την περίοδο 2004-2008 κατά 22,1% και το έτος 2008 ανήλθε σε 13,8 Ευρωπαϊκές Μονάδες Μεγέθους (ή 16,560 Ευρώ). Η δε εργασία που αφιερώνεται στη μέση εκμετάλλευση έχει μειωθεί κατά 7,3% την περίοδο 2004-2008, από 1.24 Ετήσιες Μονάδες Εργασίας (EME ή Annual Working Units) σε 1,15. Όμως στη Κύπρο το μέσο εκτάριο αποφέρει συνολικό εισόδημα 3,419 Ευρώ, έναντι 1,939 Ευρώ στην Ε.-Ε. των 27 Κ.-Μ., ενώ τα συνολικά έξοδα ανέρχονται σε 3,248 Ευρώ ανά εκτάριο, έναντι 1,682 Ευρώ στην Ε.Ε. των 27 Κ.-Μ. Σημειώνεται ότι αναλογούν υπερδιπλάσιες επιδοτήσεις ανά εκτάριο στη Κύπρο, σε σύγκριση με την ΕΕ 27 (716 Ευρώ έναντι 311 Ευρώ), ενώ απαιτούνται τριπλάσια σχεδόν εργατικά ανά εκτάριο γης σε σύγκριση με την ΕΕ 27 (0,14 EME έναντι 0,05 EME ανά εκτάριο). Η Κύπρος βρίσκεται στη πέμπτη θέση από άποψη καθαρού γεωργικού εισοδήματος και καθαρής προστιθέμενης αξίας ανά εκτάριο, μετά τη Μάλτα, την Ελλάδα, την Ιταλία και την Ολλανδία.

Συνεπώς παρατηρούνται ψηλά έξοδα παραγωγής και χαμηλή παραγωγικότητα. Η παραγωγικότητα εργασίας μετρούμενη ως καθαρή γεωργική αξία ανά EME υπολογίστηκε για την Κύπρο 9,370 Ευρώ έναντι 16,408 Ευρώ στην ΕΕ 27. Οι επιδοτήσεις των Κύπριων γεωργών συμβάλουν καθοριστικά στην επιβίωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων αφού αποτελούν τη βασική πηγή καθαρού εισοδήματος. Τυχόν μείωση ή κατάργηση τους θα απειλήσει τη βιωσιμότητα της μέσης γεωργικής εκμετάλλευσης.

Ο αριθμός των **γεωργικών εκμεταλλεύσεων** ανέρχεται στις 45.199, το 99% των οποίων είναι ατομικές. Κατά μέσο όρο υπάρχουν 5 τεμάχια και 35 δεκάρια ανά εκμετάλλευση, ενώ η μέση έκταση ανά τεμάχιο είναι 7 δεκάρια. Από τη συνολική έκταση του νησιού (925.100 εκτάρια) περίπου 589.880 εκτάρια ελέγχονται από την Κυπριακή Δημοκρατία και από αυτά η γεωργική γη αποτελεί το 26%, τα δάση το 24%, οι άλλες δασοκαλυμμένες εκτάσεις το 30%, η άγρονη και ακαλλιέργητη γη το 7% και η οικιστική γη το υπόλοιπο 13%. Η συνολική έκταση της γεωργικής γης ήταν 153.300 εκτάρια το 2003. Οι ετήσιες καλλιέργειες αντιπροσωπεύουν το 69,8%, οι μόνιμες το 26,4%, οι βοσκότοποι το 0,3% και η αγρανάπαυση το 3,5% της γεωργικής γης. Αξίζει να σημειωθεί ότι τέσσερα προϊόντα καλύπτουν το 80,3% της γεωργικής γης, πιο συγκεκριμένα τα σιτηρά με 47,4%, τα κτηνοτροφικά φυτά 15,5%, τα αμπέλια 8,2% και οι ελιές & χαρουπιές 9,2%. Σημειώνεται επίσης ότι υπάρχουν επιπλέον και 40.800 εκτάρια ακαλλιέργητης και άγρονης γης (εγκαταλελειμμένη γεωργική γη) που αποτελούν το 7% της συνολικής έκτασης.

Τα **σημαντικότερα γεωργικά προϊόντα** που παράγει η Κυπριακή γη είναι: σιτηρά, πατάτες, σταφύλια, εσπεριδοειδή, λαχανικά και ελιές.

Όσον αφορά την καλλιέργεια **βιολογικών προϊόντων** οι σχετικές εκτάσεις ανέρχονται σε 1.684,3 εκτάρια αποτελώντας περίπου το 1,2% του συνόλου της γεωργικής γης. Οι πιο σημαντικές βιολογικές καλλιέργειες είναι οι ελιές (39%), οι αροτραίες καλλιέργειες –σιτηρά, ψυχανθή- (34%) και τα αμπέλια (7%). Άλλες βιολογικές καλλιέργειες είναι οι χαρουπιές (3%), φυλλοβόλα (2,5%), αρωματικά (2%), λαχανικά (1%) κλπ..

Στις πλείστες των περιπτώσεων οι παραγόμενες ποσότητες είναι επαρκείς για την **κάλυψη της εγχώριας κατανάλωσης**, ενώ για μερικά «ελλειμματικά» προϊόντα γίνονται εισαγωγές και για κάποια άλλα πραγματοποιούνται εξαγωγές κυρίως στα κράτη μέλη της Ε.Ε.

α) Η **φυτική παραγωγή** περιλαμβάνει τα «κτηνοτροφικά φυτά» που καταλαμβάνουν τις μεγαλύτερες εκτάσεις (33,7 χιλιάδες εκτάρια περίπου), τα σιτηρά (31 χιλιάδες εκτάρια), τις ελιές (12 χιλιάδες εκτάρια), τα αμπέλια (8,8 χιλιάδες εκτάρια) και τα κατεξοχήν εξαγωγίμα προϊόντα, όπως πατάτες (4,9 χιλιάδες εκτάρια) και εσπεριδοειδή (4,9 χιλιάδες εκτάρια). Σε έκταση περίπου 2,1 χιλιάδων εκταρίων καλλιεργούνται πεπονοειδή και άλλα λαχανικά (ντομάτες, αγγούρια, φυλλώδη κλπ) ενώ σε ορεινές περιοχές φυλλοβόλα-οπωροφόρα δέντρα (πχ μηλιές, αχλαδιές, ροδακινιές, κερασιές κλπ.

Ως προς το θέμα της **διατήρησης του περιβάλλοντος και της υπαίθρου** οι τρεις πιο παραδοσιακές καλλιέργειες είναι οι ελιές, χαρουπιές και αμυγδαλιές. Οι ελιές πήραν τα τελευταία χρόνια ανάπτυξη με τη δημιουργία νέων αρδευόμενων φυτειών με αποτέλεσμα η έκταση της καλλιέργειας τους να ξεπερνά πλέον αυτή των εσπεριδοειδών. Με τη σειρά της, η παραγωγή **ελαιολάδου** έχει οδηγήσει σε σχετική αυτάρκεια και ακόμη σε εξαγωγές. Το ίδιο φαινόμενο, αλλά με πιο έντονο τρόπο, παρατηρείται στις **πατάτες** και τα **εσπεριδοειδή**. Αντίθετα εισάγονται σημαντικές ποσότητες **σιτηρών**. Η καλλιέργεια των εσπεριδοειδών συρρικνώνεται λόγω των διεθνών ανταγωνιστικών τιμών, της ανομβρίας (κλπ) και δημιουργείται έτσι η ανάγκη αναδιάρθρωσης κάποιων καλλιεργειών, όπως της πατάτας.

β) Η **κτηνοτροφική παραγωγή** αν και είναι αρκετά ανταγωνιστική, εν τούτοις κατά περιόδους αντιμετωπίζει **εξειδικευμένα προβλήματα** που σχετίζονται με κρούσματα αφθώδους πυρετού, την προσβολή μεγάλου αριθμού αιγοπροβάτων από την τρομώδη νόσο και τις μολυσμένες ζωοτροφές, με αποτέλεσμα την ανίχνευση αφλατοξινών στο αγελαδινό γάλα. Η ανεπάρκεια της εγχώριας παραγωγής **ζωοτροφών** και η, κατά συνέπεια, μεγάλη εξάρτηση από τις αγορές του εξωτερικού αποτελεί ένα πρόσθετο πρόβλημα για την κτηνοτροφία της Κύπρου, αφού επηρεάζει, δυσμενώς, την ανταγωνιστικότητά της. Τέλος η εναρμόνιση με τα ισχύοντα στην Ε.Ε., δημιουργεί νέες υποχρεώσεις στις μεγάλες κτηνοτροφικές μονάδες, κυρίως χοιροστάσια και βουστάσια, οι οποίες υποχρεούνται να χρησιμοποιούν τις βέλτιστες τεχνικές **διαχείρισης αποβλήτων**, κάτι που απαιτεί εξειδικευμένες επενδύσεις και **αυξάνει το κόστος λειτουργίας** τους.

Επίσης οι **δύο κυριότεροι παραγωγοί γάλακτος**, κατηγορούνται από τις τοπικές γαλακτοβιομηχανίες για μονοπωλιακές ή **ολιγοπωλιακές πρακτικές** με αποτέλεσμα η τιμή παραγωγού-προμηθευτή γάλακτος προς τη βιομηχανία να είναι από τις υψηλότερες στην Ε.Ε., αν όχι η υψηλότερη.

Η Κύπρος έχει **αυτάρκεια χοιρινού κρέατος, κρέατος πουλερικών και αυγών**. Παρά την ανάπτυξη, ο βαθμός αυτάρκειας στην αιγοπροβατοτροφία είναι γύρω στο 80%, ενώ μεγαλύτερη εξάρτηση από τις εισαγωγές έχει ο **τομέας του βοδινού κρέατος**. Οι μονάδες αγελαδοτροφείας είναι μεικτές, δηλαδή η παραγωγή γάλακτος και η πάχυνση μόσχων γίνονται στην ίδια μονάδα. Παρά τη σχετική αυτάρκεια στο **φρέσκο γάλα**, πραγματοποιούνται σημαντικές **εισαγωγές γαλακτοκομικών** προϊόντων.

Στη Κύπρο λειτουργούν 236 βουστάσια στα οποία γίνεται εκτροφή 55.000 βοοειδών περίπου, εκ των οποίων 24.000 γαλακτοφόρων αγελάδων. Στη χοιροτροφία λειτουργούν 95 οργανωμένα χοιροστάσια. Ο αριθμός αιγοπροβάτων ανέρχεται σε 451.000 περίπου.

Η **πτηνοτροφία** (102 πτηνοτροφικές μονάδες) αντιμετωπίζει **ανταγωνισμό** από τις μεγάλες και σύγχρονες πτηνοτροφικές μονάδες **του Ισραήλ**, που λόγω των διευκολύνσεων που παρέχει η Ε.Ε. στην χώρα αυτή, έχουν την δυνατότητα να ανταγωνισθούν τις αντίστοιχες Κυπριακές στην εσωτερική αγορά.

γ) Η **αλιεία** έχει **περιορισμένη σημασία** για την οικονομία της Κύπρου, λόγω του μικρού αλιευτικού πλούτου των Κυπριακών θαλασσών αλλά και της κατοχής, από την Τουρκία, των σημαντικότερων αλιευτικών πεδίων της Νήσου. Η συνολική ετήσια παραγωγή της θαλάσσιας αλιείας ανέρχεται στους 1.900-2.000 τόνους. Η παραγωγή ψαριών από τις **υδατοκαλλιέργειες** γίνεται από μικρό αριθμό μονάδων που αποτελείται από 7 ιχθυοτροφεία πάχυνσης τσιπούρας και λαυρακιού, δύο ιχθυοτροφεία που ασχολούνται αποκλειστικά με την πάχυνση ερυθρού τόνου και 9 μικρές μονάδες που ασχολούνται με την παραγωγή πέστροφας. Η μισή περίπου παραγωγή, εξάγεται κυρίως στις χώρες της Ευρώπης.

Ορισμένα από τα παραγόμενα **αγροτικά προϊόντα εξάγονται** προς τις χώρες της Ε.Ε., αλλά και προς τρίτες χώρες, κυρίως γειτονικές. Όπως προαναφέρθηκε, οι Κυπριακές **πατάτες** και τα **εσπεριδοειδή** είναι βασικά εξαγωγίμα προϊόντα. Το 93-95% της παραγωγής κυπριακής πατάτας εξάγεται στις χώρες της Ε.Ε. και το υπόλοιπο προς τρίτες χώρες. Το 75% τουλάχιστον των ετήσιων εξαγωγών εσπεριδοειδών κατευθύνεται προς τις αγορές της Ε.Ε. και το υπόλοιπο προς τρίτες χώρες.

Η μεταποίηση των «γκρέιπφρουτ» και η παραγωγή χυμών (κλπ) αποτελούσε για χρόνια μια από τις σημαντικότερες μορφές μεταποίησης γεωργικών προϊόντων. Η φθίνουσα όμως πορεία των εξαγωγών φρέσκων εσπεριδοειδών συνέτεινε επίσης στην αύξηση της **μεταποίησης και των εξαγωγών της (πχ χυμοί εσπεριδοειδών)**. Όσον αφορά τις εισαγωγές-εξαγωγές μεταποιημένων εσπεριδοειδών αυτές αφορούν εισαγωγές χυμού πορτοκαλιού και εξαγωγές μεταποιημένων προϊόντων (χυμών και τεμαχίων) «γκρέιπφρουτ», λεμονιού και πορτοκαλιού.

Τα οινοποιήσιμα σταφύλια μεταποιούνται από **τέσσερις οινοβιομηχανίες** και τοπικά οινοποιεία. Παράγεται επίσης οινόπνευμα και άλλα προϊόντα, εξειδικευμένα και μη.

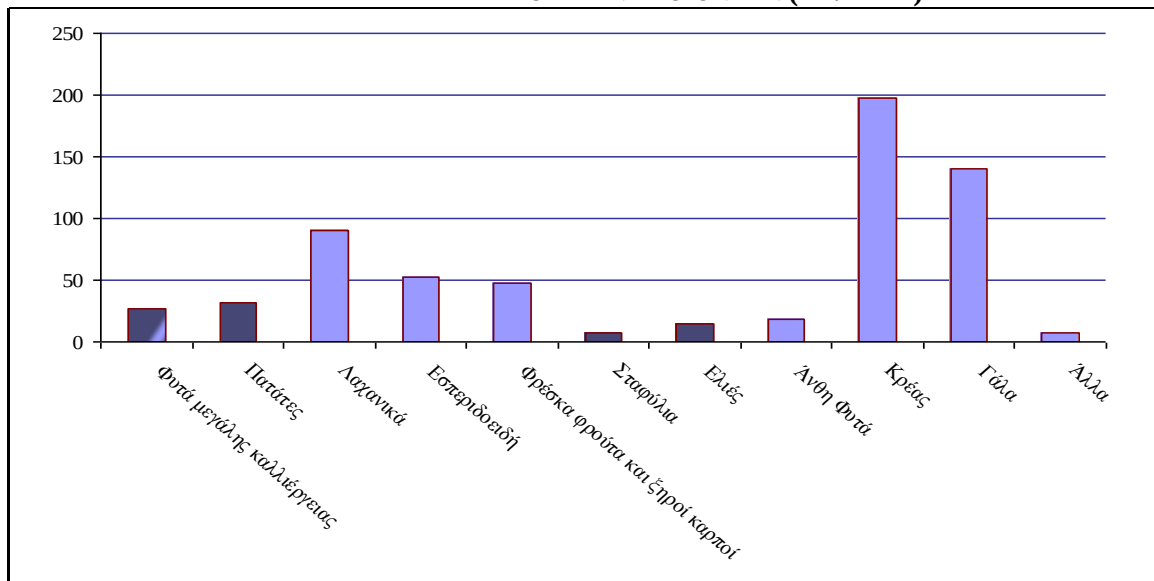
Η ζωική παραγωγή δεν επαρκεί για τις ανάγκες χώρας και για τον λόγο αυτό **εισάγονται όλων των ειδών κρέατα** από διάφορες χώρες, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας, από την οποία εισάγεται κυρίως πρόβειο κρέας. **Το μοναδικό άξιο λόγου εξαγωγίμο** γαλακτοκομικό προϊόν της ζωικής παραγωγής είναι το **χαλούμι**. Το προϊόν αυτό παράγεται από μίγμα αγελαδινού και αιγοπρόβειου γάλακτος. Η μέση ετήσια παραγωγή χαλουμιού, είναι περί τους 12.000 τόνους, εκ των οποίων εξάγεται το 55% περίπου και αποφέρει έσοδα ύψους 41 εκατομ. ευρώ. Το Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού έχει κατοχυρώσει το χαλούμι ως εμπορικό σήμα (Trade Mark) στο Ην. Βασίλειο, τις Η.Π.Α. και τον Καναδά, ενώ εκκρεμεί στις Βρυξέλλες ο φάκελος για εγγραφή του χαλουμιού ως προϊόντος Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ).

Δεν υπάρχει ντόπια παραγωγή βουτύρου ή σκόνης γάλακτος. Τέλος αξιόλογη θεωρείται και η παραγωγή παραδοσιακών μεταποιημένων προϊόντων όπως χαλουμιού από αιγοπρόβειο γάλα, γλυκών από φρούτα, «σουτζούκου», αλλαντικών κλπ..

Στο πλαίσιο της **Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) για την περίοδο 2007-2013** προβλέφθηκαν κονδύλια για την Κύπρο συνολικού ύψους **162,5 εκ. Ευρώ** από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης. Για την αξιοποίηση των πόρων αυτών, η Κύπρος συνέταξε το **Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης**, ως προς τους γενικούς στρατηγικούς στόχους και τομείς, που εξειδικεύονται μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013. Ο συνολικός προϋπολογισμός του Προγράμματος ανήλθε σε **325 εκ. ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2013**

Ευρώ, από τα οποία 162,5 εκ. Ευρώ (δηλαδή το 50%), όπως προαναφέρθηκε, αποτελούν κοινοτική χρηματοδότηση. Επιπλέον ένα ποσό 55 εκ. Ευρώ αποτελεί κρατική ενίσχυση.

ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (ΕΚ. ΕΥΡΩ)

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

Όσον αφορά το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 αποτελείται από συγχρηματοδοτημένα μέτρα και δράσεις από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης κατά την ανωτέρω περίοδο. Το Πρόγραμμα αυτό περιλαμβάνει το ποσό ύψους 955 εκατ. Ευρώ από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) στο πλαίσιο της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης και το κυρίως Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) προϋπολογισμού 132 εκατ. Ευρώ.

Τα προαναφερθέντα προγράμματα σκοπεύουν να καταστήσουν την κυπριακή γεωργία ανταγωνιστικότερη ώστε να προσπαθήσει να προσαρμοστεί στις νέες διεθνείς προκλήσεις όπως, παγκοσμιοποίηση των γεωργικών αγορών, αυξημένη μεταβλητότητα των τιμών, αλληλεξάρτηση της γεωργίας με την υπόλοιπη οικονομία, «δυσκαμψία» στην παραγωγή γεωργικών προϊόντων, αλλαγές στην κατανάλωση και εμφάνιση εναλλακτικών διατροφικών δικτύων, ισχυρή θέση των αγροτών και των επιχειρήσεων τους στην αλυσίδα τροφίμων και χαμηλή συμμετοχή στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας, περιβαλλοντικά προβλήματα και κλιματικές αλλαγές, εξελίξεις στην τεχνολογία, επικοινωνίες και καινοτομία, αλλαγές της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής κλπ..

6. Ξένες επενδύσεις

6.1 Επενδυτικό Καθεστώς

Οι ξένοι επενδυτές μπορούν να συμμετέχουν σε όλους σχεδόν τους τομείς της οικονομίας μέχρι και 100%, είτε προέρχονται από κράτη μέλη της ΕΕ, είτε από τρίτες χώρες. Για τους επενδυτές κρατών μελών της ΕΕ δεν υφίσταται κανένας περιορισμός στην απόκτηση γης, κάτι που όμως δεν ισχύει για τους επενδυτές τρίτων χωρών. Στο Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού (ΥΕΕΒΤ) λειτουργεί εδώ και μερικά χρόνια η Υπηρεσία Μονοθυριδικής Πρόσβασης για την **ταχεία σύσταση επιχειρήσεων** (www.mcit.gov.cy).

Από τον Ιανουάριο του 2008, λειτουργεί, υπό την εποπτεία και την χρηματοδότηση του ΥΕΒΤ, ο **Κυπριακός Οργανισμός Προώθησης Επενδύσεων** (www.cipa.org.cy) με συμμετοχή δέκα ατόμων από τον ιδιωτικό τομέα στο δωδεκαμελές Δ.Σ., ο οποίος έχει επιφορτισθεί με την προσέλκυση ξένου επιχειρηματικού κεφαλαίου για άμεσες επενδύσεις σε τομείς προτεραιότητας όπως, τραπεζικές και χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, λογιστικές-

νομικές υπηρεσίες, τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών, ναυτιλία, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, έρευνα και ανάπτυξη, εκπαίδευση, υπηρεσίες υγείας, τουρισμός κλπ.

Η **γεωπολιτική θέση** της Κύπρου, καθώς και το ευνοϊκότατο ακόμη **φορολογικό καθεστώς**, παρά τις φορολογικές αυξήσεις (ο εταιρικός φόρος ανήλθε από 10% σε 12,5%), αποτελούν τους κυριότερους λόγους που καθιστούν την κυπριακή αγορά πόλο έλξης των ξένων επιχειρήσεων.

Η Κύπρος διαθέτει δύο διεθνή αεροδρόμια στη Λάρνακα και την Πάφο και ένα ευρύ δίκτυο συνδέσεων με Ευρώπη, Μέση Ανατολή και Ασία που εξυπηρετείται από περισσότερους από 100 διεθνείς αερομεταφορείς. Λόγω του καλού δικτύου συνδέσεων, αποτελεί **διαμετακομιστικό κέντρο εμπορευματικών αερομεταφορών** για την ευρύτερη περιοχή. Στον τομέα των λιμενικών υποδομών, διαθέτει δύο λιμάνια για εμπορευματική και επιβατική χρήση στη Λεμεσό και στη Λάρνακα, δύο για μικρά σκάφη στην Πάφο και στο Λατσί και ένα αποκλειστικά για βιομηχανική χρήση στο Βασιλικό. Λειτουργούν, επίσης, τρεις τερματικοί σταθμοί καυσίμων σε Λάρνακα, Δεκέλεια και Βασιλικό. Το οδικό δίκτυο είναι ανεπτυγμένο, εκτεινόμενο σε 12.280 χλμ..

Επιπλέον, η Κύπρος καταβάλλει **προσπάθειες να προσελκύσει ξένους επενδυτές**, προβάλλοντας την ποιότητα ζωής, τη γεωγραφική της θέση, την ένταξή της στην ΕΕ, και τις καλές θέσεις που κατέχει στην παγκόσμια κατάταξη στους δείκτες ανταγωνιστικότητας, διαφθοράς και επιχειρηματικότητας. Κρίνεται σκόπιμο, ωστόσο, να σημειωθεί ότι, το 2013, η Κύπρος απώλεσε 11 θέσεις σε σχέση με το 2012 στην κατάταξη στον δείκτη ανταγωνιστικότητας, καταλαμβάνοντας την 58^η θέση, την οποία διατηρεί και το 2014.

ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ GCI		
Χώρα*	Κατάταξη	
	2014-2015	2013-2014
Ελβετία	1	1
Σιγκαπούρη	2	2
ΗΠΑ	3	5
Φινλανδία	4	3
Γερμανία	5	4
Ιαπωνία	6	9
Ισραήλ	27	27
Τουρκία	45	44
ΚΥΠΡΟΣ	58	47
Ρουμανία	59	58
ΕΛΛΑΔΑ	81	91
Αίγυπτος	119	118

Πηγή: World Economic Forum

*Σύνολο 144 χωρών

ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ (Ease of Doing Business)		
Χώρα*	Κατάταξη	
	2014	2013
Σιγκαπούρη	1	1
Νέα Ζηλανδία	2	4
Χονγκ Κονγκ	3	5
Δανία	4	7
Κορέα	5	5
ΗΠΑ	7	22
ΚΥΠΡΟΣ	64	62
Τουρκία	55	51
Ρουμανία	48	50
ΕΛΛΑΔΑ	61	65
Ρωσία	62	64

Πηγή: World Bank

*Σύνολο 189 χωρών

ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΝΤΙΛΗΨΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ CPI		
Χώρα*	Κατάταξη	
	2014	2013
Δανία	1	1
Νέα Ζηλανδία	2	1
Φινλανδία	3	3
Σουηδία	4	3
Νορβηγία	5	5
Σιγκαπούρη	7	5
ΚΥΠΡΟΣ	31	31
Ισραήλ	37	36
Τουρκία	64	53
ΕΛΛΑΔΑ	69	80
Αίγυπτος	94	114
Ρωσία	136	127

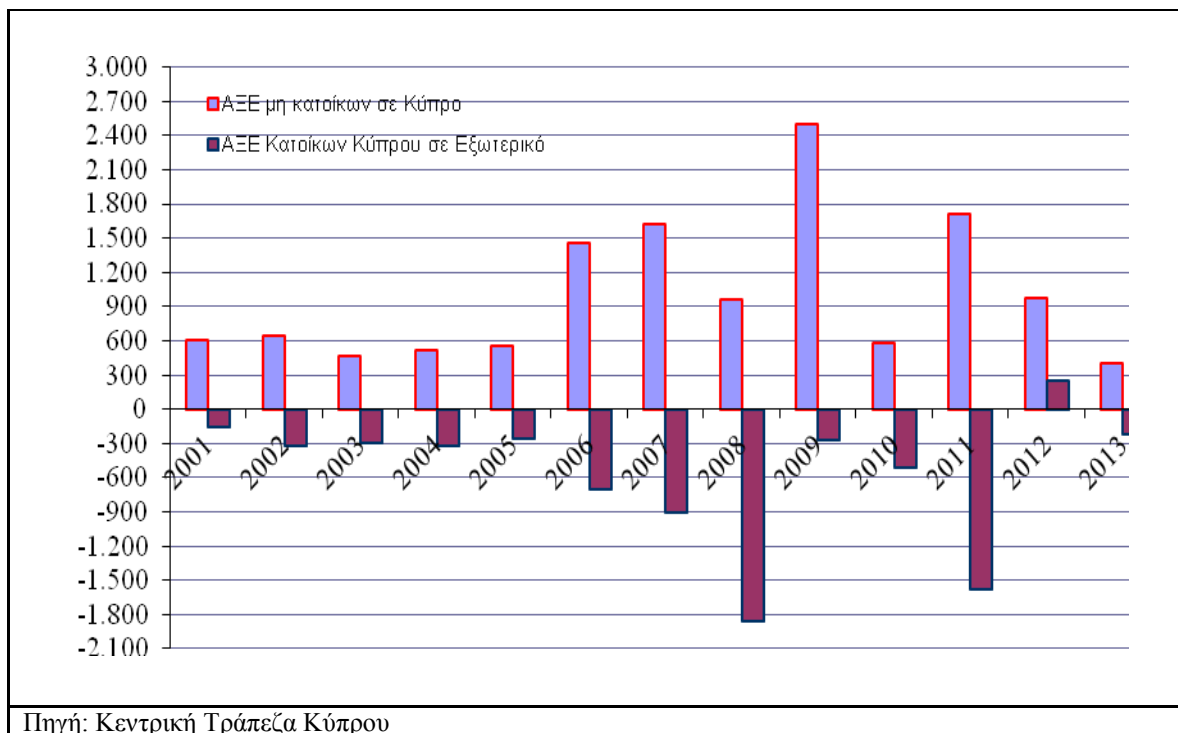
Πηγή: Transparency International * 175 χώρες

Τέλος, σύμφωνα με την έκθεση της Διεθνούς Τράπεζας «Doing Business Report 2014», η Κύπρος καταλαμβάνει για το έτος 2013 την 39^η θέση παγκοσμίως (από 38^η στην αντίστοιχη Έκθεση του 2013) μεταξύ 189 χωρών. Στο πλαίσιο των 28 Κ-Μ της Ε.Ε., η Κύπρος κατετάγη 16^η. Στο σύνολο των δέκα δεικτών, η Κύπρος βελτίωσε την κατάταξη της σε τρεις, διατήρησε την βαθμολογία της σε έναν, ενώ σε έξι κατέγραψε απώλειες. Ιδιαίτερα στους δείκτες «Εγκατάσταση και Παροχή Ηλεκτρισμού», «Εγγραφή Ακίνητης Περιουσίας» και «Εκτέλεση Συμβολαίων» δεν ήταν καθόλου ευνοϊκή, ενώ αισθητή υποχώρηση καταγράφηκε και στους δείκτες «Εκκίνηση Νέας Επιχείρησης» και «Οικοδομικές Άδειες». Η Έκθεση αυτή δεικνύει το επιχειρηματικό περιβάλλον σε χώρες υποψήφιες για Α.Ξ.Ε. και για την Κύπρο υπογραμμίζει την ανάγκη πάταξης της γραφειοκρατίας, απλοποίησης των διαδικασιών, εκσυγχρονισμού δομών και πρακτικών.

6.2 Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ)

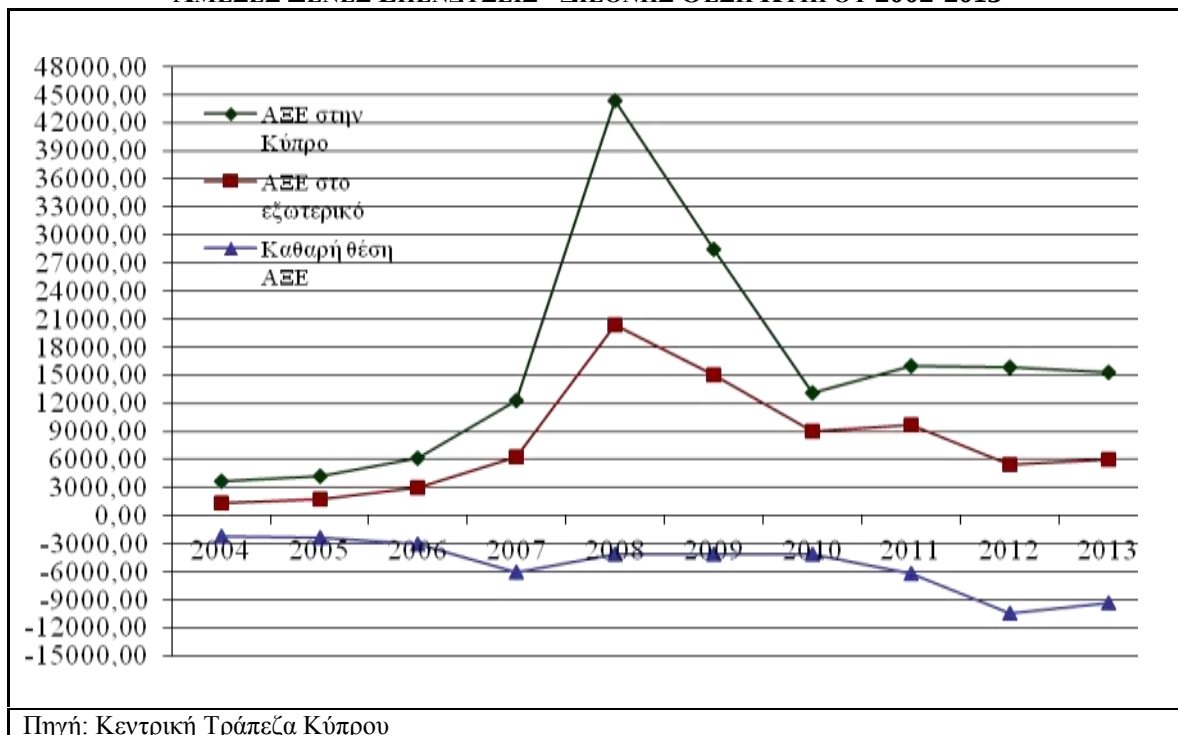
Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου, οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ) μη κατοίκων στην Κύπρο, το 2013, ανήλθαν σε 401,6 εκ. ευρώ περιοριζόμενες σημαντικά σε σχέση με το 2012 (978,6 εκ. ευρώ). Όσον αφορά στις ΑΞΕ κατοίκων Κύπρου στο εξωτερικό, ανήλθαν το 2013 σε 232,3 εκ. ευρώ, ενώ το 2012 είχαν θετικό πρόσημο (ήτοι επιστροφή επενδύσεων), ανερχόμενες σε 218,9 εκ. ευρώ.

ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ: ΕΙΣΡΟΕΣ – ΕΚΡΟΕΣ 2001 – 2013 (ΕΚ. ΕΥΡΩ)

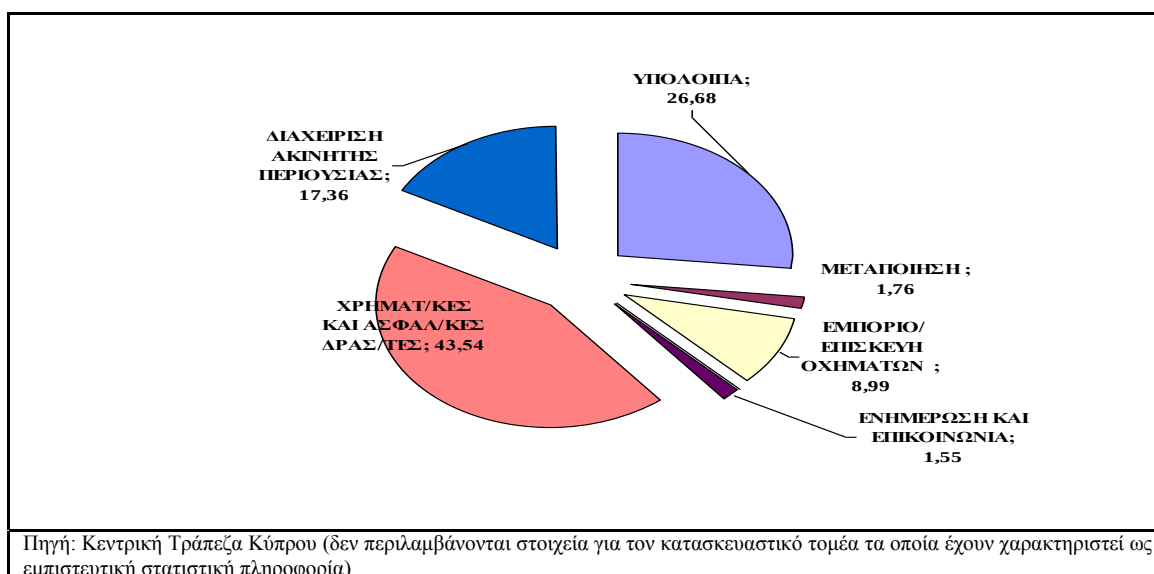
Όσον αφορά στη διεθνή επενδυτική θέση της Κύπρου, το 2013, το συνολικό ύψος των ΑΞΕ στην Κύπρο ανήλθε σε 15.359 εκ. ευρώ, σημειώνοντας μικρή μείωση σε σχέση με το 2012 (15.887 εκ. ευρώ). Δεδομένου ότι το συνολικό ύψος των ΑΞΕ στο εξωτερικό ανήλθε σε 6.019 εκ. ευρώ, η διεθνής θέση της Κύπρου σε επίπεδο ΑΞΕ διαμορφώνεται στο ποσό των -9.340 εκ. ευρώ (από -10.491 εκ. ευρώ το 2011).

ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ - ΔΙΕΘΝΗΣ ΘΕΣΗ ΚΥΠΡΟΥ 2002-2013

Σημειώνουμε ότι, σύμφωνα με στοιχεία του κυπριακού Υπουργείου Εσωτερικών, το 2010, αυξήθηκε σημαντικά ο αριθμός των **εκατομμυριούχων επενδυτών από τρίτες χώρες** που πολιτογραφήθηκαν Κύπριοι πολίτες. Αναλυτικότερα, από το 2008 (οπότε ετέθη σε ισχύ η διαδικασία απόκτησης κυπριακής υπηκοότητας με ταχείς διαδικασίες, επί τη βάσει συγκεκριμένων οικονομικών κριτηρίων) έως το 2010, έχουν πολιτογραφηθεί Κύπριοι συνολικά 57 εκατομμυριούχοι (κυρίως από Ρωσία και Ουκρανία), εκ των οποίων οι 26 έλαβαν την υπηκοότητα το 2010. Ενδεικτικό στοιχείο αποτελεί η μεταβολή του αριθμού των αιτήσεων για εγγραφές νέων εταιρειών, πολλές από τις οποίες αφορούν σε εταιρείες αλλοδαπών συμφερόντων. Συγκεκριμένα, στο διάστημα 2009 – 2011, ο αριθμός των αιτήσεων αυξήθηκε από 16.101 σε 19.538, για να μειωθεί, ωστόσο, το 2012 σε 17.999. Το 2013 ενεγράφησαν συνολικά 77 νέες αλλοδαπές εταιρείες.

ΘΕΣΕΙΣ ΑΞΕ ΚΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (2012)

Οι σημαντικότερες, πάντως, επενδύσεις κατά την τελευταία διετία αφορούν στον τομέα της ενέργειας:

Η VTT Vasiliko Ltd και η J&P Group προέβησαν σε συμφωνία στρατηγικής συνεργασίας με αντικείμενο την ανέγερση **τερματικού αποθήκευσης πετρελαιοειδών στο Βασιλικό**, επένδυση ύψους 220 εκατομμυρίων ευρώ. Η κατασκευή του τερματικού ολοκληρώθηκε το 2014. Σε πρώτη φάση, το τερματικό θα έχει τη δυνατότητα αποθήκευσης 543 χιλ. m³ καυσίμων (βενζίνη, ντίζελ, καύσιμα αεροσκαφών, μαζούτ, MTBE) και με την ολοκλήρωση της δεύτερης φάσης η χωρητικότητα θα ανέλθει στις 858 χιλ. m³. Στο πλαίσιο του έργου θα κατασκευαστεί αποβάθρα δεξαμενόπλοιων με τέσσερα σημεία πρόσδεσης. Η αποβάθρα θα εκτείνεται 1200m στη θάλασσα και θα περιλαμβάνει δύο βραχίονες φόρτωσης ανά σημείο πρόσδεσης ανά προϊόν με ικανότητα φόρτωσης / εκφόρτωσης 1250 m³/h.

Οι επενδύσεις της αμερικανικής εταιρείας NOBLE ENERGY, της ιταλοκορεατικής κοινοπραξίας 'ENI - KOGAS' και της γαλλικής Total στις **υποθαλάσσιες έρευνες για κοιτάσματα υδρογονανθράκων στα βυθοτεμάχια 12, 2/3/9 και 10/11, αντιστοίχως**, της κυπριακής Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης.

Στον τομέα των κατασκευών επισημαίνουμε το έργο '**Limni Bay resort**', ένα μεγάλο αναπτυξιακό έργο της εταιρείας 'Cyprus Limni Resorts and Golf Courses Plc', μέλους του Ομίλου Σιακόλα, στην περιοχή Λίμνης, του Διαμερίσματος Πόλης Χρυσοχούς. Η συνολική επένδυση μαζί με την αξία της γης, το ξενοδοχείο, τα γήπεδα γκολφ, τις επαύλεις και τις άλλες συναφείς αναπτύξεις θα ανέλθει περίπου στο **€1,5 δισ.** Επιπλέον, με αφορμή τα εγκαίνια του συγκεκριμένου έργου ο εμπνευστής του έργου, κ. Ν. Σιακόλας, εξήγγειλε την πρόθεσή του για ίδρυση μικρής, βιώσιμης και ευέλικτης αεροπορικής εταιρείας, που θα έχει σαν βάση της το αεροδρόμιο Πάφου, θα λειτουργεί όλο το χρόνο και θα μεταφέρει επισκέπτες ιδιαίτερα για την περιοχή Πόλης Χρυσοχούς.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα υφιστάμενα στατιστικά στοιχεία, ο κύριος όγκος των ΑΞΕ στην Κύπρο αφορά σε **παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών** (8.856 εκ. ευρώ, ήτοι 52% επί του συνόλου ΑΞΕ), ενώ στη δεύτερη θέση βρίσκονται οι **συμβουλευτικές υπηρεσίες** διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, νομικής και λογιστικής φύσης (5.492,7 εκ. ευρώ, ήτοι 33% επί του συνόλου ΑΞΕ).

7. Υποδομές - μεταφορές

Η Κύπρος διαθέτει **δύο διεθνή αεροδρόμια** στη Λάρνακα και στην Πάφο και ένα ευρύ δίκτυο συνδέσεων με Ευρώπη, Μέση Ανατολή και Ασία που εξυπηρετείται από μεγάλο αριθμό διεθνών αερομεταφορέων. Λόγω του καλού δικτύου συνδέσεων, αποτελεί **διαμετακομιστικό κέντρο εμπορευματικών αερομεταφορών** για την ευρύτερη περιοχή.

Στον τομέα των λιμενικών υποδομών, διαθέτει **δύο λιμάνια** για εμπορευματική και επιβατική χρήση στη Λεμεσό και στη Λάρνακα, δύο για μικρά σκάφη στην Πάφο και στο Λατσί και ένα αποκλειστικά για βιομηχανική χρήση στο Βασιλικό. Λειτουργούν, επίσης, **τρεις τερματικοί σταθμοί καυσίμων** σε Λάρνακα, Δεκέλεια και Βασιλικό. Το **οδικό δίκτυο** είναι ανεπτυγμένο, εκτεινόμενο σε 12.280 χλμ. Όμως η σημαντικότερη πρόκληση έχει σχέση με την υπερβολική **εξάρτηση από το αυτοκίνητο**, ενώ τα δημόσια μέσα μεταφοράς, δεν έχουν αναπτυχθεί επαρκώς. Σημειωτέον ότι ο σιδηρόδρομος είναι εντελώς ανύπαρκτος.

Στο πλαίσιο αυτό οι μεταφορές αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το ήμισυ των **συνολικών εκπομπών CO₂** από δραστηριότητες που δεν υπάγονται στο σύστημα εμπορίας εκπομπών (ETS) στην Κύπρο και είναι περίπου 75% περισσότερο έντασης ενέργειας από τον μέσο όρο της ΕΕ. και μακριά από τους κυπριακούς στόχους για το έτος 2020.

8. Κανονιστικό πλαίσιο – Φορολόγηση – Νομικά χαρακτηριστικά κυπριακών εταιρειών

Ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο φορολογείται σύμφωνα με την κυπριακή νομοθεσία μόνο εάν διαμένει στην Κύπρο για περισσότερες από 183 ημέρες το χρόνο (φυσικό πρόσωπο) ή εάν η διεύθυνση και ο έλεγχος της εταιρείας διεξάγονται στην Κυπριακή Δημοκρατία. Για κάθε φορολογικό έτος επιβάλλεται φόρος στο εισόδημα που αποκτάται ή προκύπτει από πηγές τόσο εντός, όσο και εκτός της Κύπρου (κέρδη, μισθούς, μερίσματα, τόκους, συντάξεις, ενοίκια, δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας κ.ά.).

Η απλή εγγραφή της εταιρείας στην Κύπρο δεν συνεπάγεται και τη φορολόγησή της σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, ούτε τη δυνατότητα να απολαμβάνει οποιασδήποτε ευνοϊκής διάταξης από τις συμφωνίες αποφυγής διπλής φορολογίας που έχει συνάψει η Κύπρος, εάν η διαχείρισή της δεν διεξάγεται στην Κύπρο. Σε αυτήν την περίπτωση η εταιρεία είναι υποχρεωμένη να καταβάλει φόρο, σύμφωνα με την κυπριακή νομοθεσία, για τα εισοδήματα που προκύπτουν από τις δραστηριότητές της στην Κύπρο.

Με τη νέα φορολογική νομοθεσία καθίσταται πλέον υποχρεωτική η υποβολή ετήσιας δήλωσης εισοδήματος προς το Γραφείο Φόρου Εισοδήματος και από εταιρείες, οι οποίες έχουν μεν συσταθεί στην Κύπρο, αλλά δεν είναι φορολογικοί κάτοικοι Κύπρου. Επιπλέον, υποχρέωση τήρησης βιβλίων και αρχείων και ετοιμασίας εξελεγχμένων λογαριασμών έχουν και πρόσωπα, τα οποία έχουν εισόδημα μόνον από μερίσματα και τόκους.

Βάσει της κείμενης νομοθεσίας, οι σημαντικότερες νομικές μορφές των κυπριακών εταιρειών είναι η ιδιωτική μετοχική εταιρεία περιορισμένης ευθύνης (περιορισμένο δικαίωμα μεταβίβασης μετοχών, αριθμός μετόχων έως 50) και η δημόσια μετοχική εταιρεία περιορισμένης ευθύνης (χωρίς τους περιορισμούς της ιδιωτικής μετοχικής εταιρείας και με τη δυνατότητα εισαγωγής της προς διαπραγμάτευση στο Χρηματιστήριο Αξιών Κύπρου).

Η συνηθέστερη μορφή εταιρειών στην Κύπρο είναι η ιδιωτική μετοχική εταιρεία περιορισμένης ευθύνης, που έχει όλα τα βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής ανώνυμης εταιρείας και όχι της ελληνικής ΕΠΕ. Συστήνεται με υπογραφή, από τους ιδρυτές της ή εξουσιοδοτημένους αντιπροσώπους τους, του ιδρυτικού εγγράφου (περιέχει υποχρεωτικά την επωνυμία, τους σκοπούς, την ευθύνη των μελών και το ύψος του μετοχικού κεφαλαίου) και του καταστατικού της. Τα έγγραφα αυτά κατατίθενται στο Τμήμα Εφόρου Εταιρειών του Υπουργείου Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, προκειμένου η εταιρεία να εγγραφεί στο Μητρώο Εταιρειών.

Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι το κόστος σύστασης μιας απλής κυπριακής εταιρείας περιορισμένης ευθύνης με μετοχές, ανέρχεται σε 1.000-1.200 ευρώ και τα βασικά έξοδα νομικής αντιπροσώπευσης (υπηρεσία διευθυντών, εγγεγραμμένου γραφείου, γραμματέα) σε 1.000 ευρώ, ετησίως. Ειδικότερα, το κόστος της εγγραφής της εταιρείας περιορισμένης ευθύνης με μετοχικό κεφάλαιο στο Τμήμα Εφόρου Εταιρειών και Επίσημου Παραλήπτη του κυπριακού Υπουργείου Ενέργειας Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού ανέρχεται στα 105,00 ευρώ συν ποσοστό 0,6% επί του ονομαστικού κεφαλαίου της εταιρείας (βλ. ιστοσελίδα του Τμήματος Εφόρου Εταιρειών του Κυπριακού Υπουργείου Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, www.mcit.gov.cy).

Ο ελάχιστος αριθμός των ιδρυτών/μετόχων είναι ένας, ενώ ο κάθε μέτοχος θα πρέπει να γνωστοποιεί τα πλήρη στοιχεία του (πλήρες όνομα, διεύθυνση, εθνικότητα, επάγγελμα, αριθμός μετόχων). Ο διορισμός γραμματέα - επιφορτισμένου με την ετοιμασία και καταχώρηση της ετήσιας έκθεσης στον Έφορο Εταιρειών, την τήρηση των πρακτικών των συνελεύσεων και συνεδριάσεων, την ετοιμασία των ψηφισμάτων και την καταχώρηση των αλλαγών στον Έφορο Εταιρειών - είναι δεσμευτική από τον κείμενη νομοθεσία. Όσον αφορά στο ύψος του μετοχικού κεφαλαίου δεν υφίσταται σχετική πρόβλεψη. Είθισται το ελάχιστο αρχικό μετοχικό κεφάλαιο να καθορίζεται σε 100 ευρώ, διαιρεμένο σε ισάριθμες μετοχές. Η διαδικασία σύστασης εταιρείας διαρκεί μόνο λίγες ημέρες.

Πέρα από τον χαμηλό συντελεστή του εταιρικού φόρου, ο οποίος από 10% αυξήθηκε σε 12,5% από τον Ιανουάριο 2013, η σύσταση ιθύνουσας εταιρείας στην Κύπρο με σκοπό τον καλύτερο φορολογικό προγραμματισμό της επιχείρησης, παρουσιάζει, μεταξύ άλλων, τα εξής πλεονεκτήματα:

- Η παρακράτηση φόρου στα εξερχόμενα από την κυπριακή εταιρεία μερίσματα, προς μέτοχο που δεν είναι κάτοικος Κύπρου, είναι μηδενική.
- Δεν υφίσταται φόρος κεφαλαιουχικών κερδών εκτός από κέρδη που προκύπτουν από τη διάθεση ακίνητης περιουσίας που βρίσκεται στη Κύπρο ή κερδών από διάθεση μετοχών, που αντιπροσωπεύουν ακίνητη περιουσία στην Κύπρο.
- Υπάρχει η δυνατότητα πραγματοποίησης πληρωμών, διανομής μερισμάτων και κερδών, τόκων και δικαιωμάτων στο εξωτερικό χωρίς καμία φορολογική επιβάρυνση.

Γ1. Συμβάσεις για την αποφυγή διπλής φορολογίας

Η Κύπρος έχει συνάψει συμφωνίες αποφυγής διπλής φορολογίας με 49 κράτη: Αίγυπτος, Άγιος Μαρίνος, Αρμενία, Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ελλάδα, Εσθονία, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ, Ινδία, Ιρλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Καναδάς, Κατάρ, Κίνα, Κιργιστάν, Κουβέιτ, Λευκορωσία, Λίβανος, Μάλτα, Μαυρίκιος, Μαυροβούνιο, Μολδαβία, Ν. Αφρική, Νορβηγία, Ουγγαρία, Ουζμπεκιστάν, Ουκρανία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Ρωσία, Σερβία, Σεϋχέλλες, Σλοβακία, Σλοβενία, Σουηδία, Σιγκαπούρη, Συρία, Τατζικιστάν, Ταϊλάνδη, Τσεχία και Φινλανδία.

Σύμφωνα με τις ανωτέρω συμφωνίες, ο φόρος που επιβάλλεται στη μία χώρα δίδεται ως πίστωση στο φόρο που επιβάλλεται στη χώρα, στην οποία διαμένει ο φορολογούμενος, με αποτέλεσμα ο φορολογούμενος να μην επιβαρύνεται με υψηλότερο φορολογικό συντελεστή από τον συντελεστή της χώρας με τον πιο υψηλό συντελεστή φόρου.

Σε συνέχεια της εναρμόνισης της κυπριακής με την ευρωπαϊκή νομοθεσία περί αμοιβαίας συνεργασίας μεταξύ φορολογικών Αρχών είναι δυνατή η ανταλλαγή πληροφοριών που αφορούν σε φυσικά και νομικά πρόσωπα με άλλα κράτη μέλη.

Όμως στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι όσον αφορά την υφιστάμενη Σύμβαση Αποφυγής Διπλής Φορολογίας (‘‘ΣΑΔΦ’’) μεταξύ Ελλάδας και Κύπρου η οποία υπογράφηκε το 1968 με ισχύ από το 1969, χρήζει εκσυγχρονισμού ώστε ν’ ανταποκρίνεται στις ανωτέρω νέες συνθήκες (πχ μοντέλο ΣΑΔΦ του ΟΟΣΑ κλπ).

Γ2. Συντελεστές φορολόγησης εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων

Για τις εταιρείες, όπως ήδη σημειώθηκε, ο φορολογικός συντελεστής είναι 12,5% επί των κερδών, ενώ για τα φυσικά πρόσωπα ο συντελεστής φορολόγησης κυμαίνεται ως εξής:

- Για φορολογητέο εισόδημα 0-19.500 ευρώ: 0%
- Για φορολογητέο εισόδημα 19.500-28.000 ευρώ: 20%, ήτοι φόρος 1.700 ευρώ
- Για φορολογητέο εισόδημα 28.001-36.300 ευρώ: 25%, ήτοι φόρος 2.075 ευρώ επιπλέον και αθροιστικά 3.775 (1.700+2.075) ευρώ
- Για φορολογητέο εισόδημα 36.301-60.000 ευρώ: 30%, ήτοι φόρος 7.110 ευρώ επιπλέον και αθροιστικά 10.885 ευρώ
- Για φορολογητέο εισόδημα άνω των 60.000 ευρώ: 35%
- Σημειώνουμε ότι τόσο για τα φυσικά όσο και για τα νομικά πρόσωπα, τα εισοδήματα από μερίσματα καθώς και τα κέρδη από διάθεση τίτλων απαλλάσσονται από την φορολόγηση.

Όλες οι εταιρείες συμπεριλαμβανομένων των αδρανών και αυτών που δεν κατέχουν περιουσιακά στοιχεία ή έχουν περιουσιακά στοιχεία στις κατεχόμενες περιοχές, υπόκεινται στο σταθερό ετήσιο τέλος ύψους €350, πληρωτέο στον Έφορο Εταιρειών. Η τελευταία μέρα καταβολής τους τέλους για το 2013 είναι η 30η Ιουνίου 2013.

Σημειώνεται επίσης ότι για όσους οφείλουν να τηρούν λογιστικά βιβλία, η ζημιά οποιουδήποτε φορολογικού έτους μεταφέρεται και συμψηφίζεται με το εισόδημα οποιουδήποτε φορολογικού έτους για πέντε έτη από το τέλος του φορολογικού έτους, εντός του οποίου προέκυψε η ζημιά. Η εν λόγω μεταφορά δεν είχε χρονικό περιορισμό μέχρι πρότινος.

Γ3. Ειδικοί φορολογικοί συντελεστές και έκτακτη αμυντική εισφορά

- Για δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, άλλα δικαιώματα εκμεταλλεύσεως, αποζημιώσεως ή άλλου εισοδήματος που αποκτάται από πηγές εντός της Κύπρου από πρόσωπο μη κάτοικο Κύπρου, η παρακράτηση φόρου ανέρχεται σε 10%.

- Οι ναυτιλιακές εταιρείες, βάσει της νέας ναυτιλιακής νομοθεσίας από 1.1.2010, φορολογούνται αποκλειστικά με βάση τη χωρητικότητα (tonnage) των πλοίων ως εξής: οι πρώτοι 1.000 τόνοι με 0,365 ευρώ/τόνο, οι επόμενοι 9.000 με 0,3103 ευρώ/τόνο, οι επόμενοι 15.000 με 0,2008 ευρώ/τόνο, οι επόμενοι 15.000 με 0,1278 ευρώ/τόνο και κάθε τόνος επιπλέον των 40.000 με 0,073 ευρώ/τόνο.

- Για το ακαθάριστο ποσό οποιουδήποτε μισθώματος για την προβολή κινηματογραφικών ταινιών στην Κύπρο, που αποκτάται από πρόσωπο μη κάτοικο Κύπρου, η παρακράτηση φόρου ανέρχεται σε 5%

- Το ακαθάριστο ποσό που αποκτάται από μη κάτοικο Κύπρου από την άσκηση στην Κύπρο οποιουδήποτε επαγγέλματος ή επιτηδεύματος ή από υπηρεσίες ψυχαγωγίας στο κοινό περιλαμβανομένων και ποδοσφαιρικών ομάδων και άλλων αθλητικών αποστολών, υπόκειται σε παρακράτηση φόρου 10%.

- Η έκτακτη αμυντική εισφορά αφορά σε φορολογικούς κατοίκους Κύπρου. Επιβάλλεται στους τόκους των καταθέσεων σε ποσοστό 30% και στα μερίσματα σε ποσοστό 17%.

- Εάν τα μερίσματα εισπράττονται από εταιρεία τότε αυτά απαλλάσσονται από την καταβολή της έκτακτης αμυντικής εισφοράς. Η απαλλαγή δεν εφαρμόζεται εάν η εταιρεία που καταβάλλει το μέρισμα, επιδίδεται, σε ποσοστό πάνω από 50%, σε δραστηριότητες οι οποίες απολήγουν σε εισόδημα από επένδυση και εάν η επιβάρυνση του αλλοδαπού φόρου πάνω στο εισόδημα της εταιρείας που καταβάλλει το μέρισμα, είναι σημαντικά χαμηλότερη από την φορολογική επιβάρυνση της εταιρείας που λαμβάνει το μέρισμα στην Κύπρο.

- Από την 1 Μαρτίου 2013, τα τέλη χαρτοσήμων για συμβάσεις τροποποιούνται ως εξής: Για αξία σύμβασης €1 - €5.000 το τέλος χαρτοσήμου είναι μηδέν, για αξία €5.001 - €170.000 το τέλος χαρτοσήμου είναι 1,5‰ και τέλος για αξία πάνω από €170.000 το τέλος χαρτοσήμου είναι 2‰ με μέγιστο συνολικό τέλος χαρτοσήμου τις €20.000.

Γ4. Έκτακτη Εισφορά Ιδιωτικού και ευρύτερου Δημόσιου Τομέα

- Η Έκτακτη Εισφορά που επιβάλλεται σε ακαθάριστες απολαβές και συντάξεις μισθωτών υπαλλήλων, κέρδη των αυτοτελώς εργαζομένων και συντάξεις τόσο του ιδιωτικού όσο και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, εισήχθη το 2012 και ισχύει μέχρι και το 2016.

- Το χαμηλό ποσοστό 2,5% της Έκτακτης Εισφοράς αρχίζει από μηνιαίες απολαβές, κέρδη και συντάξεις ύψους €1.500, το ενδιάμεσο (3,0%) έχει αφετηρία τις €2.500, ενώ πάνω από αυτό το ποσό το ποσοστό ανέρχεται σε 3,5%.

Γ5. Συντελεστές εισφορών κοινωνικής ασφάλισης

- Ο συντελεστής εισφορών κοινωνικής ασφάλισης για τους ελεύθερους επαγγελματίες ανέρχεται σε 14,6%

- Για τους υπαλλήλους ο ανωτέρω συντελεστής ανέρχεται σε 7,8%

- Για τους εργοδότες ανέρχεται σε 7,8%

- Η συνεισφορά των εργοδοτών στο Ταμείο Πλεονάζοντος Προσωπικού ανέρχεται στο 1,2%

- Η συνεισφορά των εργοδοτών στο Ταμείο Βιομηχανικής Κατάρτισης ανέρχεται στο 0,5%

- Η συνεισφορά των εργοδοτών στο Ταμείο Κοινωνικής Συνοχής ανέρχεται στο 2%.

Το ποσοστό εισφοράς εργοδοτών και μισθωτών θα αυξάνεται κατά 0,5% ανά πενταετία.

Γ6. Φόρος ακίνητης ιδιοκτησίας

Η επιβολή του ανωτέρω φόρου πραγματοποιείται την 1^η Ιανουαρίου κάθε έτους και υπολογίζεται στην αγοραία αξία της ακίνητης ιδιοκτησίας την 1.1.1980. Καταβάλλεται στις 30/9 κάθε έτους.

Οι συντελεστές φορολόγησης, ανάλογα με την αξία της ακίνητης ιδιοκτησίας, είναι διαμορφωμένοι ως εξής :

- Για αξία από 1-12.500 ευρώ, ο συντελεστής είναι 0 τοις χιλίοις.
- Για αξία από 12.500-40.000, ο συντελεστής είναι 6 τοις χιλίοις.
- Για αξία από 40.001-120.000 ευρώ, ο συντελεστής είναι 8 τοις χιλίοις.
- Για αξία από 120.001-170.000 ευρώ, ο συντελεστής είναι 9 τοις χιλίοις.
- Για αξία από 170.001-300.000 ευρώ, ο συντελεστής είναι 11 τοις χιλίοις.
- Για αξία από 300.001-500.000 ευρώ, ο συντελεστής είναι 13 τοις χιλίοις.
- Για αξία από 500.001-800.000 ευρώ, ο συντελεστής είναι 15 τοις χιλίοις.

- Για αξία από 800.001-3.000.000 ευρώ, ο συντελεστής είναι 17 τοις χιλίοις.
- Για αξία άνω των 3.000.000 ευρώ, ο συντελεστής είναι 19 τοις χιλίοις.

Γ7. Φόρος Προστιθέμενης Αξίας

Ο φόρος προστιθέμενης αξίας ανέρχεται στο 19% από τις 13.01.2014. Επιβάλλεται στις εισαγωγές και στις παραδόσεις αγαθών και παροχές υπηρεσιών που πραγματοποιούνται στην Κύπρο, με τις ακόλουθες εξαιρέσεις ανά κατηγορία :

- **Συντελεστής 0%:** Εξαγωγές, παραδόσεις τροφίμων, προμήθειες από το εξωτερικό για διαμεσολάβηση σε εισαγωγές/εξαγωγές στην/από την Κύπρο, διεθνείς αεροπορικές και θαλάσσιες μεταφορές προσώπων και αγαθών, υπηρεσίες διαχείρισης πλοίων, παραδόσεις αγαθών που προορίζονται να τοποθετηθούν σε αποθήκες της Αρχής Λιμένων/Τελωνείων και τελούν υπό καθεστώς προσωρινής εισαγωγής ή διαμετακόμισης κ.ά.
- **Συντελεστής 5%:** Παραδόσεις ζωοτροφών, λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, σπόρων, ζώων, παραδόσεις νερού μη εμφιαλωμένου, βιομηχανοποιημένων ποτών και φρουτοποτών, εμφιαλωμένο νερό -εξαιρουμένων των αναψυκτικών και οινοπνευματωδών ποτών-, βιβλία, εφημερίδες και περιοδικά, διάφορα αγαθά για εξυπηρέτηση αναπήρων, παγωτά και παγωτοσκευάσματα, αλατισμένα προϊόντα δημητριακών ή πατάτας, ξηροί καρποί αλατισμένοι, παραδόσεις φαρμάκων και εμβολίων.
- **Συντελεστής 9%:** Υπηρεσίες εστιατορίου, διανομή σε ξενοδοχεία, τουριστικά καταλύματα και παρόμοιους χώρους, μεταφορά επιβατών στο εσωτερικό της Κυπριακής Δημοκρατίας, θαλάσσια εγχώρια μεταφορά επιβατών.

9. Επιχειρηματικό περιβάλλον - ενδεικτικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν εταιρείες στην κυπριακή αγορά*

Η Κύπρος, σχετικά νέο κράτος-μέλος της Ε.Ε., παρουσιάζει τις γνωστές «παιδικές ασθένειες» ή **δυσκολίες προσαρμογής νεοεισερχομένων κρατών στο κοινοτικό κεκτημένο** (πχ θέματα δικαίου του ανταγωνισμού κλπ). Εκτός αυτής της ιδιαιτερότητας, ελληνικές και άλλες ξένες εταιρίες αντιμετωπίζουν συνήθως τα κατωτέρω προβλήματα όταν δραστηριοποιούνται στη κυπριακή αγορά:

-Την έντονη **γραφειοκρατία** όταν πρόκειται να υποβληθεί αίτηση **άδειας οικοδομής και λειτουργίας**. Κάθε φορά που μια εταιρεία υποβάλλει τέτοιου είδους αίτηση, ακόμη και αν ο φάκελος είναι πανομοιότυπος με προηγούμενο αίτημα της ίδιας εταιρείας, η καθυστέρηση παραμένει αδικαιολογήτως η ίδια. Αυτό το φαινόμενο, έχει αντίκτυπο στους προγραμματισμούς της όποιας εταιρείας αφού δεν μπορούν να προετοιμαστούν σωστά οι προϋπολογισμοί και οι ταμειακές ροές.

-Μεγάλος όμιλος ελληνικών συμφερόντων έχει πέντε χρόνια παρουσίας στην Κύπρο με διάφορες επιχειρήσεις και εργοδοτεί συνολικά 500 άτομα (με κύκλο εργασιών που κυμαίνεται στα €60εκ-€80εκ), έχει. Ζητήματα που απασχολούν τη διοίκηση του Ομίλου είναι τα ακόλουθα:

(α) Η πολύ **ψηλή τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος** σε σχέση με το εξωτερικό είναι αποτρεπτική για μια επιχείρηση.

(β) Το πολύ αυξημένο **κυκλοφοριακό πρόβλημα** στην τάχιστα αναπτυσσόμενη περιοχή Λατσία (προάστιο της Λευκωσίας), όπου βρίσκονται οι εγκαταστάσεις της εταιρείας και η περιορισμένη ύπαρξη συγκοινωνιακών μέσων στην εν λόγω περιοχή.

-Η Κύπρος έχει μια «αρνητική πρωτοπορία» όσον αφορά την **αδειοδότηση αυτοκινήτων ενοικίασης ('leasing')**, δηλαδή τη μη πλήρη απελευθέρωση της αγοράς. Όποια εταιρεία θέλει να αναπτυχτεί προσκρούει στην υπάρχουσα νομοθεσία. Συνεπώς εκκρεμεί το θέμα της ψήφισης της νομοθεσίας για χρηματοδοτική μίσθωση (leasing).

-Οι γαλακτοβιομηχανίες (πχ «Λανίτης 3 Ε», 'Χαραλαμπίδης - Κρίστης' κ.ά.) αντιμετωπίζουν το πρόβλημα των **πολύ υψηλών τιμών γάλακτος-παραγωγού**, του

* Σημειώνεται ότι αναλυτικές πληροφορίες σχετικά με το επιχειρηματικό περιβάλλον και τα συναλλακτικά ήθη στην Κύπρο μπορούν να αντληθούν από τον επιχειρηματικό οδηγό του Γραφείου μας στην ιστοσελίδα: www.agora.mfa.gr (επιλογή χώρας: Κύπρος). Επιπλέον, στην ιστοσελίδα του Γραφείου μας έχουν αναρτηθεί αναλυτικές πληροφορίες για τις σημαντικότερες διεθνείς εκθέσεις στην Κύπρο.

«υψηλότερου στην Ευρώπη». Στην Κύπρο η τοπική αγορά γάλατος αποτελεί σχεδόν μονοπώλιο. Κατά συνέπεια τίθεται θέμα ελευθέρου ανταγωνισμού, η μη τήρηση του οποίου δεν φαίνεται να είναι συμβατή με το Κοινοτικό δίκαιο.

-Οι ελληνικών συμφερόντων τράπεζες, όπως οι “Alpha Bank”, “Eurobank”, “Πειραιώς”, “ΕΤΕ”, κ.ά. αντιμετωπίζουν το θέμα της **εκποίησης περιουσιών κακοπληρωτών προς τους οπαίους χορηγήθηκαν δάνεια**. Η νομοθεσία περί «πολεοδομικής αμνηστίας» έχει αδυναμίες. Υπενθυμίζεται ότι **στην Κύπρο χρειάζονται 20 χρόνια για να εκποιηθεί περιουσία** από κακοπληρωτές δανείων. Κατά γενικό κανόνα παρατηρούνται καθυστερήσεις στις εκδόσεις τίτλων ιδιοκτησίας για ακίνητη περιουσία.

-Τα Ελληνικά Πετρέλαια (ΕΛΠΕ) ήρθαν στην Κύπρο το 2002 με ύψος επένδυσης 100εκ. ευρώ. Θα μπορούσε όμως να υποστηριχθεί ότι η εταιρεία έχει 60 χρόνια παρουσίας στην Κύπρο (πριν ως Shell και BP). Τα ΕΛΠΕ δεν προβάλλουν ένσταση να μεταφέρουν τους αποθηκευτικούς τους χώρους από τη Λάρνακα στο υπό δημιουργία ενεργειακό κέντρο του **Βασιλικού**, σύμφωνα με κυβερνητικό σχέδιο. Όμως δεν επιθυμούν να μεταφερθούν σε χώρο που θα ανήκει σε τρίτους (δηλ. στο κράτος), αλλά **να έχουν επιλογή να εγκατασταθούν σε ιδιόκτητο χώρο**.

-Σύμφωνα με αερομεταφορείς όπως η “Aegean Airlines”, η οποία μετέφερε 3 εκ. επιβάτες από και προς την Κύπρο τα τελευταία τρία χρόνια. Σύμφωνα με την ανωτέρω εταιρία, η Κύπρος θα πρέπει να απελευθερώσει τις **αδειοδοτήσεις για πτητικούς προορισμούς**, ιδιαίτερα από και προς την Μέση Ανατολή ή τη Ρωσία. Τέλος, αρχικά η προσπάθεια συγχώνευσης μεταξύ «Ολυμπιακών Αερογραμμών» και “Aegean Airlines” προσέκρουσε μόνο στην ένσταση της Κύπρου, μοναδικού Κ-Μ μεταξύ των 27 Κ-Μ, στο πλαίσιο της αρμόδιας υπηρεσίας ανταγωνισμού της Ε.Ε.

-Η **Επιτροπή Προστασίας Ανταγωνισμού** έχει κατά καιρούς δεχθεί διάφορες πιέσεις με αποτέλεσμα, σύμφωνα με πρόσφατες δηλώσεις παραιτηθέντων Προέδρων της, να μην μπορεί να ασκήσει επαρκώς τα εποπτικά της καθήκοντα. Εξ’ άλλου σύμφωνα με τον Σύνδεσμο Διεθνών Εταιρειών Κύπρου (www.ciba-cy.org), η γραφειοκρατία και ειδικότερα ο τρόπος μεταχείρισης των εταιρειών στην έκδοση αδειών εργασίας για το προσωπικό τους ή τα υψηλά τέλη που χρεώνουν οι τράπεζες, συνιστούν **προβλήματα για τους ξένους επενδυτές**.

-Ένα άλλο ζήτημα που έχει κατ’ επανάληψη τεθεί στις αρμόδιες κυπριακές Αρχές από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΕ), είναι η διευθέτηση της εκκρεμότητας για την θέσπιση αποτελεσματικού **συστήματος εποπτείας των ορκωτών λογιστών** και των ελεγκτικών εταιρειών. Βάσει οδηγίας πρέπει να συσταθεί αρμόδιος δημόσιος φορέας με σκοπό την έγκριση και εγγραφή των ορκωτών λογιστών σε μητρώα και την υιοθέτηση προτύπων επαγγελματικής δεοντολογίας. Η Οδηγία έπρεπε να είχε ενσωματωθεί πλήρως στο κυπριακό δίκαιο από τον Ιούλιο του 2008. Με την καθιέρωση αυτού του συστήματος θα εξασφαλίζεται η ακρίβεια και η αξιοπιστία των ελέγχων που διενεργούνται από τις ελεγκτικές εταιρείες.

-Επιγραμματικά επίσης αναφέρουμε ότι η ΕΕ έχει ζητήσει από την Κύπρο να ολοκληρώσει το συντομότερο δυνατό την **διαδικασία απόκτησης εξοχικής κατοικίας** χωρίς περιορισμούς από πολίτες της ΕΕ.

-Επίσης έχει ζητηθεί να διενεργούνται συχνότεροι **έλεγχοι σε αλλοδαπά σκάφη** που καταπλέουν στα κυπριακά λιμάνια.

-Παράλληλα η καταπολέμηση της **χρήσης παράνομου (πειρατικού) λογισμικού** σε συστήματα πληροφορικής, η αξία της οποίας έχει ξεπεράσει τα 17 εκατ. δολάρια, θα πρέπει να αντιμετωπισθεί δραστικότερα.

-Σημειώνεται ότι για εταιρείες, οι οποίες ενδιαφέρονται να δραστηριοποιηθούν στην κυπριακή αγορά κρίνεται **απαραίτητη η επιχειρηματική συνεργασία τους με κάποια κυπριακή εταιρεία, κυπριακό εταίρο**, αντιπρόσωπο, πωλητή κλπ.. Ο μικρός πληθυσμός του νησιού όπου οι συγγενικές σχέσεις παίζουν τεράστιο ρόλο σε όλες τις πτυχές της τοπικής κοινωνίας (π.χ. γνωστός στην καθομιλουμένη ως ο θεσμός του ‘κουμπάρου’), επιβάλλει στις περισσότερες περιπτώσεις επιχειρηματικής, επενδυτικής κλπ δραστηριοποίησης, ακόμα και Ελλαδιτών, την ύπαρξη Ε/Κ συνεταίρου για να έχει ελπίδες αποδοχής από την τοπική αγορά.

-Θα πρέπει επίσης να υπογραμμιστεί ότι η **δικαστική επίλυση ενδεχόμενων εμπορικών διαφορών** μεταξύ των συμβαλλομένων μπορεί, βάσει άσκησης ειδικών νομικών βοηθημάτων που προβλέπονται στη κυπριακή νομοθεσία, να είναι συντομότερη από την

συνήθη χρονοβόρα διαδικασία. Επίσης η συμφωνία προσφυγής σε **διαιτησία** επιτρέπει την δραστηκή μείωση του χρόνου διευθέτησης των διαφορών σε δύο μόλις εβδομάδες. Στο σημείο αυτό σημειώνουμε ότι την Άνοιξη του 2010 εγκαινιάστηκε το Κυπριακό Κέντρο Διεθνών Διαιτησιών στη Λευκωσία (τηλ. 00357 22 872330, φαξ 22 675533, e-mail: info@dmlaw.com.cy), ένας μη κερδοσκοπικός Οργανισμός που φιλοδοξεί να προσφέρει έγκυρη εναλλακτική απονομή δικαιοσύνης με χαμηλότερο κόστος και σε σύντομο χρονικό διάστημα.

-Κρίνεται σκόπιμο, τέλος, να σημειωθεί ότι τα **μέτρα εξυγίανσης του κυπριακού τραπεζικού τομέα είχαν αρνητικές συνέπειες και για τις επιχειρήσεις ελληνικών συμφερόντων** που δραστηριοποιούνται στην κυπριακή αγορά. Ενδεικτικά, αναφέρουμε ότι για την 'Jumbo' οι απώλειες υπολογίζονται σε €23 εκ., για την 'Lanitis - Coca Cola Hellenic Group' σε €1,6 εκ., ενώ η 'Aegean Airlines' με ανακοίνωσή της ενημέρωσε ότι διατηρεί στην Τράπεζα Κύπρου καταθέσεις ύψους €358.565 (ήτοι €258.565 άνω του ορίου εγγυημένων καταθέσεων). Πέραν των ανωτέρω, τα μέτρα εξυγίανσης είχαν συνέπειες για τις καταθέσεις και άλλων εταιρειών ελληνικών συμφερόντων (π.χ. IKEA, EKO-Hellenic Petroleum), ενώ το ποσό των καταθέσεων ελληνικών επιχειρήσεων που παρέμενε δεσμευμένο, λόγω των περιοριστικών μέτρων στις συναλλαγές, υπολογιζόταν, τον Απρίλιο του 2013 ότι ξεπερνούσε τα 650 εκ. ευρώ.

10. Οικονομική κρίση, Εθνικό θέμα και προβλέψεις για εξέλιξη οικονομικών μεγεθών

10.1 Πρόγραμμα Σταθερότητας 2012-2015

Η Κύπρος υπέβαλε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Απρίλιο του 2012 το **Πρόγραμμα Σταθερότητας 2012-2015**. Το πρόγραμμα ενσωματώνει μέτρα που ελήφθησαν σε συνέχεια της Σύστασης του Συμβουλίου ΕΕ προς την Κύπρο **για τη διόρθωση του υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος** (Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος) και των συστάσεων του Συμβουλίου για το τελευταίο Πρόγραμμα Σταθερότητας (2010-2014).

Βάσει του προγράμματος σταθερότητας, η **οικονομική πολιτική της κυβέρνησης** ερείδεται σε τέσσερις άξονες: (α) μακροοικονομική σταθερότητα, (β) οικονομική ανάπτυξη και αντιμετώπιση της ανεργίας, (γ) ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και (δ) βελτίωση της εξυπηρέτησης των πολιτών.

ΕΞΕΛΙΞΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ (2012-2015)

	2012	2013	2014	2015
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΑΕΠ (%)				
Προγενέστερη Πρόβλεψη	2,5	2,7	3,0	-
Παρούσα Πρόβλεψη	-0,5	0,5	1,0	1,5
Διαφορά	-3,0	-2,2	-2,0	-
ΚΑΘΑΡΟΣ ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ (% ΑΕΠ)				
Προγενέστερη Πρόβλεψη	-2,6	-2,0	-1,6	-
Παρούσα Πρόβλεψη	-2,7	-0,7	0	0
Διαφορά	-0,1	1,3	1,6	-
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΧΡΕΟΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ (% ΑΕΠ)				
Προγενέστερη Πρόβλεψη	62,0	61,3	60,1	-
Παρούσα Πρόβλεψη	72,1	70,2	67,8	65,4
Διαφορά	10,1	9,1	7,7	-

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών Κύπρου/Πρόγραμμα Σταθερότητας 2012-2015

Υπό το φως των ανωτέρω, το Υπουργείο Οικονομικών καθόρισε τις ακόλουθες **στратηγικές επιδιώξεις**:

- Δημοσιονομική εξυγίανση
- Αναδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης της οικονομίας και ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας, με παράλληλη αξιοποίηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων από την ύπαρξη κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στην ΑΟΖ της χώρας

- Καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και βελτίωση της αποδοτικότητας του φορολογικού συστήματος
- Διατήρηση του βιοτικού επιπέδου σε ικανοποιητικά επίπεδα
- Ενίσχυση των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού και εμπέδωση του κοινωνικού κράτους
- Βελτίωση της αποδοτικότητας της δημόσιας υπηρεσίας

Για την επίτευξη των προαναφερθεισών στρατηγικών επιδιώξεων υιοθέτησε **σειρά μέτρων** τα οποία συνοψίζονται ως εξής:

- Προώθηση ενός σύγχρονου πλαισίου δημοσιονομικής διαχείρισης, το οποίο επιτρέπει τον υπολογισμό εσόδων και δαπανών σε τριετή βάση, τον καθορισμό προτεραιοτήτων, την ανακατανομή των δαπανών, τον περιορισμό της σπατάλης και τη σταδιακή κατάργηση της πρακτικής των συμπληρωματικών προϋπολογισμών
- Εισαγωγή εισοδηματικών κριτηρίων σε κοινωνικές παροχές
- Εκσυγχρονισμός δημόσιων μεταφορών
- Βελτίωση στεγαστικής πολιτικής
- Καθιέρωση Εθνικού Προγράμματος Δράσης με έμφαση στη λήψη μέτρων για τον περιορισμό του διοικητικού φόρτου επιχειρήσεων
- Εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης, μέσω κυρίως της αξιοποίησης του θεσμού των Κέντρων Εξυπηρέτησης του Πολίτη
- Ενδυνάμωση των δημοσίων υπηρεσιών απασχόλησης
- Προώθηση μεταρρυθμίσεων στον τομέα της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και αναδιάρθρωση των δημοσίων νοσοκομείων
- Προώθηση έργων βασικής υποδομής με έμφαση στους τομείς των μεταφορών, της ενέργειας και του περιβάλλοντος
- Ανάπτυξη νέων τομέων οικονομικής δραστηριότητας, με έμφαση στην καινοτομία και την ανάπτυξη

Σημειώνεται ότι το Συμβούλιο ΕΕ είχε ζητήσει από την κυπριακή κυβέρνηση, από το 2010, να λάβει τα αναγκαία μέτρα προκειμένου το δημοσιονομικό έλλειμμα να μειώνεται κατά 1,75% ετησίως κατά την περίοδο 2010-2012, ώστε να είναι σε επίπεδα κάτω του 3% στο τέλος του 2012. Η κυβέρνηση έλαβε μέτρα για τον περιορισμό του δημοσιονομικού ελλείμματος, όπως η επιβολή οροφής στις δαπάνες των Υπουργείων το 2012, το πάγωμα μισθών και συντάξεων στον ευρύ δημόσιο τομέα, η μείωση των μισθών κατά 10% στους νεοεισερχόμενους δημόσιους υπαλλήλους, η μείωση του προσωπικού στον ευρύ δημόσιο τομέα κατά 5.000 υπαλλήλους εντός των επόμενων πέντε ετών και η εισαγωγή εισοδηματικών κριτηρίων για τις κοινωνικές παροχές. **Παρά ταύτα, το έλλειμμα, τόσο το 2011, όσο και το 2012, ξεπέρασε κατά πολύ το όριο του 3%, ανερχόμενο σε 6,3%, λόγω της μείωσης των φορολογικών εσόδων και των υψηλότερων πληρωμών για τόκους και κοινωνικές παροχές.**

10.2 Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής

Μετά το αίτημα που υπέβαλε η Κύπρος στις 25 Ιουνίου 2012, συμφωνήθηκε ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (**‘Τρόικα’ δανειστών**) και στις κυπριακές αρχές στις 2 Απριλίου 2013. Το πρόγραμμα πολιτικής καλύπτει την περίοδο από το δεύτερο εξάμηνο του 2013 έως το πρώτο εξάμηνο του 2016 και θα χρηματοδοτηθεί μέσω συνεισφορών από τον **ΕΜΣ (9 δισ. ευρώ) και το ΔΝΤ (1 δισ. ευρώ).**

Οι κύριοι στόχοι του πολιτικού προγράμματος βασίζονται σε τρεις κύριους πυλώνες:

ι) πολιτικές για την αποκατάσταση της ευρωστίας του **χρηματοπιστωτικού τομέα** και της εμπιστοσύνης των καταθετών και των αγορών, με βάση την αναδιάρθρωση και τη *μείωση του μεγέθους των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων*, την ενίσχυση της εποπτείας τους και την αντιμετώπιση των ελλείψεων κεφαλαίων και ρευστότητας,

ii) μέτρα για την επίτευξη **πρωτογενούς ισοζυγίου** σε ύψος 4 % του ΑΕΠ το 2018 και για τη διατήρησή του στο ίδιο επίπεδο ακολούθως, καθώς και για τη διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης το συντομότερο δυνατόν και

iii) **διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις** για τη στήριξη της ανταγωνιστικότητας και για την επαναφορά της οικονομίας σε φάση βιώσιμης ανάπτυξης, ώστε να καταστεί δυνατή η διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών.

Στο υπογραφέν **Μνημόνιο** προβλέπονται **ετήσιοι δημοσιονομικοί στόχοι** για το 2013-2016 που ορίζουν όσον αφορά στο πρωτογενές ισοζύγιο τα ακόλουθα: 2013: -2,4% του ΑΕΠ, 2014: -4,3%, 2015: -2,1% και 2016: 1,2%. Ως προς το ονομαστικό έλλειμμα αναμένεται να μειωθεί σταδιακά σε ποσοστό κάτω του 3% του ΑΕΠ έως το 2016.

Προκειμένου να επιτευχθούν αυτοί οι ετήσιοι δημοσιονομικοί στόχοι, εγκρίθηκαν μέτρα για τη μείωση της αύξησης των **δαπανών μισθοδοσίας στο δημόσιο** τομέα (ήτοι προοδευτική κλίμακα μείωσης των μισθών το 2013 και το 2014, επέκταση του παγώματος των κλιμακίων, μείωση του αριθμού των εργαζομένων του δημόσιου τομέα καθώς και παράταση της αναστολής του συστήματος τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών) και των κοινωνικών παροχών (μέσω ενός συνδυασμού κατάργησης/απλοποίησης ορισμένων καθεστώτων και εισαγωγής/τροποποίησης επί το αυστηρότερο κριτηρίων με βάση τους πόρους ζωής), ελαχιστοποιώντας παράλληλα τις κοινωνικές επιπτώσεις της εξυγίανσης για τα μειονεκτούντα άτομα.

Εγκρίθηκαν επίσης μέτρα **εξοικονόμησης πόρων από άλλες τρέχουσες δαπάνες** (όπως μεταβιβάσεων προς δημόσιες επιχειρήσεις και ημιδημόσιους οργανισμούς, καθώς και μειώσεων των δημοσιονομικών πιστώσεων για ημικρατικούς φορείς). Εγκρίθηκαν επίσης από τη Βουλή των Αντιπροσώπων φορολογικές αυξήσεις, τόσο έμμεσες (του κανονικού και του μειωμένου ΦΠΑ, των ειδικών φόρων κατανάλωσης στα οινόπνευματώδη ποτά, στα προϊόντα καπνού και στη βενζίνη), όσο και άμεσες (παρακράτηση φόρου επί των τόκων, φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων και εισφορά επί των τραπεζών), καθώς και αυξήσεις στη φορολογία μεταβίβασης ακινήτων.

Οι μεταρρυθμίσεις αφορούν και στο **σύστημα συνταξιοδότησης** και επηρεάζουν τόσο το συνταξιοδοτικό σύστημα των εργαζομένων στο Δημόσιο όσο και το γενικό σύστημα συνταξιοδότησεων και αναμένεται να αποφέρουν δημοσιονομικά οφέλη μακροπρόθεσμα.

Για τη βελτίωση της **ανταγωνιστικότητας**, η κυβέρνηση έλαβε επίσης μέτρα για τη μεταρρύθμιση του μηχανισμού τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών μειώνοντας τη συχνότητα αυτής της αναπροσαρμογής (σε μία αντί για δύο φορές το χρόνο), θεσπίζοντας μηχανισμό για την αυτόματη αναστολή της αναπροσαρμογής υπό αντίξοες οικονομικές συνθήκες και μεταβαίνοντας από πλήρη σε μερική τιμαριθμική αναπροσαρμογή σε ποσοστό 50 % του πληθωρισμού που ίσχυε στο παρελθόν. Η εφαρμογή του μηχανισμού τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών αναστέλλεται στον δημόσιο τομέα για την πλήρη περίοδο του προγράμματος, ενώ το νέο σύστημα αναμένεται να επεκταθεί και στον ιδιωτικό τομέα, μέσω τριμερούς συμφωνίας. **Σειρά άλλων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών** έχουν προσδιοριστεί ως δράσεις πολιτικής στο μνημόνιο ώστε να επιτραπεί στην οικονομία της Κύπρου να αποκαταστήσει το αναπτυξιακό δυναμικό της και να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητά της. Μεταξύ άλλων, οι κυπριακές αρχές έχουν δεσμευθεί για την άρση των εμποδίων στις αγορές υπηρεσιών μέσω της ελάφρυνσης των απαιτήσεων που συνδέονται με την είσοδο και την εγκατάσταση, καθώς και μέσω της εξάλειψης των απαιτήσεων σχετικά με τις ελάχιστες τιμές, εκτός εάν αυτές δικαιολογούνται από επιτακτικούς λόγους δημόσιου συμφέροντος και είναι αναλογικές.

Λόγω της απόστασης από την τιμή αναφοράς του 3% του ΑΕΠ για το δημοσιονομικό έλλειμμα στα τέλη του 2012 και παρά το γεγονός ότι η Κύπρος είχε αναλάβει αποτελεσματική δράση προκειμένου να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις της Διαδικασίας Υπερβολικού Ελλείμματος (ΔΥΕ), το Συμβούλιο ενέκρινε την παράταση της προθεσμίας της ΔΥΕ.

Για να αντιμετωπιστούν οι αρνητικές επιπτώσεις του ανωτέρω προγράμματος οικονομικής προσαρμογής, όπως πχ η έλλειψη ρευστότητας στην κυπριακή αγορά, ή η μη αποδοχή εγγυητικών επιστολών κυπριακών τραπεζών από διεθνείς διαμεσολαβητικές τράπεζες κλπ, κατά την διάρκεια του έτους 2014 υιοθετήθηκαν δύο προγράμματα στήριξης των κυπριακών επιχειρήσεων με την χρηματοδότηση της Ευρ. Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕ). Το

πρώτο αφορά τη στήριξη των συναλλαγών εξωτερικού εμπορίου των κυπριακών επιχειρήσεων ύψους 150 εκατ. ευρώ. Το δεύτερο αποσκοπεί στη στήριξη επιχειρηματικών σχεδίων μικρομεσαίων επιχειρήσεων, προϋπολογισμού 100 εκατ. ευρώ που θα υλοποιηθεί με την συμμετοχή ξένων τραπεζών (πχ Citi, Commerzbank κλπ). Οι τελευταίες θα δέχονται τις εγγυητικές επιστολές της Τράπεζας Κύπρου. Η επιλογή των επιχειρήσεων θα γίνεται με εμπορικά κριτήρια από τις ιδιωτικές τράπεζες.

10.3 Οικονομικές επιπτώσεις Εθνικού θέματος

Το κυπριακό πρόβλημα επιβαρύνει σοβαρά την οικονομία και την κοινωνία της Κύπρου, τουλάχιστον από το έτος 1963 όταν έλαβε τέλος η προσπάθεια συμβίωσης των δύο μεγάλων κοινοτήτων του νησιού. Η απώλεια ανθρωπίνων ζωών, η απαγόρευση χρησιμοποίησης γης και κεφαλαίου, τα αμυντικά έξοδα, ο ακριβός δανεισμός κλπ αποτελούν τα άμεσα οικονομικά κόστη.

Όμως υπάρχουν πολλά έμμεσα εμπόδια οικονομικής ανάπτυξης από το άλτο επί μια και πλέον πεντηκονταετία εθνικό θέμα. Τα οφέλη μιας βιώσιμης λύσης του κυπριακού ζητήματος, πχ μιας διζωνικής, δικοινοτικής ομοσπονδίας με πολιτική ισότητα, θα αφορούσαν τις οικονομίες κλίμακας που θα προέκυπταν σε όλους τους παραγωγικούς τομείς, εκτός από τις θετικές επιπτώσεις σε επιχειρήσεις κοινής ωφελείας (πχ ηλεκτροδότηση, αποχετευτικά έργα, οδικοί άξονες και λοιπές υποδομές κλπ). Είναι ευνόητα τα εμπορικά οφέλη του «ανοίγματος» της τουρκικής αγοράς των 74 εκατομμυρίων κατοίκων στους Ελληνοκυπρίους εξαγωγείς.

Σύμφωνα με έρευνα του PRIO Cyprus Centre με τίτλο «Cyprus Peace Divided Revisited» (Μάιος, 2014), μια βιώσιμη λύση στο κυπριακό ζήτημα θα μπορούσε ν' αυξήσει σταδιακά το κατά κεφαλήν εισόδημα κατά 12.000 ευρώ περισσότερα από αυτό του έτους 2013. Αυτή η αύξηση θα μεγέθυνε με την σειρά της την οικονομία κατά περίπου 18,9 δις ευρώ (σε σταθερές τιμές του έτους 2012) ή το ΑΕΠ κατά 2,8% σε ετήσια βάση για μια εικοσαετία.

Τέτοιες εξελίξεις θα απόσβεναν το κυβερνητικό και ιδιωτικό χρέος, θα μείωναν το υψηλό δημόσιο χρέος, την υψηλή ανεργία, θα σταθεροποιούνταν το τραπεζικό σύστημα από την αύξηση της αξίας γης και ακινήτων, θα εξάλειφαν την ανισοκατανομή εισοδημάτων ανάμεσα στις δύο μεγαλύτερες κοινότητες και θα αντιστάθμιζαν, σε μεγάλο βαθμό, το όποιο κόστος της λύσης του κυπριακού προβλήματος.

Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΟΣ - ΚΥΠΡΟΥ

1. Γενική Επισκόπηση

Η δυναμική των οικονομικών και εμπορικών σχέσεων Ελλάδας - Κύπρου περιορίστηκε το 2013, ακολουθώντας την τάση που είχε αρχίσει να διαμορφώνεται από το 2012, λόγω των δυσμενών συνεπειών της οικονομικής συγκυρίας στην Ελλάδα, αλλά και στην Κύπρο.

Παρά ταύτα, η **σύγκλιση των οικονομικών συμφερόντων και η συμπληρωματικότητα** των οικονομιών τους δεν παύει να αποτυπώνεται με σαφήνεια στους τομείς του **διμερούς εμπορίου, των επενδύσεων και του τουρισμού**.

Η ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ, τον Μάιο του 2004, έδωσε μεγαλύτερη ώθηση στις επιχειρηματικές σχέσεις των δύο χωρών, ενώ η ένταξη της Κύπρου στην ΟΝΕ και η είσοδος του ευρώ στην οικονομική της ζωή, τον Ιανουάριο του 2008, οδήγησε στη πλήρη ενοποίηση του οικονομικού χώρου των δύο χωρών.

2. Εξωτερικό εμπόριο Κύπρου – Ελλάδας

Το εύρος των διμερών εμπορικών συναλλαγών διαμορφώθηκε, το **2013**, στο επίπεδο των **1,39 δις. ευρώ**, έναντι 1,51 δις. ευρώ το 2012, περιοριζόμενο κατά 7,7%.

ΔΙΜΕΡΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΥΠΡΟΥ – ΕΛΛΑΔΟΣ 2007-2013 (ΕΚΑΤ. €)								
Έτος	Εξαγωγές		Εισαγωγές		Εμπορικό Ισοζύγιο		Όγκος Εμπορίου	
	Αξία	% μεταβολής	Αξία	% μεταβολής	Αξία	% μεταβολής	Αξία	% μεταβολής
2007	214,8	46,0	1.110,8	16,1	-896,0	10,7	1.325,6	20,1
2008	228,5	6,4	1.238,9	11,5	-1.010,4	12,8	1.467,4	10,7
2009	220,3	-3,6	1.138,3	-8,1	-918,0	-9,1	1.358,6	-7,4
2010	241,8	9,8	1.218,7	7,1	-976,9	6,4	1.460,5	7,5
2011	331,5	37,1	1.338,3	9,8	-1.006,8	3,1	1.669,8	14,3
2012	288,2	-13,1	1.216,8	-9,1	-928,6	-7,8	1.505,0	-9,9
2013	268,5	-6,8	1.120,4	-7,9	-851,9	-8,3	1.388,9	-7,7

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κυπριακής Δημοκρατίας – επεξεργασία Γραφείου ΟΕΥ Πρεσβείας Λευκωσίας

Το εμπορικό ισοζύγιο εμφανίζει συνεχές **πλεόνασμα υπέρ της Ελλάδας**. Οι ελληνικές **εξαγωγές προς την Κύπρο** ανήλθαν, το 2013, σύμφωνα με την Κυπριακή Στατιστική Υπηρεσία (ΥΣΤΑΤ), σε 1,12 δισ. ευρώ, σημειώνοντας πτώση της τάξεως του 7,9% έναντι του 2012 (1,22 δισ. ευρώ). Κρίνεται σκόπιμο, ωστόσο, να σημειωθεί ότι η Κύπρος, παρότι μικρή αγορά σε επίπεδο πληθυσμού (840 χιλ. κάτοικοι στην περιοχή που ελέγχει το κράτος), αποτελεί, σήμερα, τον **πέμπτο σημαντικότερο εξαγωγικό προσανατολισμό για τα ελληνικά προϊόντα** μετά την Τουρκία, την Ιταλία, τη Γερμανία, και τη Βουλγαρία. Σημαντική μείωση (-6,8%) σημείωσαν επίσης, το 2013, οι **κυπριακές εξαγωγές προς Ελλάδα**, ανερχόμενες σε 268,5 εκ. ευρώ από 288,2 εκ. ευρώ το 2012. Ως εκ των ανωτέρω, το έλλειμμα στο διμερές εμπορικό ισοζύγιο μειώθηκε κατά 8,3%.

ΔΙΑΦΩΡΩΣΗ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ – ΚΥΠΡΟΥ 2013					
Εξαγωγές 2013 (εκ. €) (Ελλάδος σε Κύπρο)	Αξία (εκ. €)	Μερίδιο επί της συνολικής αξίας των εξαγωγών (%)	Εισαγωγές 2013 (εκ. €) (Ελλάδος από Κύπρο)	Αξία (εκ. €)	Μερίδιο επί της συνολικής αξίας των εισαγωγών (%)
Πετρέλαιο και προϊόντα πετρελαίου	301,51	26,91	Οργανικά χημικά	86,48	32,21
Ηλεκτρικές συσκευές εικόνας και ήχου	86,48	7,72	Ηλεκτρικές συσκευές εικόνας και ήχου	35,84	13,35
Φαρμακευτικά προϊόντα	68,67	6,13	Φαρμακευτικά προϊόντα	34,83	12,97
Μηχανές, λέβητες και μέρη αυτών	46,38	4,14	Χυτοσίδηρος, σίδηρος και χάλυβας	23,30	8,68
Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής	35,26	3,15	Προϊόντα τυπογραφείου (βιβλία, εφημερίδες κλπ.)	13,66	5,08
Είδη ένδυσης (μη πλεκτά)	32,47	2,9	Λαχανικά/ φυτά/ ρίζες, βρώσιμα	13,34	4,97
Χυτοσίδηρος, σίδηρος και χάλυβας	31,4	2,8	Όργανα και συσκευές ιατροχειρ/κής, οπτικής, μέτρησης και ελέγχου	9,21	3,43
Δημητριακά και προϊόντα αυτών	31,36	2,8	Μηχανές, λέβητες και μέρη αυτών	5,6	2,09
Πλαστικές ύλες και τεχνουργήματα	28,13	2,51	Γαλακτοκομικά προϊόντα	4,79	1,79
Αιθέρια έλαια και ρητινοειδή	27,78	2,48	Έπιπλα	2,81	1,05
Σύνολον	689,44	61,54	Σύνολον	229,86	85,61

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κυπριακής Δημοκρατίας – επεξεργασία Γραφείου ΟΕΥ Πρεσβείας Λευκωσίας

Οι κυπριακές εξαγωγές με προορισμό την ελληνική αγορά κάλυψαν, κατά το 2013, το 16,66% του συνόλου των κυπριακών εξαγωγών 2012, μειώνοντας το μερίδιό τους, σε σχέση με το 2012 (20,25%). Ως προς τις κυπριακές εισαγωγές από την Ελλάδα, το μερίδιό τους επί του συνόλου των κυπριακών εισαγωγών αυξήθηκε σε σχέση με πέρυσι (23,29% από 21,25% το 2012).

Οι ελληνικές εξαγωγές προς την Κύπρο καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα προϊόντων. Στη σύνθεσή τους κυριαρχούν τα ακόλουθα προϊόντα: πετρελαιοειδή, ηλεκτρικές συσκευές, φαρμακευτικά προϊόντα, μηχανολογικός εξοπλισμός, είδη ένδυσης, ράβδοι σιδήρου, τρόφιμα, αιθέρια έλαια και πλαστικές ύλες. Στις ελληνικές εισαγωγές εκ Κύπρου δεσπόζουν τα εξής προϊόντα: οργανικά χημικά, απορρίμματα σιδήρου, φαρμακευτικά προϊόντα, ηλεκτρικές συσκευές, ιατροχειρουργικός εξοπλισμός και οπτικά, λαχανικά και γαλακτοκομικά προϊόντα.

3. Επενδύσεις

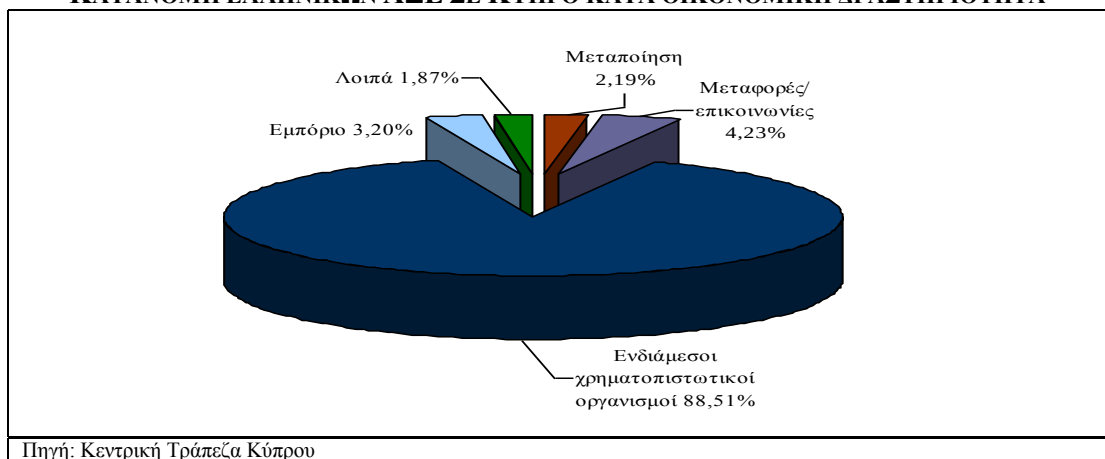
3.1 Ελληνικές Επενδύσεις στην Κύπρο

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα (προσωρινά) στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου, οι **ροές ελληνικών ΑΞΕ στην Κύπρο το 2013** ανήλθαν στα **€132 εκ.** από €215 εκ. το 2012 και αφορούσαν, κατά κύριο λόγο, στη σύσταση εταιρειών με αντικείμενο την παροχή συμβουλευτικών και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Το σύνολο των ελληνικών ΑΞΕ στην Κύπρο το 2013 (επενδυτική θέση) ανερχόταν σε **€2,95 δισ.** Η απόφαση ελληνικών εταιρειών να δραστηριοποιηθούν στην Κύπρο συνδέεται ασφαλώς, με την οικονομική κρίση και τη μείωση της εσωτερικής κατανάλωσης στην Ελλάδα, αλλά εξηγείται και από μία σειρά ευνοϊκών παραμέτρων: κοινή γλώσσα, εξοικείωση Κυπρίων καταναλωτών με ελληνικά “brands”, μηδενικό ελάχιστο κεφάλαιο και φορολόγηση εταιρειών με συντελεστή 12,5% (και μέχρι το 2012 με συντελεστή 10%).

Περισσότερες από **100 μεγάλες Ελληνικές επιχειρήσεις** δραστηριοποιούνται στην Κύπρο, αριθμός που σημειώνει σταθερή αύξηση κάθε χρόνο. Συνολικά, περισσότερες των 1.500 ελληνικών εταιρειών φαίνεται να έχουν εγγραφεί στην Κύπρο, προκειμένου να εκμεταλλευτούν, μεταξύ άλλων, τη χαμηλότερη φορολόγηση. Ωστόσο, κατά το τελευταίο έτος παρατηρήθηκε το φαινόμενο ορισμένες ελληνικών συμφερόντων εταιρείες να κλείνουν, λόγω της δυσμενούς οικονομικής συγκυρίας που έχει επηρεάσει το σύνολο του επιχειρηματικού κόσμου στη χώρα.

Σημειώνεται, βέβαια, ότι μεγάλες ελληνικές εταιρείες έχουν ευρύτατη και μακροχρόνια παρουσία στην Κύπρο (π.χ. Coca-Cola 3E στα αναψυκτικά, Ελληνικά Πετρέλαια στα πετρελαιοειδή, Jumbo στα παιχνίδια, Υδρογείος στις ασφάλειες), ενώ άλλες εξίσου μεγάλου βεληνεκούς αναπτύσσονται με την ίδρυση νέων καταστημάτων. Μεταξύ άλλων, ο όμιλος Φουρλή διατηρεί στην Κύπρο το ‘IKEA’ ή τα καταστήματα ‘INTERSPORT’, ενώ το 2011 προέβη και στο άνοιγμα καταστήματος ‘Leroy Merlin’ στη Λευκωσία. Επιπλέον, στην ίδρυση θυγατρικής στην Κύπρο με την επωνυμία “KLEEMANN INTERNATIONAL HOLDINGS LTD” προέβη η “KLEEMANN HELLAS AEBE”, με συμμετοχή 100% στο μετοχικό κεφάλαιο.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΞΕ ΣΕ ΚΥΠΡΟ ΚΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Στον τραπεζικό τομέα, όπως προαναφέρθηκε, δραστηριοποιούνται **τέσσερις ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι** (Alpha Bank, Eurobank, Εθνική Τράπεζα και Τράπεζα Πειραιώς) με συνολικό μερίδιο 13,51% στις χορηγήσεις και 11,25% στις καταθέσεις. Η κυπριακή αγορά, παρά το μικρό μέγεθός της, συνέβαλε μέχρι το 2012 στην κερδοφορία των ως άνω τραπεζών, σε μία δύσκολη περίοδο για την αγορά στην Ελλάδα.

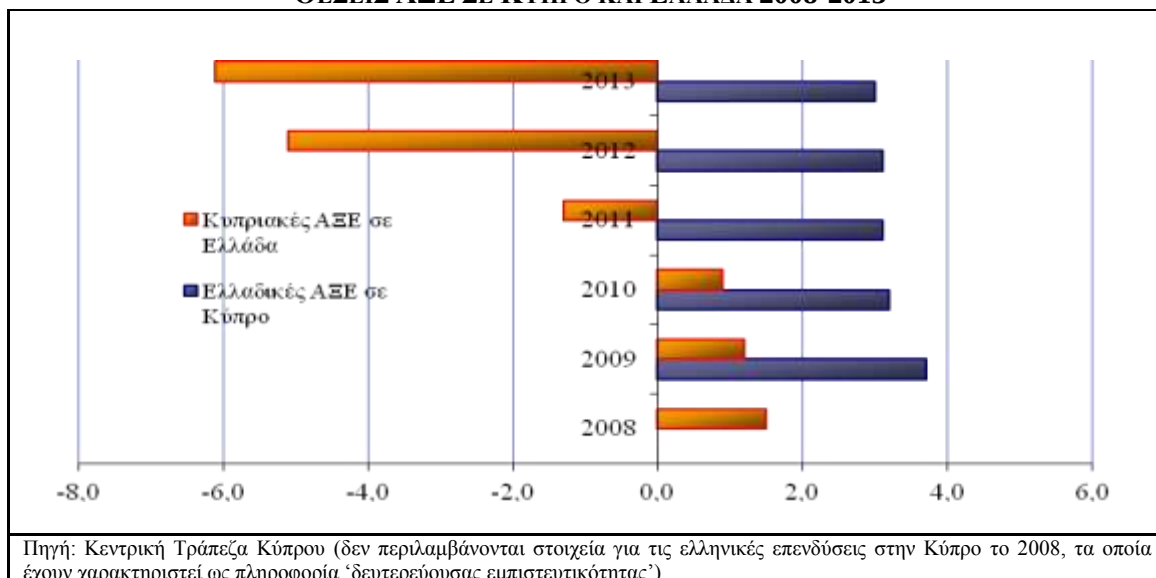
Ως συνέπεια της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, η Κύπρος είχε εξελιχθεί, μέχρι και το 2011/12, σε **ελκυστικό προορισμό για ελληνικές εταιρείες**. Οι περισσότερες εταιρείες ενδιαφέρονταν για ανάπτυξη δραστηριότητας σε ευρύ οικονομικό φάσμα, είτε ως μονάδες κάποιας κοινοπραξίας με κυπριακές εταιρείες, είτε ως υπεργολάβοι. Στο ηλεκτρονικό σύστημα δημοσίων συμβάσεων του Γενικού Λογιστηρίου της Κυπριακής Δημοκρατίας είναι εγγεγραμμένες 4.000 εταιρείες εκ των οποίων 414 (ή **άνω του 10%**) είναι ελληνικές. Ενώ το 2009 ήταν εγγεγραμμένες 59 εταιρείες, το 2010 ο αριθμός τους ανήλθε στις 248. Μόνο το πρώτο πεντάμηνο του 2011 ενεγράφησαν 107 νέες εταιρείες. Συνολικά 99 εταιρείες ανέλαβαν, την περίοδο 2009/πεντάμηνο 2011, έργα που προκηρύχθηκαν από το κυπριακό δημόσιο. Πρόκειται κυρίως για έργα πληροφορικής και παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών. Συνήθως οι ελληνικές εταιρείες που αναλαμβάνουν τη διεκπεραίωση **δημοσίων συμβάσεων** μεταφέρουν στη Κύπρο το δικό τους προσωπικό, περιορισμένου αριθμού, για μερικούς μήνες μέχρι την ολοκλήρωση του έργου. Υπενθυμίζεται ότι, μέσω του ηλεκτρονικού συστήματος δημοσίων συμβάσεων, ανακοινώνονται δωρεάν οι προκηρύξεις δημοσίων συμβάσεων που αφορούν στον κυπριακό δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα.

Σημειώνεται ότι στις 02.12.2011 υπεγράφη στη Λευκωσία, κατά την διάρκεια εκδήλωσης της Πρεσβείας της Ελλάδος μέσω του Γραφείου Ο.Ε.Υ. προς τιμή των οικονομικών συνεργατών των ελληνικών επιχειρήσεων, Μνημόνιο Συνεργασίας και Σχέδιο Δράσης, με στόχο την ενίσχυση της συνεργασίας, μεταξύ των οργανισμών **“Invest in Greece” και “CIPA”**.

3.2 Κυπριακές Επενδύσεις στην Ελλάδα

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα υφιστάμενα (προσωρινά) στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου, η **επενδυτική θέση της Κύπρου στην Ελλάδα** σε επίπεδο ΑΞΕ διαμορφώθηκε, το 2013, σε €-6,1 από €-5,1 δισ. το 2012 (στοιχεία Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου). Το συνολικό ποσό ροών από την Κύπρο προς την Ελλάδα για το 2013 έχει χαρακτηριστεί εμπιστευτικό (στοιχεία Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου). Σύμφωνα με Κύπριους επιχειρηματίες, κύριες αιτίες για τις περιορισμένες ΑΞΕ στην Ελλάδα, πέραν των όποιων γραφειοκρατικών καθυστερήσεων στην υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων, αποτελούσαν η μέχρι τώρα ανασφάλεια που προκαλούσε η τρέχουσα οικονομική συγκυρία στην Ελλάδα, αλλά και η εκροή κεφαλαίων από την Ελλάδα από κυπριακές τράπεζες ή άλλες εταιρείες με έδρα την Κύπρο.

ΘΕΣΕΙΣ ΑΞΕ ΣΕ ΚΥΠΡΟ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑ 2008-2013

Πάγιο αίτημα όλων των εκπροσώπων των κυπριακών εταιρειών που ενδιαφέρονται να επενδύσουν περαιτέρω στην Ελλάδα σε διάφορες τουριστικές περιοχές, **είναι η εξάλειψη των γραφειοκρατικών εμποδίων και προβλημάτων, που αντιμετωπίζουν από τις εμπλεκόμενες δημόσιες υπηρεσίες**, οι οποίες οδηγούν σε συνεχείς καθυστερήσεις και αναβολές των προγραμματισμένων επενδύσεων.

4. Τουρισμός

Η **τουριστική κίνηση Ελλάδος - Κύπρου** δεν μπορεί να συγκριθεί μ' αυτήν με τις υπόλοιπες χώρες (βλ. σχετ. κεφ. Β - 5.1.4). Ήδη από τη δεκαετία του '90, εκτός των τομέων άμυνας, επιχειρηματικότητας, πολιτισμού, αναπτύχθηκαν αξιόλογες δράσεις μεταξύ Ελλάδος και Κύπρου και στον τουρισμό. Οι δεσμοί των δύο κοινωνιών και τα κοινά ήθη κι έθιμα, σε συνδυασμό με τις εξαιρετικά συχνές μετακινήσεις για επαγγελματικούς (κλπ) λόγους και βέβαια η πολλή καλή αεροπορική σύνδεση (υπάρχουν περισσότερες από 60 τακτικές πτήσεις την εβδομάδα), έχουν ως αποτέλεσμα η φύση του τουρισμού να διαφέρει σημαντικά απ' αυτήν των υπολοίπων χωρών. Η διαφορά αφορά ακόμα κι εκείνες τις χώρες που έχουν επίσης ιδιαίτερους δεσμούς με την Κύπρο (Βρετανία - βάσεις, κοινοπολιτεία, Ρωσία - 30.000 μόνιμοι κάτοικοι).

Κατά κύριο λόγο, ο **Κύπριος τουρίστας** πραγματοποιεί σύντομα τριήμερα ταξίδια στην Ελλάδα (εκτός από τις θερινές του διακοπές που διαρκούν περισσότερο), ενώ η διαμονή του Έλληνα τουρίστα στη Κύπρο είναι εβδομαδιαίας διάρκειας. Το έτος **2013** πραγματοποιήθηκαν 360.027 ταξίδια κατοίκων της Κύπρου προς την Ελλάδα. Σημειώθηκε, δηλαδή, πτώση κατά 12,5%, ως αποτέλεσμα της δυσμενούς οικονομικής συγκυρίας. Οι αγαπημένοι ελληνικοί προορισμοί των Κυπρίων είναι τα ελληνικά νησιά, όπως το Αιγαίο και το Ιόνιο πέλαγος και κυρίως η Κρήτη, η Μύκονος, η Σαντορίνη, η Ρόδος, η Κως, η Σκιάθος, η Τήνος, η Κέρκυρα, η Ζάκυνθος και η Κεφαλονιά. Οι **αφίξεις τουριστών από την Ελλάδα στην Κύπρο** μειώθηκαν κατά 27% το 2013, ανερχόμενες σε 104.949.

Η εξαγορά της Olympic Air από την Aegean Airlines ενίσχυσε ιδιαίτερα την παρουσία της δεύτερης στα **αεροπορικά δρομολόγια** μεταξύ Ελλάδος (Αθήνα-Θεσσαλονίκη-Κρήτη κλπ) και Κύπρου (Λάρνακα) ενώ οι Κυπριακές Αερογραμμές αντιμετωπίζουν προβλήματα βιωσιμότητας.

Ως γνωστόν λειτουργεί μια **υποτυπώδης ακτοπλοϊκή σύνδεση** της Κύπρου με την Ελλάδα από το έτος 2011. Σύμφωνα με τη σύνδεση αυτή επιτρέπεται σε οχηματαγωγά πλοία να μεταφέρουν μέχρι και δώδεκα επιβάτες. Τα μέτρο αυτό ικανοποιεί αίτημα Κύπριων επιβατών που διακατέχονται από τη φοβία του αεροπλάνου. Υπενθυμίζεται ότι εφαρμόζοταν επί πολλά χρόνια κανονική ακτοπλοϊκή σύνδεση μεταξύ των δύο χωρών, που όμως λόγω των συχνών αεροπορικών δρομολογίων σε ανταγωνιστικές τιμές, κρίθηκε οικονομικά ασύμφορη και έλαβε τέλος το 1998.

Η κυπριακή κυβέρνηση επεδίωξε κατά καιρούς τη σύναψη συμφωνίας ακτοπλοϊκής σύνδεσης με την Ελλάδα, την Ιταλία, και το Ισραήλ με στόχο να χρηματοδοτούνται τα λειτουργικά έξοδα των εμπλεκόμενων εταιριών κατά 70% από την Ευρ. Ένωση, στο πλαίσιο προγράμματος της ΕΕ για τη Μεσόγειο. Ωστόσο, η Ιταλία απέσυρε το αρχικό ενδιαφέρον της και οι διάφορες προσπάθειες δεν ευοδώθηκαν.

5. Έργα - Προκηρύξεις

Εταιρείες που ενδιαφέρονται για προκηρύξεις δημοσίων έργων ή προμηθειών, μπορούν να ενημερώνονται, άμεσα, σχετικά με διαγωνισμούς του κυπριακού δημοσίου, μέσω της σχετικής **ιστοσελίδας του Γενικού Λογιστηρίου της Κυπριακής Δημοκρατίας www.eprocurement.gov.cy**. Υφίσταται, μάλιστα, η επιλογή, εφόσον εγγραφούν στον κατάλογο των οικονομικών φορέων, να αποστέλλονται οι προκηρύξεις διαγωνισμών, ανάλογα με τους τομείς που έχουν επιλέξει (βάσει του κοινού λεξιλογίου για τις δημόσιες συμβάσεις - CVP), απ' ευθείας, στο ηλεκτρονικό τους ταχυδρομείο. Σημειώνεται ότι σχετικά με τους προκηρυχθέντες διαγωνισμούς, μέσω του Γραφείου ΟΕΥ Λευκωσίας, ενημερώνεται σε εβδομαδιαία βάση και η ιστοσελίδα του ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών (www.agora.mfa.gr/cyprus).

6. Δράσεις οικονομικής διπλωματίας - εκδηλώσεις - απήχηση

- Ομιλία Προϊσταμένου Γραφείου στο Βιοτεχνικό Επιμελητήριο Αθηνών υπό τον τίτλο «Νέες προκλήσεις – ευκαιρίες της κυπριακής οικονομίας και αγοράς» στις 30.10.2013. Η παρουσίαση αναπαράχθηκε από τα ελληνικά ΜΜΕ.
- Συμμετοχή Γραφείου σε εκδηλώσεις ενίσχυσης εξωστρέφειας σε συνεργασία με τον ΣΕΒ στην Αθήνα στις 19-20.12.2013.
- Διοργάνωση υπό την αιγίδα της Πρεσβείας ανοιχτής εκδήλωσης οиноγνωσίας ελληνικών και κυπριακών κρασιών διαφόρων παραγωγών στις 2.11.2013
- Δημοσιεύσεις σχετικά με την ελληνική οικονομία, επενδυτικές δυνατότητες στην Ελλάδα και τις οικονομικές και εμπορικές σχέσεις Κύπρου - Ελλάδος στα περιοδικά 'Επιχειρηματικός Οδηγός Κύπρου – Ελλάδος', 'Δελτίο Διοίκησης Επιχειρήσεων' και 'Greek Exporters'.
- Επιλογή και αποστολή, σε συνεργασία με Helexpro, εκπροσώπων σημαντικών κυπριακών εισαγωγικών εταιρειών σε εκθέσεις που διοργανώνονται στην Ελλάδα, με στόχο την περαιτέρω προώθηση των ελληνικών εξαγωγών στην Κύπρο (π.χ. Energytech, INFACOMA, Κόσμημα).
- Διεξαγωγή ερευνών αγοράς για ελαιόλαδο, κρασί και κατασκευαστικό τομέα. Σύνταξη επιχειρηματικού οδηγού 2013, ετήσια έκθεσης και σημειωμάτων για αγοράς εργασίας και εύρεση εργασίας στην Κύπρο. Ειδική αναφορά στην ετήσια έκθεση του Γραφείου πραγματοποίησε η Καθημερινή Κύπρου σε ειδικό δημοσίευμα για τις διμερείς εμπορικές σχέσεις.
- Σύνταξη δελτίων οικονομικής και επιχειρηματικής επικαιρότητας για την Κύπρο.
- Παροχή ενημέρωσης, μέσω της ιστοσελίδας www.agora.mfa.gr, σε εβδομαδιαία βάση, σχετικά με προκηρυσσόμενους διεθνείς διαγωνισμούς σε Κύπρο κλπ.
- Ανάρτηση αιτημάτων επιχειρηματικής συνεργασίας κυπριακών εταιρειών σε ιστοσελίδα 'Agora' και ελληνικών εταιρειών σε ιστοσελίδα Πρεσβείας.
- Επισκέψεις σε εκθέσεις (συμ/νης και της Διεθνούς Έκθεσης Κύπρου) στην Κυπριακή Αρχή Κρατικών Εκθέσεων και υποστήριξη Ελλήνων εκθετών. Τομείς: Σύγχρονη κατοικία, δομικά υλικά, αγροτικός, τρόφιμα, είδη εστίασης, "HOREXPO", αυτοκίνητο, ενέργεια και τουρισμός.
- Επισκέψεις σε επιχειρήσεις ελλαδικών και κυπριακών συμφερόντων, προκειμένου να υπάρξει ενημέρωση για τις εξελίξεις στην αγορά και ενδεχόμενα προβλήματα διοικητικής ή άλλης φύσεως.
- Ενημέρωση σχετικά με ενέργειες προστασίας κυπριακών προϊόντων ΠΟΠ/ ΠΓΕ και εμπορικών σημάτων σε αγορές τρίτων χωρών.
- Συμμετοχή σε συνολικά 42 ημερίδες και συνέδρια, καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, σχετικά (μεταξύ άλλων) με τον ενεργειακό τομέα, τις οικονομικές εξελίξεις σε Κύπρο, Ευρώπη και Μέση Ανατολή, τα δίκτυα διανομής, τις καταναλωτικές τάσεις στην κυπριακή αγορά και την αγορά προϊόντων ταχείας κατανάλωσης (FMCG) στην Κύπρο. Κύριοι διοργανωτές των εν λόγω ενημερωτικών εκδηλώσεων ήταν η Κεντρική Τράπεζα, η Τράπεζα Κύπρου, το νορβηγικό ίδρυμα 'PRIO', το αμερικανικό ινστιτούτο 'Brookings', το γερμανικό ίδρυμα 'Friedrich Ebert', ο 'Economist', τα Πανεπιστημίου Κύπρου και Λευκωσίας και τα Επιμελητήρια της χώρας. Σύνταξη σχετικών ενημερωτικών σημειωμάτων.
- Συμμετοχή σε μηνιαία βάση σε συναντήσεις των Συμβούλων Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων των κρατών μελών ΕΕ στο κυπριακό Υπουργείο Οικονομικών.
- Συμμετοχή στις Γεν. Συνελεύσεις των Επιμελητηρίων της χώρας (Κυπριακό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο, Εμπορικά και Βιομηχανικά Επιμελητήρια Αμμοχώστου, Λάρνακας, Λεμεσού, Λευκωσίας και Πάφου) και του Επιχειρηματικού Συνδέσμου Κύπρου Ελλάδος.
- Διαμεσολάβηση για φιλική διευθέτηση εμπορικών διαφορών μεταξύ ελλαδικών και κυπριακών επιχειρήσεων.

- Επεξεργασία και απάντηση σε συνολικά 152 αιτήματα ελληνικών επιχειρήσεων για εξαγωγές προϊόντων στην κυπριακή αγορά και 22 αιτήματα κυπριακών επιχειρήσεων για εισαγωγές ελληνικών προϊόντων.

7. Εικόνα της Χώρας μας

Το «κούρεμα» των ελληνικών ομολόγων (Οκτ. 2012) δημιούργησε σημαντικές απώλειες στις κυπριακές τράπεζες. Το αντίστοιχο «κούρεμα» των κυπριακών τραπεζικών καταθέσεων και το ταυτόχρονο «πάγωμα» της κίνησης κεφαλαίων, είχαν αρνητικές επιπτώσεις και σε πολλούς Έλλαδίτες ή ελλαδικών συμφερόντων επιχειρήσεις - καταθέτες, όπως και κατόχους ομολόγων των τραπεζών Κύπρου και Λαϊκής. Το τίμημα της επιβληθείσας, εσπευσμένης, από την «τρόικα» πώλησης, εντός ενός Σαββατοκύριακου, των υποκαταστημάτων στην Ελλάδα των κυπριακών τραπεζών, «Λαϊκής» και «Τράπεζας Κύπρου», δημιούργησε επίσης τεράστιες αντιδράσεις στα κυπριακά ΜΜΕ, στην κυπριακή Βουλή κλπ., παρά τις πειστικές, θεμελιωμένες εξηγήσεις που δόθηκαν αρμοδίως για τα ανωτέρω, όπως και για άλλα συναφή θέματα που συζητήθηκαν ή συνεχίζουν να συζητιούνται έντονα μέχρι σήμερα (βλ. παράρτημα).

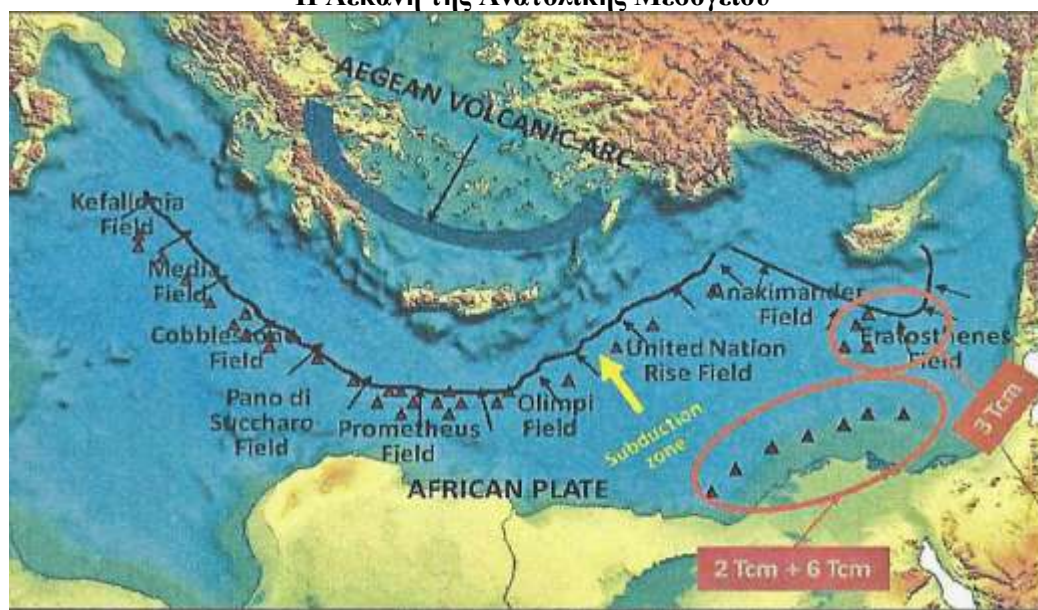
Σε ιδιωτικό επίπεδο πολλοί Κύπριοι επενδυτές ελληνικών ομολόγων προσέφυγαν κατά το έτος 2014 σε διεθνή δικαστήρια και αντίστοιχα έπραξαν εκατοντάδες Έλλαδίτες καταθέτες των ανωτέρω δύο κυπριακών τραπεζών. Μάλιστα η 'Marfin Investment Group' και άλλοι 18 Έλλαδίτες επενδυτές προσέφυγαν εναντίον της Κυπριακής Δημοκρατίας από τον Ιανουάριο του 2013, διεκδικώντας αποζημίωση για την απώλεια των επενδύσεων τους ύψους 1,1 δις Ευρώ περίπου. Με την σειρά της η «Λαϊκή Τράπεζα» προσέφυγε εναντίον της Ελληνικής Δημοκρατίας (Ιούλιος 2014), επειδή θεωρεί ότι η Ελλάδα της αρνήθηκε την πρόσβαση στον μηχανισμό παροχής έκτακτης ρευστότητας (ΕΛΑ). Σχεδόν όλοι οι ανωτέρω επικαλούνται ως κύρια νομική βάση την συμφωνία Ελλάδος/Κύπρου του 1992 για την αμοιβαία προστασία των επενδύσεων και την συναφή δικαιοδοσία του διεθνούς διαιτητικού κέντρου για την επίλυση διαφορών που εδρεύει στην Ουάσινγκτον.

Παρόλα αυτά, η επιρροή του ανωτέρω αρνητικού κλίματος ήταν περιορισμένη όσον αφορά στην υποδοχή της κυπριακής αγοράς και στην αντιμετώπιση των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών από το καταναλωτικό κοινό, όπως και στο βαθμό αναγνωρισιμότητας τους.

Δ. Η ΚΥΠΡΟΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΥ ΓΙΓΝΕΣΘΑΙ

Το ενεργειακό ζήτημα επηρεάζει σε ιδιαίτερα μεγάλο βαθμό τις οικονομικές εξελίξεις στην Κύπρο. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι η Κύπρος τροφοδοτείται με συμβατικά καύσιμα το κόστος των οποίων κυμαίνεται μεταξύ 500-600 εκατ. ετησίως, ενώ η τιμή κατανάλωσης ηλεκτρικού ρεύματος στη βιομηχανία είναι από τις υψηλότερες μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. και αντιπαραγωγική για τις επιχειρήσεις (220 Ευρώ ανά MWh ενώ π.χ. στην Ελλάδα ανέρχεται σε 94 Ευρώ ανά MWh – Αύγ. 2012) Ο τομέας της ενέργειας χαρακτηρίζεται από την **υψηλή εξάρτηση έναντι εισαγόμενων πηγών ενέργειας**, την έντονη κυριαρχία του πετρελαίου στο ενεργειακό ισοζύγιο, την ταχεία αύξηση της ενεργειακής ζήτησης, τις δυσκολίες διασύνδεσης με τα ευρωπαϊκά δίκτυα και τον σχετικά χαμηλό βαθμό αξιοποίησης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Η **έλευση του φυσικού αερίου** αναμένεται να επιφέρει κατά συνέπεια σημαντικές μεταβολές στην μέχρι τούδε ενεργειακή πολιτική της Κύπρου, με προεκτάσεις στο σύνολο της οικονομίας.

Η Δεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου

Πηγή: Bruneton, Konofagos, Foscolos, 2012

Η διαμορφούμενη **ενεργειακή πολιτική της Κύπρου κατά τα έτη 2013-2014** φαίνεται να βασίζεται σε τρεις βασικούς πυλώνες:

1) Ο πρώτος πυλώνας της ενεργειακής πολιτικής αφορά στην ολοκλήρωση της **απελευθέρωσης της αγοράς ενέργειας**, που θα δημιουργήσει ένα ελκυστικό περιβάλλον για την ενίσχυση των ιδιωτικών ενεργειακών επενδύσεων. Ήδη από 1/1/2009, έχει απελευθερωθεί το 35% της αγοράς της ηλεκτρικής ενέργειας.

Ο αμιγώς **μονοπωλιακός χαρακτήρας** της κυπριακής αγοράς φυσικού αερίου, λόγω της εικοσαετούς εξαίρεσής της (ως απομονωμένης - νησιωτικής) από την εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας περί απελευθέρωσης, επισημαίνεται συχνά από διάφορους «ενεργειακούς» αναλυτές ότι λειτουργεί ως τροχοπέδη στις προσπάθειες απελευθέρωσης της κυπριακής αγοράς.

Ως παράδειγμα αναφέρεται η μη συμμόρφωση της Κύπρου με την τρίτη δέσμη μέτρων της ΕΕ για την απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας, στους τομείς της ηλεκτρικής ενέργειας και του φυσικού αερίου. Τον Φεβρουάριο του 2011, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της Ε.Ε. είχαν σημειώσει την ανάγκη να ολοκληρωθεί η εσωτερική αγορά ενέργειας έως το 2014. Η εν λόγω νομοθεσία προβλέπει κανόνες για τον διαχωρισμό των δικτύων, την ενίσχυση της ανεξαρτησίας και των εξουσιών των εθνικών ρυθμιστικών αρχών, τη βελτίωση της λειτουργίας των αγορών λιανικής προς όφελος των καταναλωτών κλπ.

Τα έτη 2013/4 άρχισε η διαδικασία τροποποίησης του νομοθετικού πλαισίου που διέπει τη ρύθμιση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, λαμβάνοντας υπόψη τον αναδυόμενο ανταγωνισμό στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, τις προοπτικές της εισαγωγής φυσικού αερίου στο ενεργειακό μείγμα κλπ. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η κυβερνητική απόφαση περί ιδιωτικοποίησης ποσοστού της εταιρείας παραγωγής και διανομής ηλεκτρικού ρεύματος (ΑΗΚ) όπως και διαχωρισμού της σε πέντε επιχειρηματικές μονάδες: παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, μεταφοράς ρεύματος υψηλής τάσης, διανομής στους καταναλωτές, μάρκετινγκ και άλλων δραστηριοτήτων.

Ταυτόχρονα υπάρχουν ανεξάρτητες προτάσεις Κυπρίων πανεπιστημιακών και διεθνών εμπειρογνομόνων να δοθεί προτεραιότητα στην εγχώρια αγορά ως προς την χρήση Υ/Α αφού από το έτος 2013 οι προς εξαγωγή ποσότητες φυσικού αερίου φαίνονται περιορισμένες. Άλλες πάλι εισηγήσεις προκρίνουν αντίθετες επιλογές, όπως την εξαγωγή όλων των διαθέσιμων Υ/Α και την στήριξη της ενεργειακής ανάπτυξης μόνο μέσω των ΑΠΕ.

Η κυπριακή κυβέρνηση φαίνεται, πάντως, να κατέληξε στο συμπέρασμα ότι λόγω του μικρού μεγέθους της κυπριακής αγοράς δεν είναι οικονομικά βιώσιμη η κατασκευή δικτύου φυσικού αερίου για οικιακή χρήση. Το κυπριακό φυσικό αέριο θα τροφοδοτεί πρωτίστως την δημόσια εταιρεία παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος (ΑΗΚ) και κάποιες άλλες παρεμφερείς δημόσιες εταιρείες.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον συγκεντρώνει και η προοπτική δημιουργίας **Εθνικού Ενεργειακού Κέντρου**. Το έργο εκτιμάται ότι θα κοστίσει 10 δισ. Ευρώ και θα περατωθεί δύο χρόνια μετά την υπογραφή της σχετικής σύμβασης. Συνοπτικά, το σχέδιο στη περιοχή Βασιλικού (Λεμεσού) περιλαμβάνει έναν τερματικό σταθμό καυσίμων, μια εγκατάσταση υδροποιημένου φυσικού αερίου (LNG), έναν τερματικό σταθμό για υδροποιημένο αέριο πετρελαίου (LPG) καθώς και μια βιομηχανική μονάδα πετροχημικών προϊόντων βασιζομένων στο φυσικό αέριο.

Ο τερματικός σταθμός εισαγωγής και αποϋδροποίησης του φυσικού αερίου προγραμματίζεται να ανεγερθεί στην περιοχή Βασιλικού (30 χλμ. δυτικά της Λάρνακας), όπου βρίσκεται ο κύριος ηλεκτροπαραγωγικός σταθμός της Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου (ΑΗΚ). Σημειωτέον ότι από το σταθμό αυτό εξαρτάται η ηλεκτροδότηση όλης σχεδόν της ελεύθερης Κύπρου και σε περίπτωση απρόβλεπτου τεχνικού προβλήματος (ή έκρηξης όπως στο Μαρί τον Ιούλιο του 2012 κλπ), διακόπτεται η παροχή ρεύματος σε πολλές περιοχές της Κύπρου. Το φυσικό αέριο θα χρησιμοποιείται κυρίως στην ηλεκτροπαραγωγή και ο καθορισμός των εισαγομένων ποσοτήτων θα πραγματοποιείται, βάσει των προβλέψεων ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας.

Οι αναμενόμενες ποσότητες που θα φιλοξενήσει το ενεργειακό κέντρο περιλαμβάνουν 130.000 Μ.Τ. λευκών προϊόντων (βενζίνη κ.α), 15.000 Μ.Τ. υγραερίου (LPG) και 15.000 Μ.Τ. ασφάλτου, ως λειτουργικά αποθέματα και 700.000 Μ.Τ. λευκών προϊόντων για στρατηγικά αποθέματα. Σήμερα όλα τα παράγωγα πετρελαίου είναι εισαγόμενα. αφού η Κύπρος από το έτος 2004 δεν έχει διυλιστήριο.

Σημειώνεται ότι η Κύπρος βάσει συμβατικής υποχρέωσης προς την Ε.Ε. διατηρεί, από 01-01-2008, **ενεργειακά αποθέματα** που ισοδυναμούν με 90 ημέρες μέσης κατανάλωσης. Σήμερα, μέρος των ενεργειακών αποθεμάτων της Κύπρου, αποθηκεύεται στην Ελλάδα, μετά από σχετική σύμβαση.

Σημαντική εξέλιξη αποτελεί, πάντως, η ολοκλήρωση της κατασκευής του ιδιωτικού τερματικού των πετρελαιοειδών στο Βασιλικό, στις 28 Νοεμβρίου 2014. Το έργο παραδόθηκε από την κατασκευάστρια εταιρεία 'J&P' στην ιδιοκτήτρια 'VTT Vasiliko' του ομίλου ολλανδικών συμφερόντων 'VITOL'. Το έργο περιλαμβάνει 22 δεξαμενές συνολικής χωρητικότητας 544 χιλ. κ.μ. και προβλήτα με δυνατότητα εξυπηρέτησης πέραν των 500 δεξαμενοπλοίων, ετησίως. Σχεδιάζεται, δε, η επέκτασή του, έως το 2016, με 13 επιπλέον δεξαμενές που θα αυξήσουν τη συνολική διαθέσιμη χωρητικότητα σε 849 χιλ. κ.μ..

Η ολοκληρωθείσα πρώτη φάση κατασκευής του τερματικού διήρκεσε 32 μήνες και κόστισε 300 εκ. ευρώ. Προσέφερε, δε, εργασία σε 832 άτομα. Τα έσοδα της Κυπριακής Δημοκρατίας μόνον από τα καταβαλλόμενα ενοίκια υπολογίζονται σε 20 εκ. ευρώ, ετησίως, ενώ πρόσθετα έσοδα αναμένεται να προκύψουν από τη φορολογία.

2) Ο δεύτερος, λοιπόν, πυλώνας είναι η ενίσχυση της διείσδυσης των **Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ)** στο ενεργειακό ισοζύγιο της χώρας. Σήμερα οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας συμμετέχουν μόνον με 5,0% περίπου στο ενεργειακό ισοζύγιο της Κύπρου. Η ενέργεια αυτή παράγεται κατά 65% από ηλιακά ενεργειακά συστήματα, ενώ αύξηση παρουσιάζει η παραγωγή ενέργειας από αιολικά πάρκα και από βιομάζα.

Το κεφαλαιακό κόστος των φωτοβολταϊκών συστημάτων μειώθηκε περισσότερο από 40% μεταξύ των ετών 2012-2014 και είναι σε θέση να ανταγωνιστούν με επιτυχία συμβατικές γεννήτριες καυσίμων. Για το λόγο αυτό γίνεται προσπάθεια για διείσδυση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο κυπριακό δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας μέσω ενός οδικού χάρτη για ΑΠΕ. Ο εν λόγω χάρτης θα υποδεικνύει τον καθορισμό της βέλτιστης διείσδυσης των ΑΠΕ για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας κλπ..

3) Ο τρίτος πυλώνας δεν είναι άλλος από την **κυπριακή στρατηγική Υδρογονανθράκων (Υ/Α) - ο πλέον σημαντικός της κυπριακής ενεργειακής πολιτικής, του οποίου τα δεδομένα αλλάζουν σε γρήγορο και ουσιαστικό βαθμό από χρόνο σε χρόνο και έχει τους ακόλουθους στόχους:**

α. Ένα μεσοπρόθεσμο στόχο ως προς την εξερεύνηση όλων των δυνατών κοιτασμάτων Υ/Α της κυπριακής ΑΟΖ, δηλαδή πέραν του «οικοπέδου 12» ή «Αφροδίτης» και

β. Την επιλογή της όδευσης των αγωγών (πχ από κυπριακή ΑΟΖ προς Αίγυπτο και Κύπρο ή και προς Ευρώπη). Όπως προαναφέρθηκε, βασικός **στόχος της κυπριακής ενεργειακής στρατηγικής** αποτελεί η **άρση της απομόνωσης του ενεργειακού δικτύου της χώρας από τα διευρωπαϊκά ενεργειακά δίκτυα**. Ιδιαίτερη σημασία αποκτά η συμβολή της νοτίου Μεσογείου στην προμήθεια ενέργειας των κρατών μελών της Ε.Ε., όπως η προοπτική ενός νοτιανατολικού διαδρόμου κλπ..

Ειδικότερα, στον κατάλογο των «**έργων κοινού ενδιαφέροντος**» της ΕΕ (PCIs), η Κύπρος και η Ελλάδα συμμετέχουν στην ακόλουθη πρόταση έργου για υλοποίηση δια-συνδετήριου αγωγού φυσικού αερίου:

-East Mediterranean Pipeline (EastMed) συνολικής χωρητικότητας 8 δις. κ.μ. για μεταφορά φυσικού αερίου στην ηπειρωτική Ελλάδα μέσω Κρήτης και εν συνεχεία στην ευρωπαϊκή αγορά, συνολικού μήκους 1.100 χλμ.

- Οι μέχρι τώρα επιβεβαιωθείσες ποσότητες στο κοίτασμα του «οικοπέδου 12» της κυπριακής ΑΟΖ είναι περιορισμένες ως προς τις ανάγκες μεγάλων αγορών, όπως της Ε.Ε., παρά την βελτιωμένη εκτίμηση (Νοέμβριος 2014) των εμπλεκόμενων ισραηλινών εταιρειών Delek και Avner στα 127 δις κυβικά μέτρα (BCM) αντί των 113 δις που υπολογίζονταν μέχρι τότε. Ευτυχώς για την Κύπρο, το γεγονός αυτό δεν απέτρεψε μεγάλες διεθνείς εταιρείες έρευνας και εκμετάλλευσης Υ/Α που έδειξαν σοβαρό ενδιαφέρον για την κυπριακή ΑΟΖ και ανέλαβαν σχετική δραστηριότητα στα οικόπεδά της (πχ Total, ENI, Gogas, Noble Energy κλπ). Επίσης για πρώτη φορά στην ιστορία της «μικρής» Κύπρου, πολλές κυβερνήσεις της Μεσογείου και των Βαλκανίων εκδήλωσαν διπλωματικό ενδιαφέρον να προβούν σε συναντήσεις με τον αρμόδιο για τα ενεργειακά θέματα, Κύπριο Υπουργό αναβαθμίζοντας εμμέσως την στρατηγική σημασία του νησιού.

- Οι ανωτέρω «αμελητέες» προς το παρόν **επιβεβαιωμένες ποσότητες δεν επαρκούν για την δημιουργία του χερσαίου τερματικού υγροποίησης φυσικού αερίου στη περιοχή Βασιλικού**, που αποτελούσε μέχρι το έτος 2013 τον πρωτεύοντα στόχο των κυπριακών κυβερνήσεων. Οι περαιτέρω εξερευνήσεις των λοιπών οικοπέδων της κυπριακής ΑΟΖ αποσκοπούν στην ανεύρεση των απαραίτητων επιπρόσθετων ποσοτήτων φυσικού αερίου για την οικονομική βιωσιμότητα του φιλόδοξου αυτού σχεδίου, συνολικού κόστους 10 δις ευρώ ή 58% του κυπριακού ΑΕΠ. Η κύρια επιδίωξη αυτού του σχεδίου ήταν εξ αρχής να πωλείται το υγροποιημένο κυπριακό αέριο στην διεθνή αγορά 'spot' μέσω του τερματικού του Βασιλικού (βλ. Ετήσια Έκθεση μας έτους 2012-σελ. 54). Οι υπάρχουσες ή προς κατασκευή μονάδες από-υγροποίησης φυσικού αερίου (π.χ. Ελλάδας, Ρουμανίας) αποτελούν δυνητικές αγορές.

-Η περίοδος των υπερβολικών προσδοκιών (2010-2013) περί ποσοτήτων Υ/Α και αναλόγων οικονομικών και αναπτυξιακών επιπτώσεων διακόπηκε τον Φθινόπωρο του 2013 όταν οι επιβεβαιωτικές γεωτρήσεις του «Οικοπέδου 12» έδωσαν αποτελέσματα πολύ κατώτερα του αναμενομένου και επιδεινώθηκαν ένα χρόνο αργότερα από τη μείωση των διεθνών τιμών Υ/Α. Σε περίπτωση μη εξεύρεσης των απαραίτητων ποσοτήτων φυσικού αερίου και συνεπώς μη πραγματοποίησης του χερσαίου τερματικού από-υγροποίησης, κάτι που από τα τέλη του έτους 2013 φαίνεται πλέον πολύ πιθανό, η κυπριακή κυβέρνηση επεξεργάζεται δύο εναλλακτικά σχέδια (σχέδια Β): είτε την δημιουργία πλωτής μονάδας άνωθεν του κοιτάσματος, είτε – το πιθανότερο- την **κατασκευή αγωγού προς την Αίγυπτο** που αναμένεται να αποφέρει άμεσα κέρδη. Ο δε Αιγύπτιος Υπουργός Ενέργειας, σε διμερή συνάντηση του με τον Κύπριο Ομόλογό του (Λευκωσία, 25/11/2014), εξέφρασε την ετοιμότητα του Καΐρου να ανταποκριθεί

σε μελλοντικές κυπριακές εξαγωγές φυσικού αερίου ως προς το σύνολο τους, λόγω των αναγκών της αιγυπτιακής αγοράς που χρήζουν επείγουσας ικανοποίησης. Προφανώς όμως, η επιλογή αυτή συνεπάγεται μια μονοφωνιακή κατάσταση για την Κύπρο, οι εξαγωγές της οποίας θα εξαρτώνται πλέον από μια εν δυνάμει ασταθή χώρα σύμφωνα με ορισμένους αναλυτές.

- Το έτος 2015 θα είναι καθοριστικό για την λήψη της τελικής απόφασης από την κυπριακή κυβέρνηση ανάλογα με τα αποτελέσματα των γεωτρήσεων.

- Όσον αφορά στο σχέδιο εναλλακτικού αγωγού που θα μπορούσε να συνδέει τα κοιτάσματα ισραηλινής και κυπριακής ΑΟΖ με Ελλάδα (μέσω Κρήτης) και Ιταλία, παρά τις τεχνικές και οικονομικές προκλήσεις του, έλαβε ξαφνική ώθηση κατά την Ευρωμεσογειακή Συνάντηση της Ρώμης (14.11.2014), όπου ο Ισραηλινός Υπουργός Ενέργειας και Υδάτων, Σιλβάν Σαλώμ (Shalom), το πρότεινε στην Ευρώπη ως αντιστάθμισμα στην εξάρτηση της από το ρωσικό φυσικό αέριο. Το φυσικό αέριο θα εξάγεται απ' ευθείας από τις δεξαμενές Ταμάρ και Λεβιάθαν κατευθείαν στην Ιταλία και την λοιπή Ευρώπη μέσω Κύπρου και Ελλάδος. Η ιδέα-πρόταση φαίνεται να είναι ασφαλής αφού δεν θα επηρεάζεται από τις πιθανές ανατροπές στη Μέση Ανατολή. Για τη σημασία υλοποίησης του εν λόγω αγωγού ενημέρωσαν από κοινού οι Υπουργοί Ενέργειας Ελλάδας και Κύπρου τον αντιπρόεδρο της Επιτροπής και αρμόδιο για την ενεργειακή ένωση κ. Σέφκοβιτς.

Ως προς το έργο αυτό, παρατηρείται διαχρονικά μια λεκτική και μόνο υποστήριξη από μέρους των Κυπρίων ιθυνόντων στο πλαίσιο των διμερών υπουργικών συναντήσεων. Κάθε φορά, τόσο τα κυπριακά ΜΜΕ, όσο και οι Κύπριοι παράγοντες, όταν αναφέρονται στο σχέδιο αγωγού East Med υπογραμμίζουν ότι θα πρέπει να αποδειχτεί προηγουμένως η τεχνική και οικονομική βιωσιμότητα του έργου, εκφράζοντας εμμέσως σοβαρές αμφιβολίες, ακόμη και ειρωνείες, περί αυτού.

Τα δύο σχέδια κρίνονται από αρκετούς εμπειρογνώμονες ως ανταγωνιστικά. Σύμφωνα με τον καθηγητή Γεωπολιτικής Υ/Α του Πανεπιστημίου Λευκωσίας και μέλος του ΔΣ της Εταιρείας Υδρογονανθράκων Κύπρου, Δρ Θ. Τσακίρη, μια επιπλέον ποσότητα των 8-10 δις m³ φυσικού αερίου από τα κοιτάσματα του Ισραήλ είναι απαραίτητη είτε για την υλοποίηση του αγωγού East Med, είτε για την ύπαρξη του κυπριακού τερματικού του Βασιλικού. Δηλαδή τα δύο σχέδια δεν είναι δυνατόν να συνυπάρξουν, ό,τι και αν ανακοινώνεται διπλωματικά περί συμπληρωματικότητας τους κατά τις επίσημες διμερείς κλπ συναντήσεις.

Οι υποστηρικτές άλλων εναλλακτικών αγωγών (πχ Κύπρου-Τουρκίας) και όχι μόνο, θεωρούν ότι τα ακριβά επενδυτικά σχέδια, όπως του αγωγού EastMed, ή και του κυπριακού τερματικού υδροποίησης στο Βασιλικό, δεν είναι τεχνικά και οικονομικά βιώσιμα σε συνδυασμό με τις διεθνείς χαμηλές τιμές Υ/Α, λόγω της υψηλούς παγκόσμιας προσφοράς Υ/Α και μειωμένης ζήτησης (υποτονική οικονομική ανάπτυξη στην Ε.Ε., μείωση αναπτυξιακών ρυθμών Κίνας κλπ). Επιπλέον, μεσομακροπρόθεσμα ή προς το τέλος της τρέχουσας δεκαετίας, αναμένεται να μειωθούν αισθητά οι **τιμές φυσικού αερίου** λόγω της αύξησης της διεθνούς προσφοράς από τα κοιτάσματα Μοζαμβίκης, Αυστραλίας, το σχιστολιθικό αέριο των ΗΠΑ, τις επιπτώσεις της Ρωσο-κινεζικής ιστορικής Συμφωνίας της Σαγκάης (21.05.2014) κλπ.

-Εξυπακούεται ότι, σύμφωνα με κατά καιρούς δηλώσεις Ε/Κ κυβερνητικών, οικονομικών κλπ παραγόντων, μόνο σε περίπτωση δίκαιης και βιώσιμης επίλυσης του κυπριακού προβλήματος, **θα δεχόταν η κυπριακή κυβέρνηση τη διασύνδεση δια υποθαλάσσιου αγωγού της Κύπρου με την Τουρκία.**

Εκτός του προβληματισμού ως προς τα προαναφερθέντα σχέδια εμπορικής εκμετάλλευσης του φυσικού αερίου της ΑΟΖ της, η Κύπρος προσανατολίζεται, επί του παρόντος στην ανάδειξη ή υλοποίηση των ακόλουθων **έργων υποδομής:**

(i) Αξιοποίηση του προαναφερθέντος ιδιωτικού τερματικού σταθμού εισαγωγής και εξαγωγής καυσίμων στη βιομηχανική περιοχή του Βασιλικού

(ii) Κατασκευή **υποθαλάσσιου αγωγού για τη μεταφορά φυσικού αερίου στην Κύπρο, έργο προϋπολογισμού 2 δις ευρώ περίπου.** Το 2012 συνεστήθη κοινοπραξία με την επωνυμία 'Cy Stream Consortium' για τη μεταφορά φυσικού αερίου από το βυθοτεμάχιο 12

στην ξηρά. Όμως λόγω του προαναφερθέντος περιορισμένου μεγέθους της κυπριακής αγοράς, η οικονομική βιωσιμότητα ενός τέτοιου έργου προϋποθέτει την εξαγωγή σημαντικών ποσοτήτων φυσικού αερίου και την ταυτόχρονη προσέλκυση ξένων επενδυτών

(iii) Στον κατάλογο των «έργων κοινού ενδιαφέροντος» (PCIs) περιλαμβάνονται επίσης η προαναφερθείσα υποθαλάσσια ηλεκτρική διασύνδεση Ισραήλ – Κύπρου – Ελλάδος γνωστή ως EuroAsia Interconnector (βλ. Ετήσια Έκθεση μας έτους 2012, σελ. 54), καθώς και η κατασκευή στην Κύπρο μονάδας για αποθήκευση και εξαγωγή φυσικού αερίου (Mediterranean Gas Storage).

ΧΑΡΤΗΣ ΒΥΘΟΤΕΜΑΧΙΩΝ 1-12 ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΑΟΖ

Πηγή: KPETYK

Τα κυριότερα τρέχοντα ζητήματα για την κυπριακή ενεργειακή πολιτική στον τομέα του φυσικού αερίου είναι τα ακόλουθα:

-Το έτος 2013 ιδρύθηκε η ιδιωτικού δικαίου Εταιρεία Υδρογονανθράκων Κύπρου (ΕΥΚ), διάδοχος της Κρατικής Εταιρείας Υδρογονανθράκων Κύπρου (ΚΡΕΤΥΚ), που θα λαμβάνει αποφάσεις σχετικά με τα προαναφερθέντα σχέδια. Επίσης προβλέπεται η ύπαρξη Ειδικού Ταμείου υδρογονανθράκων όπου θα κατατίθενται τα έσοδα από την εκμετάλλευση υδρογονανθράκων σύμφωνα με το πρότυπο της Νορβηγίας. Δηλαδή τα έσοδα αυτά θα επενδύονται κατά προτεραιότητα για τις μέλλουσες γενεές, την ανατροφοδότηση της βιομηχανίας υδρογονανθράκων και την ενίσχυση του ετήσιου κρατικού προϋπολογισμού (π.χ. 4,6% των ενεργειακών νορβηγικών εσόδων ενισχύει τον κρατικό προϋπολογισμό).

Οι λοιπές ενεργειακές εξελίξεις της Κύπρου συνοψίζονται ως εξής:

- Φυσικό αέριο για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και
- Χρήση του φυσικού αερίου σε άλλους τομείς της οικονομίας, όπως οι μεταφορές (π.χ. χρήση υγραερίου στην αυτοκίνηση).

Η κυπριακή κυβέρνηση φαίνεται να προβληματίζεται για τα κάτωθι **σενάρια**:

α) Συνεργασία με το **Ισραήλ** στο πλαίσιο πακέτου για από κοινού εκμετάλλευση των ισραηλινών και κυπριακών κοιτασμάτων (βλ. το ιστορικό της διμερούς ενεργειακής συνεργασίας Κύπρου-Ισραήλ από το έτος 2010 στην Ετήσια Έκθεση μας έτους 2012- σελ. 56).

β) Επιλογή μιας **ενδιάμεσης μεταβατικής λύσης, διάρκειας 7-10 ετών στο θέμα προμήθειας του φυσικού αερίου έως ότου αρχίσει η εκμετάλλευση του κυπριακού φυσικού αερίου (2019-20)**. Η μεταβατική ή προσωρινή λύση αποβλέπει στην εισαγωγή

φυσικού αερίου από οποιαδήποτε πηγή και με οποιαδήποτε τεχνολογία μεταφοράς (υγροποιημένο, ή συμπιεσμένο) ή επεξεργασίας (χερσαίο τερματικό, πλωτή εξέδρα από-υγροποίησης κλπ) κριθεί πρόσφορη και συμφέρουσα για ηλεκτροπαραγωγή (βλ. Ετήσιες Εκθέσεις μας ετών 2011-σελ. 51 & 2012-σελ.56). Στην τελική φάση του διαγωνισμού της ΔΕΦΑ έχουν προκριθεί η ελληνική κοινοπραξία ‘Μυτιληναίος – Motor Oil’ και η ολλανδική ‘Vitol’.

Στο σημείο αυτό υπενθυμίζονται συνοπτικά οι **λοιπές παράμετροι** του ανωτέρω θέματος (βλ. Ετήσια Έκθεση μας έτους 2012-σελ. 51-53).

-Τα **κοιτάσματα της Ανατολικής Μεσογείου** εικάζεται ότι είναι πολύ σημαντικά, χωρίς ακόμη να έχουν επιβεβαιωθεί με ακρίβεια. Μελέτη του Οργανισμού Γεωλογικών Επισκοπήσεων των ΗΠΑ αναφέρει ότι υπάρχουν εκμεταλλεύσιμα κοιτάσματα φυσικού αερίου 122 τρισεκατομμυρίων κυβικών ποδιών, κατά δέκα φορές περισσότερα από τα εκμεταλλεύσιμα κοιτάσματα που υπάρχουν στα βρετανικά χωρικά ύδατα της Βόρεια Θάλασσας κλπ.

-Οι εναλλακτικές **επιλογές εξαγωγής του παραγόμενου φυσικού αερίου του Ισραηλινού κοιτάσματος ‘Λεβιάθαν’** (μετά την σύμφωνη γνώμη του Ανωτάτου Δικαστηρίου του Ισραήλ το 2013) περιλαμβάνουν το ‘Floating LNG’, την αξιοποίηση σχεδιαζόμενων υποδομών υγροποίησης φυσικού αερίου χωρών της περιοχής (πχ της Αιγύπτου, της Ερυθράς Θάλασσας κλπ), ή και δια-συνδετήριο αγωγό μέσω μιας χώρας όπως Τουρκίας, Αιγύπτου, Ιορδανίας ή Ελλάδος (Κρήτης).

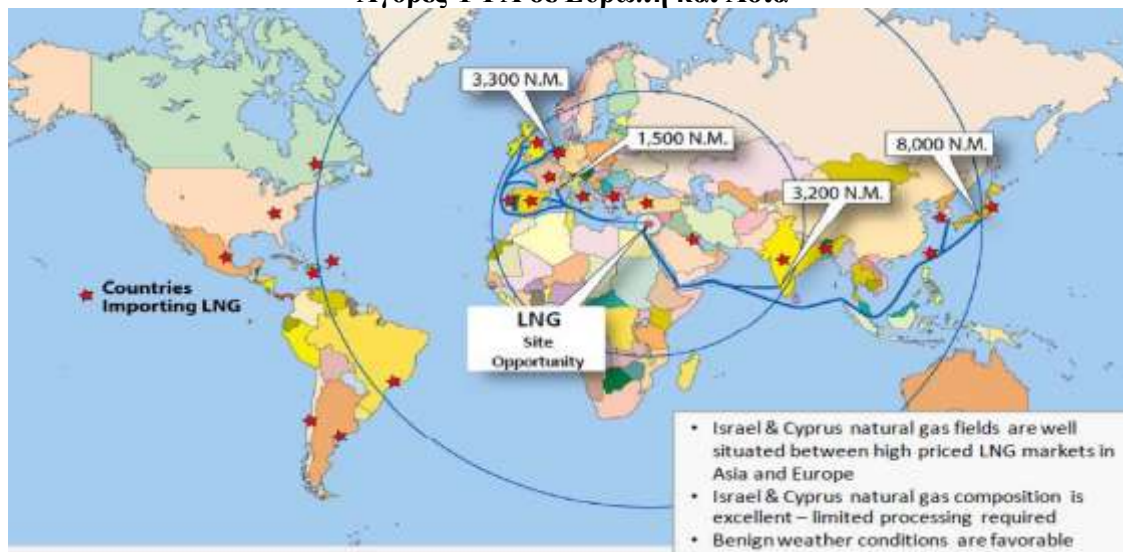
Ανακαλυφθέντα κοιτάσματα υδρογονανθράκων στην Αν. Μεσόγειο

Πηγή: Noble Energy

-Τα πολιτικο-οικονομικά **γεγονότα του έτους 2013** επέφεραν χρονικές **καθυστερήσεις στο χρονοδιάγραμμα εκμετάλλευσης του κυπριακού φυσικού αερίου** (2019/20) και εξαγωγής του στις μεγάλες αγορές (πχ Ασίας). Η κυβερνητική αλλαγή (Φεβρουάριος 2013), η κυπριακή οικονομική κρίση (Μάρτιος 2013), οι μειωμένες ποσότητες φυσικού αερίου της επιβεβαιωτικής γεώτρησης (Φθινόπωρο 2013) και οι σχετικές επιπτώσεις τους, δεν συνηγορούν στην τήρηση του ανωτέρω χρονοδιαγράμματος. Σύμφωνα με αναλύσεις ακόμα και Κυπρίων εμπειρογνομόνων, εάν η Κύπρος καθυστερήσει στις εξαγωγές υγροποιημένου φυσικού αερίου προς την ασιατική αγορά, ξεπερνώντας τον αρχικό στόχο του 2020, ενδεχομένως να μην κατορθώσει να εισέλθει στη συγκεκριμένη αγορά. Κατά τις ίδιες εκτιμήσεις, η ευρωπαϊκή αγορά αποτελεί εναλλακτική επιλογή για την εξαγωγή υγροποιημένου φυσικού αερίου, αλλά οι χαμηλές τιμές αποτελούν πρόκληση για τον σχεδιασμό των εταιρειών.

Αγορές ΥΦΑ σε Ευρώπη και Ασία

Πηγή: KRETUK

-Η Κύπρος επιθυμεί ιδιαίτερα την **οριοθέτηση μεταξύ κυπριακής και ελληνικής ΑΟΖ** και κατά τον ελληνοκυπριακό Τύπο, η Ελλάδα θα πρέπει να επιδιώξει συμφωνίες οριοθέτησης με τη Λιβύη και την Αίγυπτο. Σύμφωνα με τον κυπριακό Τύπο, υπάρχει η αναγκαιότητα υπογραφής συμφωνίας **ενεργειακής συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας, Κύπρου και Ισραήλ ιδιαίτερα μετά τις επαναστατικές αλλαγές στη Μέση Ανατολή**. Τελικά τον Αύγουστο του 2013, υπεγράφη στη Λευκωσία σχετικό Μνημόνιο συνεργασίας.

-Η **Τουρκία**, που δεν αναγνωρίζει την Κυπριακή Δημοκρατία, δεν αναγνωρίζει κατά συνέπεια ούτε την κυπριακή ΑΟΖ και έως το Φθινόπωρο του έτους 2014 αντιδρούσε με νομικά και πολιτικά επιχειρήματα, όσο και με απειλές έναντι της προαναφερθείσας συμφωνίας με το Ισραήλ, όπως και αυτών που έχει συνάψει η Κύπρος με την Αίγυπτο και το Λίβανο. Οι απειλές της αφορούν ιδιαίτερα το σενάριο εκμετάλλευσης των κοιτασμάτων της κυπριακής ΑΟΖ, αποκλειστικά και μόνο, από τους Ελληνοκυπρίους. Η Τουρκία προβαίνει σε διάφορες ενέργειες (οριοθέτηση, διεθνείς διαγωνισμοί διερεύνησης κοιτασμάτων κλπ) σε θαλάσσια οικόπεδα νοτιώς της Τουρκίας (κόλπος Αττάλειας), μεταξύ Κύπρου και Καστελόριζου. Οι Τουρκικές Αρχές διαχώρισαν τα οικόπεδα αυτά κατά τα έτη 2008-2009 χωρίς η Τουρκία να έχει καθορίσει την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη της με την Ελλάδα και την Κύπρο. Δηλαδή, η οριοθέτηση αυτή δεν λαμβάνει υπόψη τη Ρόδο και το Καστελόριζο, αποκόπτει την Ελλάδα από την Κύπρο και αμφισβητεί τα ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα στην Ανατολική Μεσόγειο. Για τις ανωτέρω τουρκικές διεκδικήσεις αντέδρασαν κυβερνητικοί εκπρόσωποι της Ελλάδος, της Κύπρου, ακόμη και της Ρωσίας. Επιπλέον, στη ζώνη αυτή περιλαμβάνεται και το οικόπεδο 4321 της ΑΟΖ της Κύπρου αλλά και δυνητικά της Ελλάδος. Ταυτόχρονα η Τουρκία, μέσω της κρατικής πετρελαϊκής εταιρείας ΤΡΑΟ, άρχισε την 26.4.2012, χερσαίες έρευνες-γεωτρήσεις για την ανεύρεση πετρελαίου στην κατεχόμενη βόρεια Κύπρο. Από το Φθινόπωρο του έτους 2014 η Τουρκία αμφισβητεί πλέον εμπράκτως την κυπριακή ΑΟΖ και τις προαναφερθείσες διμερείς συμφωνίες της Λευκωσίας με γειτονικές της χώρες, αποστέλλοντας ερευνητικό πλοίο συνοδεία τουρκικών πολεμικών σκαφών, εντός της κυπριακής ΑΟΖ για διερεύνηση υδρογονανθράκων. Οι εν λόγω ενέργειες της δεν φαίνονται να λαμβάνουν υπόψη τις εκθέσεις προόδου της Ευρ. Επιτροπής αναφορικά με την Τουρκία ως δυνητικό Κ-Μ, όπου μεταξύ άλλων υπάρχει πρόνοια για υπογραφή της Συμφωνίας του Δικαίου της Θάλασσας (1982) από μέρους της.

-Πρέπει να υπογραμμιστεί το γεγονός ότι οι «**διμερείς συμφωνίες**» του **ψευδοκράτους με την Τουρκία για τον καθορισμό των δικών τους ΑΟΖ προκαλούν προβλήματα** και κινδύνους για την Κυπριακή ΑΟΖ και την Κύπρο στο σύνολό της, κάτι που επιβεβαιώθηκε από τις ανωτέρω μονομερείς, επιθετικές ενέργειες της Τουρκίας στην κυπριακή ΑΟΖ κατά το έτος 2014. Οι ήδη υπάρχουσες διμερείς οριοθετικές συμφωνίες μεταξύ Κύπρου και Λιβάνου, Αιγύπτου και Ισραήλ, που μέχρι τώρα τηρούνται από τα συμβαλλόμενα μέρη,

τίθενται σε αμφισβήτηση από τις τουρκικές ενέργειες που αποσκοπούν, επίσης, να μετατρέψουν την λεκάνη της Λεβαντίνης σε «τουρκική λίμνη».

-Οι αντιδράσεις του **Λίβανου** έναντι του Ισραήλ φαίνεται να υποχωρούν. Οι διμερείς τους διαπραγματεύσεις για τον καθορισμό των δικών τους ΑΟΖ αποδίδουν καρπούς.

-Η **Αίγυπτος** προχώρησε, επίσης, το Μάιο 2012 σε δημοσίευση προσφοράς για έρευνες εντοπισμού και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων σε 15 οικόπεδα (13 θαλάσσια και 2 χερσαία), σεβόμενη πλήρως τη συμφωνία με την Κύπρο για οριοθέτηση των δύο ΑΟΖ. Επιπλέον λόγω των διπλωματικής της ψυχρότητας με την Τουρκία από το έτος 2013, το Κάιρο με την σειρά του εγκαίνιασε τριμερή ενεργειακή συνεργασία με την Ελλάδα και την Κύπρο, υπογράφοντας την Κοινή Δήλωση Κορυφής Καΐρου (8 Νοεμβρίου 2014) και συμμετείχε σε Τριμερή Υπουργική Συνάντηση των Υπουργών ενέργειας των τριών χωρών (Λευκωσία, 25 Νοεμβρίου 2014).

Όπως προαναφέρθηκε, τόσο οι πολιτικές εξελίξεις στη Μέση Ανατολή (Συριακή και Αιγυπτιακή αποσταθεροποίηση μεταξύ 2012/13), Τουρκική αμφιταλάντευση μεταξύ ισλαμισμού-νεοοθωμανισμού και κοσμικότητας που θα μπορούσε να εξελιχθεί σε «Ουκρανία του Νότου», όσο και τα κοιτάσματα φυσικού αερίου στη Νοτιοανατολική περιοχή της Μεσογείου, προσθέτουν μια **νέα διάσταση στο γεωπολιτικό πεδίο**. Η αμερικανική δεξαμενή σκέψης 'American Enterprise Institute' αναρωτιέται σε σχετική Έκθεση της (Ιούλιος 2013) εάν η Ανατολική Μεσόγειος πρόκειται σύντομα να μετατραπεί σε νέο Περσικό Κόλπο και προτείνει μια πιο ισχυρή παρουσία των ΗΠΑ στην περιοχή μέσω της δημιουργίας μιας «Αμυντικής Συνεργασίας της Ανατολικής Μεσογείου» στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ.

Αθήνα και Λευκωσία βλέπουν φυσικά με ικανοποίηση τις σχέσεις τους με το Ισραήλ να ενισχύονται. Το Μνημόνιο Κατανόησης μεταξύ των τριών χωρών (Λευκωσία, 8/8/2014), προβλέπει την συνεργασία τους και ως προς την διαμετακόμιση Υ/Α. Όπως προαναφέρθηκε, οι **τουρκικοί σχεδιασμοί επιχειρούν να παρεμβληθούν στη θαλάσσια περιοχή μεταξύ Κύπρου και Ελλάδας**. Απώτερος στόχος είναι η δημιουργία προβλημάτων στις όποιες μελλοντικές προσπάθειες της Κύπρου για μεταφορά του φυσικού αερίου προς την Ευρώπη ιδιαίτερα εάν αυτό επιχειρηθεί με υποθαλάσσιους αγωγούς. Αλλά και η μεταφορά του αερίου με πλοία θα είναι προβληματική εάν η Τουρκία συνεχίσει να δημιουργεί προσκόμματα.

Η Κύπρος εκ των πραγμάτων δεν είναι σε θέση να αντιμετωπίσει ανάλογες κινήσεις από την τουρκική πλευρά ιδιαίτερα μετά το ξέσπασμα της οικονομικής της κρίσης (Μάρτιος 2013). Σ' αυτό το σημείο, εκτός της Ελλάδος και της Ε.Ε., ρόλο θα μπορούσε να παίξει και το Ισραήλ, εάν και εφόσον το προϊόν που θα φεύγει από την Κύπρο προς την Ευρώπη θα είναι μέρος και της δικής του παραγωγής.

Ε. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΔΙΜΕΡΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΑΓΟΡΑ

Σε **διμερές οικονομικό θεσμικό επίπεδο**, δεν φαίνεται να υπάρχει τομέας που να μην καλύπτεται από κάποια διμερή συμφωνία, έστω και μορφής ΜοΥ.

Συνεπώς, δοθέντος του ανωτέρω, θα επικεντρωθούμε στους τρόπους περαιτέρω ανάπτυξης της **διμερούς επιχειρηματικής συνεργασίας** μας.

Η Ελλάδα την περίοδο 2000-2013 **εδραιώθηκε ως βασικός εμπορικός εταίρος** της Κύπρου, καλύπτοντας, το 1/5 του συνόλου των εξωτερικών εμπορικών σχέσεων της χώρας. Πριν το έτος 2000, το Ηνωμένο Βασίλειο είχε τον πρωταγωνιστικό αυτό ρόλο.

Όπως προαναφέρθηκε, οι εξαγωγές της Ελλάδας κυριαρχούν στην κυπριακή αγορά, καθώς από το επίπεδο των **€ 282,1 εκατ.** το 1999, ανήλθαν το 2012 στα **1,22 δις. €** και μειώθηκαν κάπως το **2013 (1,12 δις. ευρώ)** παρά τη σοβαρή οικονομική κρίση. Η τάση αυτή ενδυναμώθηκε ιδιαίτερα μετά την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. την 1^η Μαΐου 2004 και επιταχύνθηκε με την ένταξη της Κύπρου στην ΟΝΕ.

Επισημαίνουμε ότι:

- Η Ελλάδα και η Κύπρος αποτελούν τα **νοτιότερα άκρα της ΕΕ** και τις πύλες εισόδου στις χώρες της Μ. Ανατολής και της Β. Αφρικής.
- Η **οικονομία των νησιών** της Ελλάδας και αυτής της Κύπρου αναπτύσσεται στηριζόμενη κυρίως στις **υπηρεσίες**, ενώ ο δευτερογενής τομέας εμφανίζει χαμηλούς δείκτες τόσο στην απασχόληση όσο και στο προϊόν. Ο τομέας του **τουρισμού** αποτελεί τον δυναμικότερο κλάδο της οικονομίας τους.

Αναφέρουμε ενδεικτικά ορισμένους από τους τομείς που θα μπορούσαν να επικεντρωθούν οι Ελληνικές εταιρείες καθώς και τους άξονες **προτεραιότητας για συνεργασία** των επιχειρηματιών των δύο χωρών :

Αξιοποίηση Κοινοτικών Κονδυλίων

Δυνατότητες συνεργασίας για την αξιοποίηση των κοινοτικών κονδυλίων παρέχονται από τα **Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής της Ε.Ε.** Στην Ελλάδα υπάρχουν πολλές επιχειρήσεις και γραφεία μελετών με εμπειρία στην υποβολή προτάσεων για αξιοποίηση κοινοτικών κονδυλίων, ενώ στην Κύπρο ο τομέας αυτός δεν έχει αναπτυχθεί πλήρως. Ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει δοθεί στην υλοποίηση των προγραμμάτων που προσφέρονται στο πλαίσιο **«Διαδικασία της Βαρκελώνης: Ένωση για την Μεσόγειο»**. Από ελληνικής πλευράς έχουν γίνει συγκεκριμένες προτάσεις, οι κυριότερες των οποίων είναι:

- **Θαλάσσιοι διάδρομοι** στην Ν.Α. Μεσόγειο: Ανάπτυξη Θαλάσσιου Δικτύου Μεταφορών στην Μεσόγειο και προώθηση της οικονομικής ολοκλήρωσης των χωρών της περιοχής.
- **Ηλιακή Ενέργεια**: Παραγωγή ενέργειας από ηλιακά συστήματα παραγωγής ενέργειας για τροφοδοσία κατοικιών, ξενοδοχείων και άλλων μεγάλων μονάδων.
- **“Mediterranean Water Initiative”**: Κατάλληλη διαχείριση των υδάτινων πόρων στις χώρες της Μεσογείου, εν όψει μάλιστα της κλιματικής αλλαγής, πράγμα που θα συμβάλλει στην ισόρροπη ανάπτυξη της περιοχής και στην προστασία του περιβάλλοντος.

Έντονο ενδιαφέρον υπήρξε και από τις δύο πλευρές για συνεργασία στο πλαίσιο του **«Προγράμματος Διασυνοριακής Συνεργασίας: Ελλάδα – Κύπρος 2007-2013»**. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε από την Ε.Ε. με 55,7 εκ. ευρώ και από ελληνικής πλευράς αφορά στις Περιφέρειες Βορείου Αιγαίου, Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης, ενώ από κυπριακής ολόκληρη την χώρα.

Η «γεωστρατηγική» θέση των δύο χωρών ενισχύει και διευρύνει τον προσανατολισμό των διμερών οικονομικών σχέσεων και ταυτόχρονα υπαγορεύει την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων τους στα Βαλκάνια, στην Ανατολική Ευρώπη και στις χώρες της ΝΑ Μεσογείου, Μέσης Ανατολής και Βόρειας Αφρικής.

Η **συνεργασία των Ελλήνων και Κυπρίων επιχειρηματιών** θα πρέπει κάποτε να ξεφύγει από τα στενά όρια των αγορών των δύο χωρών. Θα πρέπει να τεθούν κατά μέρος “έγωισμοί- ανταγωνισμοί- καχυποψίες” κλπ που ενίοτε παρατηρούνται μεταξύ τους και από κοινού να αναλαμβάνουν **κοινές δράσεις** (επιχειρηματικές αποστολές, διεθνείς εκθέσεις, ημερίδες, προβολή προϊόντων κá), με σκοπό την διείσδυση σε τρίτες, αναπτυσσόμενες ή μεγάλες αγορές (βλ. κατωτέρω).

Οι κυριότεροι **τρόποι ανάπτυξης της διμερούς οικονομικής και εμπορικής συνεργασίας** μας και η συναφής χάραξη στρατηγικής βραχυ-μεσοπρόθεσμου προγραμματισμού ανάλογων δράσεων στην Κύπρο, θα μπορούσαν να είναι οι εξής:

Εφόσον, όπως προαναφέρθηκε, το ύψος των ελληνικών εξαγωγών στην Κύπρο, στη διάρκεια της τελευταίας εξαετίας (2007-2013) ξεπέρασε κατά πολύ το 1 δισεκ. ευρώ ετησίως, καθιστώντας την **τον τέταρτο ή πέμπτο σημαντικότερο εισαγωγέα των ελληνικών προϊόντων παγκοσμίως**, μετά την Γερμανία, την Ιταλία και την Τουρκία (ή ενίοτε την Βουλγαρία), η κυπριακή αγορά αποκτά βαρύνουσα σημασία στην απορρόφηση των ελληνικών εξαγωγών.

Βέβαια θα πρέπει να συνεκτιμηθούν δύο σημαντικά δεδομένα. Ο σχετικός **κορεσμός** της μικρής κυπριακής αγοράς από πολλά ελληνικά προϊόντα ή υπηρεσίες και το γεγονός ότι πλέον οι δείκτες οικονομικού κλίματος μειώθηκαν αισθητά τα τρία τελευταία χρόνια. Η κίνηση στο **κυπριακό λιανεμπόριο σημειώνει σταθερή πτώση**, με το «καλάθι της νοικοκυράς» να έχει περιορισθεί και τους καταναλωτές να στρέφονται από τα επώνυμα και ακριβότερα καταναλωτικά είδη στα προϊόντα με τις χαμηλότερες τιμές υποδηλώνοντας την απότομη συρρίκνωση της οικονομίας ιδιαίτερα μετά τον Μάρτιο του 2013. Στο πλαίσιο αυτό, άμεσα βραχυπρόθεσμος στόχος των ελλαδικών επιχειρήσεων είναι η **διατήρηση των μεριδίων της κυπριακής αγοράς** που κατέχουν ή η ελαχιστοποίηση των απωλειών τους, κατά την χρονική διάρκεια της κυπριακής οικονομικής κρίσης.

Λαμβανομένων υπ' όψιν των ανωτέρω, **οι τομείς και κλάδοι προτεραιότητας για προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών**, μέσω της διοργάνωσης επιχειρηματικών αποστολών, συμμετοχών σε κλαδικές εκθέσεις (πχ ΔΕΘ-Helexpo κλπ), ενημερωτικών ημερίδων κλπ είναι οι ακόλουθοι:

- Στον τομέα των μεταποιημένων προϊόντων **τα δομικά υλικά** και **όλα τα συναφή προϊόντα** (υδραυλικά, είδη υγιεινής, πατώματα, πόρτες, παράθυρα, έπιπλα κουζίνας, συστήματα θέρμανσης και ψύξης, ηλεκτρολογικός εξοπλισμός, δεξαμενές αποθήκευσης νερού, συστήματα σκίασης, είδη κήπου), **που απαιτούνται για την ολοκλήρωση της κατασκευής** κατοικιών, γραφείων και ξενοδοχείων, παρουσιάζουν ακόμη σχετικό ενδιαφέρον, καθώς παρά την πτώση της οικοδομικής δραστηριότητας ειδικά σε ορισμένες τουριστικές περιοχές, κάποια οικοδομική δραστηριότητα συνεχίζεται στη Πάφο ή την Λεμεσό σε επίπεδο δημιουργίας μεγαλύτερων έργων υποδομής, τουριστικών και οικιστικών συγκροτημάτων (κατασκευή μαρίνας, πολυτελών κατοικιών και καταστημάτων στην Λεμεσό, επικείμενη έναρξη εργασιών ανέγερσης πολυτελούς ξενοδοχείου, εμπορικού κέντρου, συγκροτημάτων γραφείων και χώρων στάθμευσης ακόμα και στην Λευκωσία).
- Στον **αγροτικό τομέα**, υπάρχει ζήτηση για γεωργικό και κτηνοτροφικό εξοπλισμό και μηχανήματα, συστήματα άρδευσης και διαχείρισης υδάτων.
- Παρά τη σημαντική παρουσία των ελληνικών **τροφίμων** στα ράφια των κυπριακών υπεραγορών και σχετικό κορεσμό της κυπριακής αγοράς, η περαιτέρω προώθηση συγκεκριμένων προϊόντων (πιστοποιημένων βιολογικών προϊόντων, έτοιμων προμαγειρευμένων γευμάτων, παραδοσιακών ελληνικών προϊόντων υψηλής ποιότητας) παρουσιάζει ακόμα ενδιαφέρον.
- Στο θέμα αυτό θα πρέπει να τονιστεί η πρόσφατη **αλλαγή των συνηθειών των Κυπρίων καταναλωτών** λόγω της οικονομικής κρίσης. Συγκεκριμένα, ο μέσος Κύπριος καταναλωτής στρέφεται, πλέον, σε νέα προϊόντα «ιδιωτικής ετικέτας», ενώ εμφανίζεται συγκρατημένος στις αγοραστικές του συνήθειες. Σε αυτό, άλλωστε, έχει συμβάλει και η είσοδος της υπεραγοράς “Lidl” στην κυπριακή αγορά, η οποία, έβραν της προώθησης της «ιδιωτικής ετικέτας», έχει καθιερώσει και την πρακτική των εβδομαδιαίων προσφορών. Οι εν λόγω εξελίξεις έχουν οδηγήσει σε αλλαγές στο κυπριακό λιανικό εμπόριο πχ των τροφίμων και ποτών. Τα μη ειδικευμένα καταστήματα εμφανίζουν αύξηση στον κύκλο εργασιών, σε αντίθεση με τα ειδικευμένα (υπεραγορές), καθώς ο μέσος Κύπριος καταναλωτής έχει περιορίσει αισθητά τον όγκο των αγορών του, αυξάνοντας παράλληλα τις επισκέψεις του χρησιμοποιώντας καταλόγους προσφορών κλπ..
- Στον τομέα της **δικαιόχρησης (franchising)**, υπογραμμίζουμε τις προοπτικές περαιτέρω επέκτασης των ελληνικών εταιρειών στην κυπριακή αγορά, λόγω της μεγάλης αναγνωρισιμότητας τους από την πλειοψηφία των κυπρίων καταναλωτών, οι οποίοι επισκέπτονται συχνά την Ελλάδα (αναψυχή, ή επαγγελματικά ταξίδια). Σημειώνουμε ότι στον συγκεκριμένο τομέα, δραστηριοποιούνται με επιτυχία στην εδώ αγορά, αλυσίδες μαζικής εστίασης, καταστήματα ένδυσης και υπόδησης, διάθεσης

τηλεπικοινωνιακού υλικού, λευκών ειδών και στρωμάτων, κοσμημάτων, ή οπτικών, φροντιστήρια ξένων γλωσσών κλπ.

- Λόγω του αναπτυγμένου κλάδου των μεταλλουργικών προϊόντων στην Κύπρο, δυνατότητες για περαιτέρω προώθηση παρουσιάζουν **τα μηχανήματα επεξεργασίας μετάλλων**. Επίσης, δεδομένης της σχετικά αναπτυγμένης εγχώριας παραγωγής τροφίμων (γαλακτοκομικών, αρτοποιημάτων, παγωτού ή ειδών ζαχαροπλαστικής) και ποτών (κρασιών, τοπικών αποσταγμάτων), προοπτικές ανάπτυξης παρουσιάζει **ο μηχανολογικός εξοπλισμός, που απαιτείται για την παραγωγή** των προαναφερομένων προϊόντων. Τέλος κάποια ζήτηση παρουσιάζει και ο τομέας **του ιατρικού και διαγνωστικού εξοπλισμού**.
- Στον τομέα των **πράσινων τεχνολογιών**, αξίζει να αναφερθεί η λειτουργία υπερσύγχρονης μονάδας ολοκληρωμένης διαχείρισης στερεών απορριμμάτων, που κατασκευάστηκε από μεγάλη ελληνική εργοληπτική εταιρεία στην επαρχία Λάρνακος. **Ο τομέας διαχείρισης και αξιοποίησης στερεών αποβλήτων** παρουσιάζει σημαντικές προοπτικές καθώς σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία, από καιρού εις καιρόν προκηρύσσονται διαγωνισμοί για την κατασκευή και λειτουργία παρεμφερών μονάδων και σε άλλες περιοχές της Κύπρου. Παράλληλα ευκαιρίες **συνεργασίας, παρουσιάζονται στο τομέα της αφαλάτωσης**, στον οποίο ελληνική εταιρεία, με την μέθοδο της αυτοχρηματοδότησης –BOOT–, κατασκευάζει κινητή μονάδα στη Πάφο. Ευκαιρίες παρουσιάζει επίσης ο τομέας **διαχείρισης υδάτων** (ανακύκλωση, βιολογικός καθαρισμός, συστήματα άρδευσης και αποχέτευσης) καθώς η παρατεταμένη λειψυδρία και η χαμηλή ποιότητα των υδάτων συνεπάγονται προβλήματα στην υδροδότηση των νοικοκυριών, στην κάλυψη των αναγκών της γεωργίας, της κτηνοτροφίας και της βιομηχανίας.
- Στον **τομέα της ενέργειας**, πέρα από την χρήση **ηλιακών** συστημάτων θέρμανσης νερού, όπου η Κύπρος κατέχει την πρώτη θέση μεταξύ των χωρών της ΕΕ, η χρήση των **φωτοβολταϊκών συστημάτων** σταδιακά αυξάνεται. Ήδη κυπριακή εταιρεία δραστηριοποιείται με επιτυχία στην παραγωγή φωτοβολταϊκών προϊόντων και πραγματοποιεί εξαγωγές. Η εξαιρετική ηλιοφάνεια του νησιού αλλά και η ευνοϊκή κρατική επιδότηση της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας στην ανάπτυξη μικρών φωτοβολταϊκών πάρκων και στην εγκατάσταση κυψελών στις στέγες των κτιρίων αποτελούν σημαντικά κίνητρα. Σύμφωνα με τις δεσμεύσεις της απέναντι στη ΕΕ, έως το 2020, η Κύπρος θα πρέπει να πετύχει αύξηση του ποσοστού συνεισφοράς των **Α.Π.Ε.** από το 5% που είναι σήμερα, στο 13% του συνόλου της τελικής κατανάλωσης ενέργειας. Σημειώνουμε ότι τα τελευταία χρόνια έχουν αναπτυχθεί σημαντικές συνεργασίες μεταξύ κυπριακών και ελληνικών εταιρειών στην παραγωγή ενέργειας από φωτοβολταϊκά συστήματα ενώ **υπογραμμίζουμε το ενδιαφέρον για αγορά εκτάσεων γης στην Ελλάδα με σκοπό την δημιουργία μεγάλων φωτοβολταϊκών πάρκων**, από Κύπριους επενδυτές. Στον κλάδο της αιολικής ενέργειας, έχουν επίσης πραγματοποιηθεί συνεργασίες μεταξύ κυπριακών και ελληνικών εταιρειών στην κατασκευή **αιολικών πάρκων**. Υπογραμμίζεται η συμμετοχή ελληνικής εταιρείας στην δημιουργία του πρώτου αιολικού πάρκου (82 MW) στη Κύπρο ενώ έχει υπογραφεί σύμβαση για εγκατάσταση και δεύτερου αιολικού πάρκου (31,5 MW). Στις εργασίες κατασκευής συμμετέχει άλλη ελληνική εταιρεία. Σχεδιάζονται επίσης δύο αιολικά πάρκα ισχύος (22,4 MW). Στον τομέα των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ), λόγω της τεχνογνωσίας που έχουν αποκτήσει τα τελευταία χρόνια οι ελληνικές και κυπριακές εταιρείες, θα μπορούσαν να συνεργασθούν περαιτέρω, με στόχο την παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ σε τρίτες μεσογειακές χώρες..
- Στον τομέα **των τεχνικών έργων**, δεδομένων των εξαιρετικών σχέσεων και της τεχνογνωσίας που έχουν αναπτύξει τις τελευταίες δεκαετίες οι εξωστρεφείς κυπριακές τεχνικές εταιρείες κυρίως στις αραβικές χώρες, η συνεργασία ελληνικών κατασκευαστικών και μελετητικών εταιρειών με αυτές, θα συνδράμει σημαντικά τις ελληνικές εταιρείες στην διεύρυνση των δραστηριοτήτων τους στις ανωτέρω χώρες,

συμμετέχοντας στην κατασκευή έργων υποδομής (ενεργειακά-αεροδρόμια-οδοποιία), δημοσίων κτιρίων και στην ανάπτυξη οικιστικών και τουριστικών συγκροτημάτων. Ανάλογη συνεργασία μπορεί επίσης να υπάρξει μεταξύ των κυπριακών τεχνικών εταιρειών, που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν στην Ν.Α. Ευρώπη, με τις ελληνικές τεχνικές εταιρείες, που δραστηριοποιούνται ήδη με επιτυχία στα Βαλκάνια. Σημειώνουμε ότι στον κλάδο των λιμενικών έργων στην Κύπρο, ήδη δραστηριοποιείται (σε κοινοπραξία με κυπριακές κατασκευαστικές εταιρείες) ελληνική εταιρεία.

- Στον **τουριστικό τομέα**, θα πρέπει από ελληνικής πλευράς να γίνουν προσπάθειες να διατηρηθεί η μεγάλη ροή Κυπρίων τουριστών προς την Ελλάδα η οποία αποτελεί την πρώτη προτίμησή τους. Ως γνωστό μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης ο θρησκευτικός, ο κυνηγητικός και ο ιαματικός τουρισμός. Στον τουριστικό τομέα υπενθυμίζονται οι πολύ **σημαντικές κυπριακές επενδύσεις, που έχουν πραγματοποιηθεί στην Ελλάδα τα τελευταία 10 χρόνια**, από μεγάλες κυπριακές εταιρείες τόσο στον ξενοδοχειακό κλάδο όσο και στον κλάδο της ανάπτυξης γης (κατασκευή πολυτελών παραθεριστικών κατοικιών) και της κρουαζιέρας. Εφόσον αντιμετωπιστούν θέματα γραφειοκρατίας (κλπ) φαίνεται διατηρήσιμη η τάση τους να συνεχίσουν τις επενδύσεις τους στον τουριστικό κλάδο.
- Στον **τομέα των υπηρεσιών (και όχι μόνο)** υπογραμμίζουμε την σημασία Ελλαδικών και Ε/Κ επιχειρηματικών συνεργασιών για την **συν-διοργάνωση μικτών (με την συμμετοχή ελληνικών και κυπριακών εξαγωγικών επιχειρήσεων) στοχευμένων επιχειρηματικών αποστολών** στις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βαλκανικής, με στόχο την αξιοποίηση της γνώσης (π.χ. δίκτυα διανομής, σημεία πώλησης, χαρακτηριστικά και ιδιομορφίες αγοράς) και των επιχειρηματικών επαφών, που διαθέτουν οι πρώτες στις χώρες της Βαλκανικής, Μαύρης Θάλασσας και οι δεύτερες στις χώρες της Μέσης Ανατολής, Αραβικού Κόλπου, Β. Αφρικής κλπ. .
- Σημειώνουμε επίσης την **ανάγκη περαιτέρω ανάπτυξης συνεργασιών φορέων του κυπριακού δημοσίου αλλά και συλλογικών φορέων ιδιωτικών εταιρειών (Σύνδεσμοι, Επιμελητήρια) με ελληνικές εταιρείες συμβούλων**, που δραστηριοποιούνται στην υποβολή σχεδίων και προτάσεων, στο πλαίσιο συγχρηματοδοτούμενων από την ΕΕ προγραμμάτων. Η εμπειρία και τεχνογνωσία των τελευταίων είναι απαραίτητη στους εδώ φορείς και επιχειρήσεις, για αξιοποίηση των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων της Ε.Ε.. Από ελληνικής πλευράς έχουν γίνει προτάσεις συνεργασίας, στο πλαίσιο της «**Ενώσης για τη Μεσόγειο**», σχετικά με την ανάπτυξη θαλασσίου δικτύου μεταφορών στη Ν.Α. Μεσόγειο και προώθηση της οικονομικής ολοκλήρωσης των μεσογειακών χωρών, την παραγωγή ενέργειας από ηλιακά συστήματα για κατοικίες και ξενοδοχεία, τη διαχείριση των υδάτινων πόρων στις χώρες της περιοχής κλπ.. Στο πλαίσιο εξάλλου του **Προγράμματος Διασυνοριακής Συνεργασίας Ελλάδας-Κύπρου 2007-2013**, υπεβλήθησαν, μεταξύ άλλων, προτάσεις για συνεργασία των κυπριακών και ελληνικών Επιμελητηρίων, με στόχο την προώθηση των ελληνικών και κυπριακών προϊόντων στις αγορές του εξωτερικού. Τέλος ενδιαφέρον παρουσιάζει η διεξαγωγή **επιμορφωτικών σεμιναρίων** από ελληνικές εταιρείες συμβούλων, στην Κύπρο, σε στελέχη κυπριακών εταιρειών και δημοσίων λειτουργών, σε διάφορους τομείς ενδιαφέροντός τους (προώθηση προϊόντων σε ξένες αγορές και ανάπτυξη εμπορικών συνεργασιών, εναρμόνιση της κυπριακής με την ευρωπαϊκή νομοθεσία σε διάφορους τομείς, όπως πχ την διασφάλιση της υγιεινής του εμφιαλωμένου και πόσιμου νερού και των υδρευτικών δικτύων κλπ).
- **Ως προς την προσέλκυση κυπριακών επενδύσεων**, η απλοποίηση των διαδικασιών για την υλοποίηση των επενδύσεων και η ουσιαστική συνδρομή των αρμόδιων φορέων, προεξάρχοντος του “INVEST IN GREECE”, στην επίλυση τυχόν γραφειοκρατικών και άλλων προβλημάτων, **ως προς τα στάδια υλοποίησης ενός**

επενδυτικού σχεδίου, αντιπροσωπεύουν τα βασικά αιτήματα και των Κυπρίων επενδυτών.

- Οι **κυριότεροι ελληνικοί τομείς που ενδιαφέρουν πλέον τους Κύπριους επενδυτές** είναι οι ακόλουθοι:
 - Η **αγορά γης** στην Ελλάδα, με σκοπό τη δημιουργία μεγάλων **φωτοβολταϊκών πάρκων**.
 - Οι επενδύσεις κυπριακών εταιρειών διαχείρισης μεγάλων χαρτοφυλακίων **σε χρηματιστηριακά προϊόντα του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών (Χ.Α.Α)**. Σημειώνουμε ότι αμέσως μετά από τη λειτουργία της κοινής πλατφόρμας του Χρηματιστηρίου Αξιών Κύπρου (Χ.Α.Κ) με το Χ.Α.Α., από τις 30.10.2006, οι ροές κεφαλαίων από την Κύπρο προς το Χ.Α.Α. ήταν αυξημένες, κατατάσσοντας την Κύπρο ως τον τρίτο σημαντικότερο επενδυτή στο Χ.Α.Α, μετά το Ηνωμένο Βασίλειο και τις Η.Π.Α..

Καταλήγοντας στο πλαίσιο της προώθησης των ελληνικών εξαγωγών στην Κύπρο, εκτός από τις προαναφερθείσες δράσεις του έτους 2013, την τελευταία επταετία **το Γραφείο Οικ. και Εμπ. Υποθέσεων (Ο.Ε.Υ.) της Πρεσβείας της Ελλάδος στη Λευκωσία** διοργάνωσε 14 πολυκλαδικές επιχειρηματικές αποστολές (αποτελούμενες κατά μέσο όρο από 15 ελληνικές εταιρείες) σε συνεργασία με εξαγωγικούς φορείς (π.χ. ΟΠΕ, ΕΒΕ Δράμας, Λαρίσης, Σερρών, ΣΕΒΕ κλπ). Από τις δράσεις αυτές επετεύχθησαν εμπορικές συμφωνίες και κυκλοφόρησαν νέα ελληνικά προϊόντα στην κυπριακή αγορά.

Παράλληλα και για την ίδια περίοδο, σε συνεργασία με την ΔΕΘ-HELEXPO, το Γραφείο Ο.Ε.Υ. έχει αποστείλει πάνω από 150 εκπροσώπους επιλεγμένων εισαγωγικών εταιρειών στις κλαδικές εκθέσεις που διοργανώνονται στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη, όπου επετεύχθησαν, επίσης, εμπορικές συμφωνίες. Επιπλέον, διευθέτησε επιχειρηματικές συναντήσεις των ελληνικών εταιρειών που συμμετείχαν σε εκθέσεις στην Κύπρο με κυπριακές εισαγωγικές εταιρείες. Επίσης, μέσω άλλων συνεργιών του Γραφείου Ο.Ε.Υ. ήλθαν σε επαφή κυπριακές με ελληνικές εταιρείες που συμμετείχαν σε κοινές επιχειρηματικές αποστολές στη Ρουμανία ή στην Κύπρο με Έλληνες, Άραβες και Κύπριους επιχειρηματίες. Οι περισσότερες ευκαιρίες επιχειρηματικής συνεργασίας, έρευνες αγοράς, οικονομική ενημέρωση κλπ, όπως ήδη τονίστηκε, αναρτώνται από το Γραφείο Ο.Ε.Υ. κατά κύριο λόγο στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Εξωτερικών της Ελλάδος (www.agora.mfa.gr/cyprus) και κατά δεύτερο λόγο στην ιστοσελίδα της Πρεσβείας της Ελλάδος στη Λευκωσία (www.mfa.gr/cyprus/), όπως και στις ιστοσελίδες/έντυπα των ελλαδικών και κυπριακών εμπορικών & βιομηχανικών επιμελητηρίων ή διαφόρων οικονομικών εντύπων της Ελλάδος και της Κύπρου.

Συμπερασματικά, λαμβάνοντας υπόψη το σχετικό **κορεσμό** της περιορισμένου μεγέθους κυπριακής αγοράς από ελληνικά καταναλωτικά προϊόντα, την πολύ **συντηρητική πλέον συμπεριφορά του Κύπριου καταναλωτή**, λόγω της οικονομικής κρίσης, της **τάσης των Κυπρίων εισαγωγέων-διανομέων να μην «πειραματίζονται» για αναζήτηση νέων προμηθευτών** από την Ελλάδα, αλλά να διατηρούν και να διαφυλάττουν τις ήδη υπάρχουσες, επιτυχημένες και δοκιμασμένες στο χρόνο επιχειρηματικές συνεργασίες και προσωπικές σχέσεις, θα πρέπει η διοργάνωση νέων εκδηλώσεων με στόχο την προσέλκυση κυπριακών επενδύσεων στην Ελλάδα, ή γενικότερα **η αναζήτηση διμερών επιχειρηματικών συνεργασιών να γίνεται σε προσεκτικά επιλεγμένους, μη κορεσμένους κλάδους** (πχ Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, τουρισμού και ανάπτυξης γης, νέων τεχνολογιών –άμεσα εφαρμοσμένων στη παραγωγή- όπως νανοτεχνολογίας κλπ.). Σύμφωνα δε με γραπτές, αναλυτικές προτάσεις μεγάλων κυπριακών εμπορικών και βιομηχανικών επιμελητηρίων (πχ ΚΕΒΕ, Λεμεσού κλπ) **οι ελληνικές επιχειρηματικές αποστολές (ή συμμετοχές σε διεθνείς εκθέσεις κλπ) οφείλουν να είναι επαρκώς και έγκαιρα προγραμματισμένες** για να αποφέρουν θετικά αποτελέσματα και να παύσουν να αποτελούν, ως επί το πλείστον, απλές επισκέψεις αβροφροσύνης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ 2013 (ΕΚ. ΕΥΡΩ)

	ΠΙΣΤΩΣΗ	ΧΡΕΩΣΗ	ΚΑΘΑΡΟ ΠΟΣΟ
ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ	9.423,3	9.733,4	-310,1
ΑΓΑΘΑ, ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ	9.059,9	9.199,2	-139,4
ΑΓΑΘΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	7.251,4	6.938,9	312,5
ΑΓΑΘΑ	1.501,3	4.441,8	-2.940,5
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	5.750,2	2.497,1	3.253,0
Μεταφορές	1.379,1	995,5	383,6
Ταξιδιωτικό	2.181,4	919,2	1.262,3
Επικοινωνίες	52,5	120,1	-67,6
Κατασκευαστικές υπηρεσίες	28,9	14,1	14,8
Ασφάλειες	18,2	31,5	-13,4
Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες	327,1	68,6	258,6
Μηχανοργάνωση και πληροφόρηση	33,7	28,4	5,3
Πνευματικά δικαιώματα	2,5	22,4	-20,0
Λοιπές επιχειρηματικές υπηρεσίες	1.600,3	190,6	1.409,7
Προσωπικές, πολιτιστικές και ψυχαγωγικές	19,6	36,4	-16,8
Υπηρεσίες δημοσίου π.δ.κ.α.	106,9	70,3	36,5
Υπηρεσίες που δεν έχουν κατανεμηθεί	0,0	0,0	0,0
ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ	1.808,4	2.260,3	-451,9
Εισοδήματα από εργασία	15,5	268,4	-252,9
Εισοδήματα από επενδύσεις	1.792,9	1.991,9	-199,0
Εισοδήματα από άμεσες επενδύσεις	-48,8	423,7	-472,5
Εισοδήματα από επενδύσεις χαρτοφυλακίου	436,7	120,8	316,0
Εισοδήματα από λοιπές επενδύσεις	1.405,0	1.447,4	-42,5
ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΙΣ	363,5	534,2	-170,8
Γενική κυβέρνηση	141,5	185,7	-44,2
Λοιποί τομείς	222,0	348,5	-126,6
			748,8
Κίνηση κεφαλαίων	255,8	11,7	244,2
Χρηματοοικονομικές συναλλαγές			504,6
Άμεσες επενδύσεις			169,3
Κατοίκων Κύπρου στο εξωτερικό			-232,3
Μη κατοίκων στην Κύπρο			401,6
Επενδύσεις χαρτοφυλακίου			11.733,7
Απαιτήσεις			12.049,2
Υποχρεώσεις			-315,4
Χρηματοοικονομικά παράγωγα			-55,0
Λοιπές επενδύσεις			-11.373,3
Απαιτήσεις			8.121,1
Υποχρεώσεις			-19.494,4
Συναλλαγματικά διαθέσιμα			29,8
			-438,6

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Κύπρου – Προσωρινά στοιχεία (τελευταία ενημέρωση: 07.04.2014)

24/05/ 2013

Κωνσταντίνος Στ. Λοϊζίδης, Μέλος Εκτελεστικής Επιτροπής Ομίλου Τράπεζας Πειραιώς.

Θέμα: Περιγραφή διαδικασίας και όρων πώλησης Ελληνικών Εργασιών των Κυπριακών Τραπεζών

Ερωτήσεις

1. Από που προέκυψε η ανάγκη άμεσης πώλησης των Ελληνικών εργασιών των Κυπριακών Τραπεζών;

Μέρος της απόφασης του Eurogroup της 16^{ης} Μαρτίου, αποτελούσε το "carve out", ή αποχώρηση των δύο μεγάλων τραπεζών (τις οποίες το Μνημόνιο χαρακτήρισε "insolvent") από την Ελλάδα έτσι ώστε να μειωθεί σημαντικά το ενεργητικό τους, καθώς θεωρήθηκε ότι το ποσοστό ως προς το ΑΕΠ ήταν ιδιαίτερα υψηλό καθώς επίσης και η έκθεση στην Ελλάδα. Η υποχρέωση αυτή ήταν επομένως και δέσμευση της Κύπρου για την εξασφάλιση του δανείου των Ευρώ 10 δις.

2. Γιατί ήταν απαραίτητη η Συμφωνία αυτή;

Αυτό αποφάσισαν οι δανειστές μας. Με την πώληση μειώθηκαν οι ανάγκες κεφαλαίου που προέκυπταν από το Ελληνικό χαρτοφυλάκιο δανείων των Κυπριακών τραπεζών. Επίσης, εάν δεν άλλαζε η ιδιοκτησία των τραπεζών στην Ελλάδα προτού ανοίξουν, τότε ήταν εμφανής ο κίνδυνος ότι με το άνοιγμα τους θα προκαλούνταν κλυδωνισμοί στην Ελληνική τραπεζική αγορά και οι δε κυπριακές τράπεζες θα διαλυόντουσαν από τις αποσύρσεις καταθέσεων στην Ελλάδα. Τέθηκε επομένως η πώληση αυτή σαν απαραίτητος όρος του Μνημονίου, και για να «απομονωθούν» τα Ελληνικά τραπεζικά δίκτυα των Κυπριακών τραπεζών, και να μην παρασύρουν και τις μητρικές τους τράπεζες στην Κύπρο.

3. Πώς διαμορφώθηκαν οι όροι της Συμφωνίας και από ποιους;

Αμέσως μετά την απόφαση του Eurogroup, η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου έδωσε στην Τράπεζα της Ελλάδας τα βασικά μεγέθη των ισολογισμών στην Ελλάδα των Κυπριακών Τραπεζών, κατά την 31 Δεκ 2012. Η διαμόρφωση των όρων της Συμφωνίας και η «περίμετρος» της συναλλαγής καταρτίστηκε βασικά από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ελληνική Κυβέρνηση, η Τράπεζα της Ελλάδος και το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας της Ελλάδος (ΤΧΣ), απήθυσαν σχετική πρόσκληση προς τις ελληνικές τράπεζες, για αποδοχή ή όχι της προτεινόμενης συναλλαγής μεταξύ αυτών και το τίμημα και όχι για πλειοδοσία. Οι ελληνικές τράπεζες, και φυσικά και η Τράπεζα Πειραιώς, δεν είχαν δικαίωμα να αλλάξουν τους εμπορικούς όρους της συμφωνίας.

4. Τι ακριβώς περιλάμβαναν οι αρχικά προσφερόμενοι όροι της Συμφωνίας;

1. Την αγορά των δανείων στην Ελλάδα των τριών τραπεζών, καθώς και συγκεκριμένων θυγατρικών τους (leasing, factoring και Επενδυτική Τράπεζα Ελλάδας – IBG), μαζί με δάνεια shipping και κάποια άλλα ελληνικής ιδιοκτησίας τα οποία είχαν γίνει και τύγγχαναν διαχείρισης στην Ελλάδα αλλά είχαν καταχωρηθεί στον ισολογισμό της Κύπρου. Αυτά είχαν εκτιμηθεί από την PIMCO (με βάση το ακραίο δυσμενές σενάριο) τελικά στα Ευρώ 16,2 δις, Ευρώ 3,1 δις περίπου κάτω από την τιμή στα βιβλία των τραπεζών
2. Την αγορά στοιχείων πάγιου ενεργητικού (ιδιόκτητα καταστήματα και γραφεία που χρησιμοποιούνται από τις τράπεζες) με την τιμή στα βιβλία τους περίπου Ευρώ 0,25 δις.
3. Την πληρωμή από τον αγοραστή των δύο τρίτων (66.66%) της αναγκαίας κεφαλαιακής επάρκειας που υπολογίστηκε σε σχεδόν Ευρώ 1,5 δις μείον Ευρώ 450 εκατ. «προσαρμογής» καθώς δεν πραγματοποιήθηκε κανένα Due Diligence και οι ενδεχόμενοι αγοραστές δεν είχαν άλλο τρόπο εξασφάλισης τους. Επομένως η Πειραιώς πλήρωσε Ευρώ 524 εκατ.
4. Την ανάληψη από την Πειραιώς των υποχρεώσεων όλων των καταθέσεων (Ευρώ 15 δις κατά τις 15 Μαρτίου).
5. Την ανάληψη από την Πειραιώς όλων των όρων εργοδοσίας του προσωπικού των τριών τραπεζών (5.268 άτομα) στην Ελλάδα.

5. Σε ποιο βαθμό η τιμή πώλησης αντικατοπτρίζει τις συνθήκες της αγοράς και πώς συγκρίνεται με τις χρηματιστηριακές τιμές Τραπεζών;

Έχουν γίνει πρόσφατα τρεις πωλήσεις ξένων τραπεζών στην Ελλάδα. Και στις τρεις περιπτώσεις οι ξένες μητρικές τράπεζες (οι Societe Generale και Credit Agricole Γαλλίας και η BCP Πορτογαλίας) δέχθηκαν ουσιαστικά μηδενικό τίμημα πώλησης (Ευρώ 2 εκατ. περίπου), να ανακεφαλαιοποιήσουν πλήρως τις τράπεζες (Ευρώ 3,7 δις.) και επιπρόσθετα ανέλαβαν την υποχρέωση να επενδύσουν σημαντικά ποσά (συνολικά πέραν των Ευρώ 550 εκατ.) στις αυξήσεις κεφαλαίων των ελληνικών τραπεζών. Ουσιαστικά πλήρωσαν για να φύγουν από την Ελλάδα. Επίσης ο λόγος Price to Book των πλείστων ελληνικών τραπεζών ήταν αρνητικός. Ακόμη και στην Ευρώπη, οι ανάλογες χρηματιστηριακές αξίες (ως price to book) τυπικού δείγματος τραπεζών κατά την 30^η Μαρτίου είχαν ως εξής:

<i>Barclays Plc</i>	<i>0,73</i>
<i>Bnp Paribas</i>	<i>0,69</i>
<i>Deutsche Bank</i>	<i>0,59</i>
<i>Societe Generale</i>	<i>0,51</i>

Από τα πιο πάνω, και εφόσον η αρχική συμφωνημένη τιμή ήταν 67% των κεφαλαιακών αναγκών, όπως διαμορφώθηκαν χρησιμοποιώντας το ακραίο σενάριο της PIMCO, συμπεραίνεται ότι η τιμή πώλησης που συμφωνήθηκε συνολικά και για τα τρία δίκτυα καταστημάτων ήταν πολύ υψηλότερη από τις αντίστοιχες συγκρίσιμες συναλλαγές στην Ελλάδα.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι, ανεξαρτήτως τιμής, είχε αποδειχθεί ήδη αδύνατον για μία των τραπεζών (την Λαϊκή) να βρει οποιοδήποτε αγοραστή εδώ και αρκετούς μήνες.

6. Τι έμεινε έξω από την Συμφωνία;

Από την αρχή δεν περιλήφθηκαν στην «περίμετρο» της συναλλαγής, οι μη εκταμιευμένες δανειακές συμφωνίες και non-funded facilities (εγγυητικές κλπ) καθώς και διάφορες θυγατρικές ή παρεμφερείς δραστηριότητες (θεματοφυλακή, χρηματιστηριακές, ασφαλιστικές εταιρείες ή ασφαλιστικής πρακτόρευσης, διαχείρισης κεφαλαίων κ.α.). Επίσης άλλα στοιχεία ενεργητικού των ισολογισμών των τραπεζών (πάνω από Ευρώ 2,5 δις.) παρέμειναν στην ιδιοκτησία των Κυπριακών Τραπεζών.

7. Πώς και γιατί επιλέχθηκε η Τράπεζα Πειραιώς;

Το ΤΧΣ, ως ο παροχέας των κεφαλαίων για την εξαγορά, δημιούργησε μια διαδικασία επιλογής των υποψηφίων η οποία ολοκληρώθηκε εντός μόλις πέντε ημερών. Ως βασικό κριτήριο επιλογής αποτέλεσε (καθώς η «περίμετρος» και το τίμημα ήταν καθορισμένα) η ικανότητα κάθε υποψηφίας τράπεζας να λειτουργήσει άμεσα τα καταστήματα χωρίς προβλήματα για να αποφευχθεί οποιοσδήποτε πανικός κατά την επανέναρξη της λειτουργίας τους και, μακροπρόθεσμα, την ομαλή ενσωμάτωσή τους στην τράπεζα που θα επιλεγόταν από τις τέσσερις τράπεζες που υπέβαλαν προτάσεις. Η Τράπεζα Πειραιώς διαθέτει μακρά και αποδεδειγμένη εμπειρία απρόσκοπτης και ταχείας ενοποίησης τραπεζών, με περισσότερες από 15 εξαγορές και συγχωνεύσεις τα τελευταία 15 χρόνια. Ήδη η λειτουργία και ο προγραμματισμός ενοποίησης των δικτύων βαίνουν πολύ ικανοποιητικά.

8. Πού και πώς έγιναν οι διαπραγματεύσεις για το κλείσιμο και την υπογραφή των Συμφωνιών;

Από το Σάββατο 23 Μαρτίου μέχρι την υπογραφή των Συμφωνιών την Τρίτη 26 Μαρτίου, όλες οι διαπραγματεύσεις έγιναν στην Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, υπό την αιγίδα και παρακολούθηση της ΚΤΚ, με συντονιστές λειτουργούς της ΚΤΚ καθώς και τους νομικούς και τραπεζικούς της συμβούλους. Το Υπουργείο Οικονομικών δεν έλαβε μέρος στη διαδικασία. Παρόντες επίσης στην Κεντρική ήταν αντιπροσωπείες της Τρόικας Ελλάδας και της Τρόικας Κύπρου, της Τράπεζας της Ελλάδας και του ΤΧΣ καθώς και ομάδα από την Ελληνική Τράπεζα με τους νομικούς τους συμβούλους. Η ΚΤΚ ανέλαβε την αντιπροσώπευση και υπογραφή των συμφωνιών των δύο τραπεζών (Λαϊκής και Κύπρου) για τις οποίες εκδόθηκαν σε αυτό το διάστημα Διατάγματα Εξυγίανσης.

9. Πώς διαμορφώθηκε η Συμφωνία κατά την διάρκεια των συνομιλιών στην Κύπρο;

Οι αρχικοί όροι διαμορφώθηκαν κυρίως στο ότι αφαιρέθηκε από την Τράπεζα Πειραιώς τόσο το δικαίωμα αποχώρησης από την συμφωνία αν βρεθούν στο μέλλον διαφορετικά, προς το χειρότερο, μεγέθη των

τραπεζών ή οποιαδήποτε άλλα αρνητικά στοιχεία, όσο και το δικαίωμα απαίτησης (recourse) για οποιαδήποτε αποζημίωση από τα πιο πάνω. Για αυτό τον λόγο το τίμημα εξαγοράς διαμορφώθηκε τελικά στα Ευρώ 524 εκατ.

10. Γιατί έγιναν αυτές οι Συμφωνίες και δεν «κουρεύτηκαν» απλά οι μεγάλοι καταθέτες των Κυπριακών Τραπεζών στην Ελλάδα; Τι θα γινόταν αν δεν υπογράφονταν οι Συμφωνίες αυτές;

Πρώτον διότι η Τρόικα (σε ανώτατο επίπεδο) το απέκλεισε από την αρχή, για να μην υπάρχουν κραδασμοί και στο Ελληνικό τραπεζικό σύστημα και ενδεχομένως σε άλλες χώρες της Ε.Ε. Επίσης, εάν οι μη ασφαλισμένοι καταθέτες στην Ελλάδα συμμετείχαν στο Bail-In, τότε σίγουρα με την έναρξη των εργασιών τους, χωρίς περιορισμούς στην Ελλάδα, τα τραπεζικά δίκτυα των κυπριακών τραπεζών πιθανότατα θα κατέρρεαν άμεσα παρασύροντας και τις τράπεζες στην Κύπρο.

11. Γιατί η Τράπεζα Πειραιώς παρουσίασε κέρδος δισεκατομμυρίων από τις τρεις αυτές Συμφωνίες;

Η «περίμετρος» της συναλλαγής ενσωμάτωσε και τις ζημιές που υπολόγισε η PIMCO στο adverse scenario (Ευρώ 3,1 δις), το οποίο θα προσαύξανε τις κεφαλαιακές ανάγκες των κυπριακών τραπεζών. Το ποσό αυτό, σύμφωνα με τις απαιτήσεις των λογιστικών προτύπων, αναγκαστικά περνά από τον Λογαριασμό Κερδοζημιών για να καταλήξει στα Αποθεματικά, που θεωρούνται Tier 1 κεφάλαια, για να καλύψουν τις αναμενόμενες για το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα ζημιές, όπως αυτές έχουν εκτιμηθεί από το adverse scenario της PIMCO. Η Τράπεζα Πειραιώς δεν είχε την ευκαιρία, ούτε το δικαίωμα, στο ελάχιστο χρονικό διάστημα πριν την ολοκλήρωση της συναλλαγής, να μελετήσει τα δάνεια αυτά (Due Diligence), για να σχηματίσει ίδια γνώμη για την πραγματική τους αξία (Fair Value). Τα δάνεια αυτά μεταφέρθηκαν στα βιβλία της Πειραιώς περίπου στην λογιστική τους αξία όπως αυτή απεικονιζόταν στα βιβλία της Ελλάδας των τριών τραπεζών, κατά την ημέρα της υπογραφής της συμφωνίας.

12. Ποιοι είναι οι κίνδυνοι για την Τράπεζα Πειραιώς από την Συμφωνία αυτή;

Δεν υπάρχει κανείς που να μπορεί να ισχυριστεί ότι τα δάνεια αυτά δεν χρειάζονταν περαιτέρω μείωση της αξίας τους, εξ ου και ο διορισμός της PIMCO από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου για την μελέτη και τους σχετικούς υπολογισμούς του σωστού επιπέδου απομείωσης, σύμφωνα με το adverse scenario. Η Τράπεζα Πειραιώς ουδέποτε είχε πρόσβαση στην μελέτη αυτή της PIMCO. Η απομείωση αυτή των δανείων, η οποία υπολογίστηκε υπό πιο ευνοϊκές συνθήκες, πολύ πριν τα γεγονότα της 16^{ης} Μαρτίου 2013, μπορεί και να αποδειχθεί μη επαρκής διαχρονικά. Εδώ έγκειται και ο κίνδυνος που η Τράπεζα Πειραιώς, ανταποκρινόμενη στην πρόσκληση των Αρχών, ανέλαβε τρία χαρτοφυλάκια που έπρεπε να μεταφερθούν άμεσα σε άλλη τράπεζα. Η Τράπεζα Πειραιώς δεν έχει καμία εγγύηση ή δικαίωμα προσφυγής οπουδήποτε για τυχόν επιπρόσθετες ζημιές των συγκεκριμένων χαρτοφυλακίων. Πέραν των

πιστωτικών κινδύνων η Τράπεζα Πειραιώς αντιμετωπίζει την τεράστια λειτουργική πρόκληση αφομοίωσης και ενοποίησης 312 καταστημάτων και 5.268 νέων υπαλλήλων με διαφορετική εκπαίδευση και κουλτούρα καθώς και πολλαπλών λογισμικών συστημάτων, με δέσμευση ολοκλήρωσης τους επόμενους 12 περίπου μήνες. Τέλος, η απουσία οποιουδήποτε ελέγχου/due diligence πριν την συμφωνία και η μεγάλη ταχύτητα διαμόρφωσης και κατάληξης σε νομική συμφωνία μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα (νομικά και άλλα) στο μέλλον.

13. Ποια είναι τα οφέλη των Συμφωνιών αυτών για το Τραπεζικό Σύστημα και την Κυπριακή Οικονομία;

Εξασφαλίστηκε το ποσό των Ευρώ 10 δις, μειώθηκε το μέγεθος των Κυπριακών τραπεζών σε σύγκριση με το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, μειώθηκαν σημαντικά οι κεφαλαιακές ανάγκες των τραπεζών, εξαλείφθηκε η έκθεση στην Ελληνική αγορά, και αντιμετωπίστηκε αποτελεσματικά ο κίνδυνος λειτουργικής κατάρρευσης των Κυπριακών Τραπεζών, και κατ' επέκταση της Κυπριακής οικονομίας.

Χρήσιμα στοιχεία επικοινωνίας κυπριακών υπηρεσιών

- Τμήμα Εφόρου Εταιρειών και Επίσημου Παραλήπτη (YEET): Λευκωσία, τηλ. 00357 22 404301-2, 404388, φαξ 404336, ιστοσελίδα www.mcit.gov.cy
- Διεύθυνση Φορολογικής Διαχείρισης και Φορολογικής Πολιτικής (Υπουργείο Οικονομικών): Λευκωσία, τηλ. 00357 22 601149, φαξ 602747, ιστοσελίδα www.mof.gov.cy
- Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων: Λευκωσία, τηλ. 00357 22 401600, φαξ 670993, ιστοσελίδα www.mlsi.gov.cy
- Κυπριακή Υπηρεσία Προώθησης Επενδύσεων (YEET): Λευκωσία, ιστοσελίδα www.cipa.org.cy
- Κυπριακό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο: Λευκωσία, τηλ. 00357 22 889800, φαξ 669048, ιστοσελίδα www.ccci.org.cy
- Επιχειρηματικός Σύνδεσμος Κύπρου-Ελλάδας : Λευκωσία, τηλ. 00357 22 889890, φαξ 667593, ιστοσελίδα www.cgba.org.cy
- Ομοσπονδία Εργοδοτών και Βιομηχάνων Κύπρου: Λευκωσία, τηλ. 00357 22 665102, φαξ 669459, ιστοσελίδα www.oeb.org.cy
- Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος: Λευκωσία, τηλ. 00357 22 873300, φαξ 873013, ιστοσελίδα www.cyprusbarassociation.org
- Σύνδεσμος Εγκεκριμένων Λογιστών Κύπρου: Λευκωσία, τηλ. 00357 22 769866, φαξ 766360, ιστοσελίδα www.icpac.org.cy
- Κεντρική Τράπεζα Κύπρου: Λευκωσία, τηλ. 00357 22 714100, φαξ 378153, ιστοσελίδα www.cenralbank.gov.cy
- Υπουργείο Οικονομικών, Τμήμα Επιβολής Δασμών: Λευκωσία, τηλ. 00357 22 601713, φαξ 305151, ιστοσελίδα www.mof.gov.cy/customs

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

σελ.

-ΕΞΕΛΙΞΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ	8
-ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ 2013	10
-ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ	12
-ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ (ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ)	13
-ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	14
-ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ	15
-ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ	16
-ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	17
-ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΕΜΠΟΡΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ ΚΥΠΡΟΥ	17
-ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΑΕΠ ΚΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	20
-ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	24
-ΑΦΙΞΕΙΣ ΠΛΟΙΩΝ ΣΕ ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΛΙΜΑΝΙΑ 2006-2014	27
-ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΑΝΑ ΕΠΑΡΧΙΑ	32
-ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΤΗΣΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΑΠΟ ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	33
-ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ	37
-ΕΞΕΛΙΞΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ	46
-ΔΙΜΕΡΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΥΠΡΟΥ - ΕΛΛΑΔΟΣ	50
-ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ – ΚΥΠΡΟΥ 2013	50

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

σελ.

-ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΑΕΠ	9
-ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΓΕΝ. ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	10
-ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ	11
-ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ	12
-ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΑΝΕΡΓΩΝ 2000-2013 (ΧΙΛ.)	13
-ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	18
-ΣΥΜΒΟΛΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	21
-ΕΤΗΣΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ	28
-ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΔΑΠΑΝΗ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΕ ΚΥΠΡΟ 2013	29
-ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ	36
-ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ: ΕΙΣΡΟΕΣ – ΕΚΡΟΕΣ	38
-ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ - ΔΙΕΘΝΗΣ ΘΕΣΗ ΚΥΠΡΟΥ	39
-ΘΕΣΕΙΣ ΑΞΕ ΚΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	39
-ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΞΕ ΣΕ ΚΥΠΡΟ ΚΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	51
-ΘΕΣΕΙΣ ΑΞΕ ΣΕ ΚΥΠΡΟ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑ	52